

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Чортківський інститут підприємництва і бізнесу

Кафедра фінансів та банківської справи

Кравець Андрій Ігорович

**Прагматизм декларування товарів та інших предметів
при перетині митного кордону**

Спеціальність 8.03050801 – фінанси і кредит

Дипломна робота за освітньо-кваліфікаційним рівнем „магістр”

Студент групи ФМОВм-51
А.І. Кравець

Науковий керівник
к.е.н., доцент Бех М.С.

Дипломну роботу допущено до захисту

„_____” _____ 2013р.

В.о. зав. кафедри,
д.е.н., професор О.М. Десятнюк

_____” _____ 2013р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ПРАГМАТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ.....	9
1.1. Порядок та форми здійснення митного декларування.....	9
1.2. Особливості організації діяльності митного брокера при переміщенні товарів через митний кордон України	20
1.3. Механізм оформлення товарів із застосуванням вантажних митних декларацій.....	31
Висновки до 1 розділу.....	43
РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ.....	44
2.1. Аналіз виконання показників діяльності митної служби України.....	44
2.2. Аналіз надходження обсягів від експортно-імпоротної діяльності до Державного бюджету України.....	55
2.3. Оцінка ефективності процесу адміністрування митних платежів.....	66
Висновки до 2 розділу.....	78
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТА ДЕКЛАРУВАННЯ	79
3.1. Проблеми проведення митного оформлення та декларування товарів митними органами	79
3.2. Перспективи розвитку митного оформлення та декларування в Україні.....	88
3.3. Вдосконалення порядку проведення електронного декларування	98
Висновки до 3 розділу.....	108
ВИСНОВКИ.....	110
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	114
ДОДАТКИ.....	121

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

ВКДВ – відділ контролю доставки вантажів
ДМСУ – Державна митна служба України
ДСЕК – Державна служба експортного контролю
ЗЕД – зовнішньо-економічна діяльність
КРМ – Київська регіональна митниця
МЛС – митний ліцензійний склад
ОНП – особиста номерна печатка
ПП – попереднє повідомлення
ТВВ – транзитно-вантажне відділення
ТЕО – транспортно-експедиційна організація
ТН ЗЕД – товарна номенклатура зовнішньо-економічної діяльності
ТПП – Торговельно-промислова палата України
ГАТТ – генеральна угода по торгівлі і тарифах
СОТ – світова організація торгівлі
ДМЗ – декларація митної вартості
ЄАІС – Єдиний автоматизований інформаційній системі
ЄДРПОУ – єдиний державний реєстр підприємств та організацій України
ЗЕД – зовнішньоекономічна діяльність
ІАМУ – інформаційно-аналітичне митне управління
МВП – міжнародні поштові відправлення
МДП – міжнародні державні перевезення
МКУ – Митний кодекс України
ПДВ – податок на додану вартість
ПМП – порушення митних правил
ПТП – повідомлення про транзитне переміщення
Укр СЕПРО – Український центр стандартизації та експертизи продукції
УКТ ЗЕД – українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності
ПДК – попередній документальний контроль

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний етап розвитку України характеризується постійним зростанням обсягів та розширенням масштабів міжнародної торгівлі, ускладненням та посиленням динаміки торговельних процесів, посиленням вимог міжнародних організацій щодо забезпечення вільного доступу іноземних товарів на внутрішні ринки та зниження національних торговельних бар'єрів. Окрім того, відбувається поглиблення інтеграції міжнародних вимог в національну практику регулювання зовнішньоеко-номічної діяльності України. Адже ринкові реформи в Україні супроводжуються лібералізацією зовнішньоекономічної діяльності, що визначає цілі, функції та механізми митного регулювання, посилює значення декларування товарів та інших предметів при перетині митного кордону.

Тому ефективна робота митних органів, відсутність невинуватених втрат часу у ході декларування товарів та інших предметів при перетині митного кордону значною мірою впливають на результати діяльності експортерів і імпортерів будь-якої країни. Часто вони є головними причинами успіху чи неуспіху зовнішньоторговельних операцій і, як наслідок, в значній мірі визначають конкурентні переваги національної економіки.

Варто зазначити, що в сфері прискорення товарообігу, боротьби з недостовірним декларуванням і корупцією однією із основних завдань митних органів є масштабне впровадження електронної митниці в митну систему України. Нововведення допоможе максимально виключити людський фактор і значно заощадити час суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Необхідність введення електронної митниці викликає також щорічне зростання зовнішньоекономічної діяльності приблизно на 30%, що відповідно збільшує кількість документації, при цьому митна служба в будь-якому випадку повинна забезпечити оперативне митне оформлення товарів. Саме тому, щоб розвиватися швидкими темпами Україні необхідно мати чітку і уніфіковану законодавчу та організаційну базу щодо регулювання

зовнішньоекономічної діяльності, яка відповідає вимогам міжнародного співтовариства.

Теоретичні та практичні аспекти декларування товарів та інших предметів при перетині митного кордону, основи регулювання зовнішньоекономічної діяльності, організаційні та правові засади, форми й методи державного митного декларування в цілому висвітлюють такі українські вчені, як О. Барановський, І. Багров, С. Буковинський, О. Василик, В. Ващенко, В. Дудчак, Ф. Жорін, О. Зельніченко, Є. Калюга, С. Ківалов, Т. Ковальчук, Б. Кормич, І. Коросташова, О. Мартинюк, В. Михайлов, А. Оніщук, П. Пашко, М. Романів, А. Яценко. Питання митного оформлення та декларування в Україні досліджували вчені А. Дубініна, Ю. Дьомкін, І. Бережняк, П. Дзюбенко, В. Глухова, Т. Мельник, К. Новікова й ін. Зокрема, з'ясовувались поняття, мета, механізм здійснення митного декларування при здійсненні зовнішньоекономічних операцій. Вивченню зарубіжного досвіду застосування електронних технологій в митній справі при декларуванні товарів присвячені публікації Г. Грица, Браян Томас, Джеф Сімсон, Махді Салехі, Йо-Хуа Тан й ін. Аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних науковців в галузі регулювання зовнішньоекономічної діяльності, проведення митного декларування товарів та інших предметів при перетині митного кордону підтверджують нагальність удосконалення даного питання та зумовлюють необхідність подальших наукових досліджень у цій сфері.

Необхідно відзначити, що у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі недостатньо досліджено питання теорії та практики митного декларування та митного оформлення товарів, контролю в митній справі, зокрема шляхи спрощення його проведення з одночасним підвищенням ефективності. Змістовне вивчення наукових праць зазначених авторів дає змогу окреслити проблематику та визначити актуальність теми дипломної роботи.

Мета і завдання дослідження. Мета даного дослідження полягає в тому, щоб оцінити умови та порядок застосування форм декларування в Україні і визначити проблеми та шляхи до вдосконалення здійснення митного

оформлення та декларування товарів для створення сприятливих умов подальшого динамічного розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Для досягнення визначеної мети необхідно виконати такі основні завдання:

- поглибити основні теоретичні засади здійснення декларування;
- визначити особливості діяльності митного брокера при переміщенні товарів через митний кордон України;
- означити механізм оформлення товарів із застосування вантажних митних декларацій;
- здійснити аналіз виконання показників діяльності митної служби України;
- проаналізувати надходження обсягів від експортно-імпоротної діяльності до Держбюджету;
- визначити проблеми проведення митного оформлення та декларування товарів Держмитслужбою;
- обґрунтувати перспективи розвитку ринку митних послуг в Україні
- окреслити шляхи вдосконалення проведення електронного декларування.

Об'єктом дипломної роботи є процес декларування товарів та інших предметів при перетині митного кордону України.

Предметом дослідження дипломної роботи являється організація взаємовідносин при здійсненні декларування товарів та вдосконалення підходів щодо застосування інформаційних технологій в митній справі.

Методи дослідження. У процесі дослідження були використані загальнонаукові підходи до дослідження даної проблеми. У якості основного методу пізнання використано діалектико-системний підхід, згідно з яким усі процеси розглядаються й аналізуються у взаємозв'язку, взаємозалежності та розвитку. Основними методами дослідження були: метод спостереження (при проведенні спостережень за зміною митно-тарифної політики України за останні роки), системно-структурний аналіз (при аналізі зарубіжного досвіду та систематизації методичних підходів митного оформлення та декларування товарів з використанням інформаційних технологій), статистичні методи (при

виявленні основних тенденцій розвитку митниці), метод моделювання (при розробці системи „Електронна митниця”).

Теоретичну та методологічну основу дипломної роботи становлять наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна дослідження полягає у тому, що:

- обґрунтовано сутність митного декларування товарів та інших предметів при перетині митного кордону України;
- виявлено особливості організації діяльності митного брокера;
- обґрунтовано необхідність запровадження постаудитного контролю діяльності учасників зовнішньоекономічної діяльності, що зумовлено потребою забезпечення дотримання ними митного законодавства, а також боротьби з митними порушеннями;
- запропоновано механізми підвищення ефективності здійсненням митного оформлення та декларування товарів;

Практичне значення результатів. Сформульовані в роботі положення, висновки та рекомендації певною мірою поглиблюють наукові засади митного оформлення та декларування товарів і можуть бути використані у процесі регулювання зовнішньоекономічної діяльності, удосконаленню структури Державної митної служби України.

Апробація результатів магістерського дослідження. Базові положення магістерської роботи розкриті і знайшли позитивну оцінку на науково-практичній конференції у статті: „Митне декларування та порядок його здійснення”.

Обсяг і структура роботи. Дипломна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних джерел і додатків.

У першому розділі розкрито прагматику організації та особливостей здійснення митного декларування.

Другий розділ присвячено фінансово-економічним показникам діяльності митних органів при здійсненні декларування товарів.

У третьому розділі „Шляхи підвищення ефективності митного оформлення та декларування” обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення порядку проведення електронного декларування в Україні.

Зміст роботи викладено на 129 сторінках друкованого тексту, з яких основний текст 113 сторінок. Дипломна містить 3 таблиці і 35 рисунків. Список використаних джерел налічує 84 найменування на 7 сторінках. Додатки займають 8 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ПРАГМАТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ

1.1. Порядок та форми здійснення митного декларування

Необхідно зазначити, що однією з умов пропуску товарів і транспортних засобів через кордон є їхнє декларування. Саме тому під декларуванням розуміємо повідомлення митному органу учасниками зовнішньоекономічної діяльності необхідних для митного оформлення й митного контролю відомостей про товар і транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон, про їхній митний режим та інше. При цьому до основних принципів переміщення товарів, транспортних засобів та інших предметів через митний кордон України належать:

– громадяни та суб'єкти ЗЕД, за умови дотримання вимог Митного кодексу України та інших законів України можуть переміщувати через митний кордон України будь-які товари, крім тих, що заборонені до ввезення в Україну та вивезення з України, а також тих, щодо яких законом України встановлено обмеження в галузі зовнішньоекономічної діяльності. Тобто існує повна свобода переміщення товарів, транспортних засобів та інших предметів. Право на ввезення й вивезення товарів тісно пов'язано з низкою загально визнаних норм міжнародного права, таких, наприклад, як Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські й політичні права та ін. Посадові особи митних органів не можуть свавільно, не спираючись на чинне законодавство, позбавити громадянина права на ввезення в Україну і вивезення з її території товарів та транспортних засобів. Обмеження або позбавлення зазначеного права може застосовуватися тільки у випадках, прямо передбачених Митним кодексом та іншими законодавчими актами України [2].

– відповідно до Митного кодексу України митному контролю підлягають

усі товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України. Тобто контрольованість переміщення товарів є обов'язковою. Сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своєї компетенції з метою забезпечення додержання норм Митного кодексу, законів України та інших нормативно-правових актів з питань митної справи, міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку, складають митний контроль. Саме тому, під декларуванням товарів необхідно розуміти встановлений чиним законодавством порядок переміщення через митний кордон вантажів під контролем митних органів [2].

Загалом, митною декларацією вважаємо письмову заяву встановленої форми, яка подається митному органу і містить відомості щодо товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, необхідні для їх митного оформлення або переоформлення. Умови та порядок застосування форм декларування, перелік відомостей, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення, визначаються Кабінетом Міністрів України, а порядок заповнення митних декларацій та інших документів, що застосовуються під час митного оформлення товарів і транспортних засобів, встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи. В Україні передбачено чотири етапи митного оформлення (див. рис. 1.1):

Перший етап митного оформлення – попередні операції та перевірка митної декларації та інших документів підрозділами митної статистики. Разом із митною декларацією направляється її електронна копія. Вміщена в ній інформація повинна відповідати тій, яка внесена в оригінал. На підставі подання митної декларації підрозділи митної статистики перевіряють факти застосування до даного суб'єкта ЗЕД санкцій за порушення її правил. Перевірка на першому етапі завершується проставленням штампу „Перевірено” [49, с. 51].

Другий етап митного оформлення – перевірка митних декларацій і документів, оголошеної митної вартості і нарахування митних платежів

відділом митних платежів митниці й відділом тарифної митної вартості у визначеному Держмитслужбою порядку.

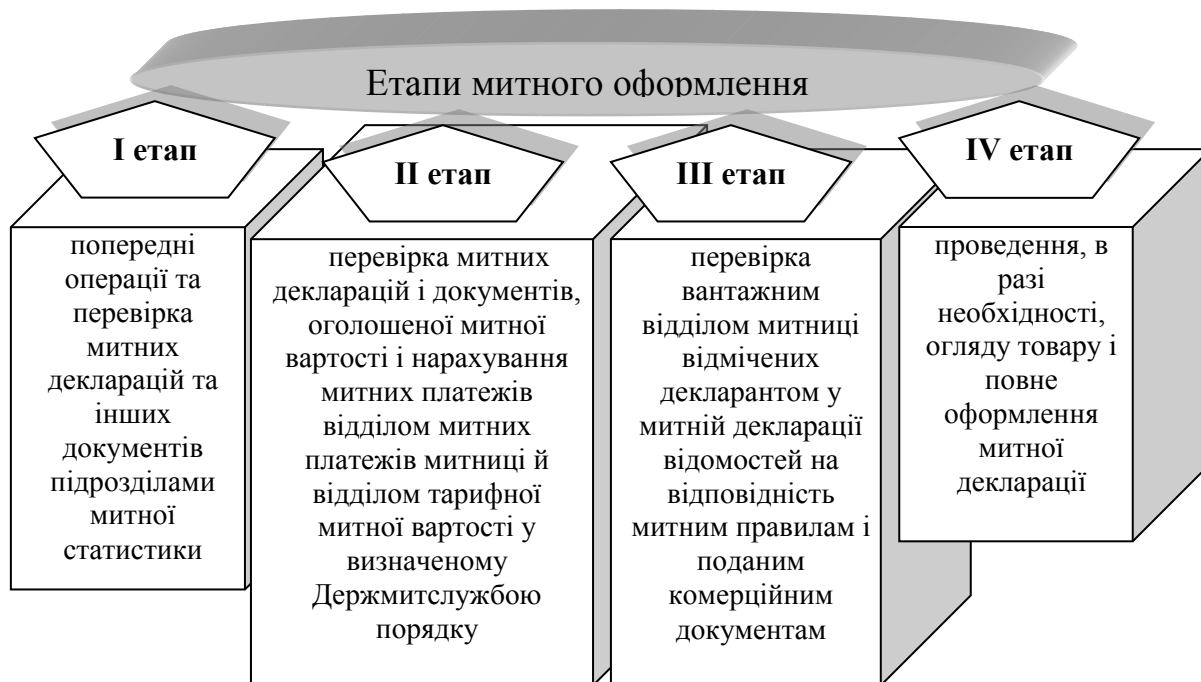

Рис. 1.1 Основні етапи проведення митного оформлення в Україні*

*Примітка. Узагальнено автором на основі [49]

Власне цей етап є аналітичним. Він закінчується проставленням штампів на митній декларації „Сплачено” (рис.1.1).

Третім етапом митного оформлення є перевірка вантажним відділом митниці відмічених декларантом у митній декларації відомостей на відповідність митним правилам і поданим комерційним документам. Після такої перевірки на всіх аркушах митної декларації проставляється штамп „Під митним контролем” і реєстраційний номер. Сама митна декларація реєструється в журналі обліку вантажних і митних декларацій. Після цього митна декларація вважається прийнятою для оформлення.

Проведення, в разі необхідності, огляду товару і повне оформлення митної декларації є четвертим етапом митного оформлення. Огляд товару здійснюється за його зовнішніми ознаками вибірково чи повністю. На цьому етапі митниця також може відмовити в митному оформленні товару після прийняття митної декларації лише в передбачених законом випадках. Такі випадки є поодинокими. Митна декларація вважається повністю оформленою

за наявності на всіх її аркушах особистої номерної печатки інспектора митниці, який здійснював митне оформлення. Залежно від митного режиму інспектором вантажного відділу, який завершив митне оформлення, накладається чи знімається митне забезпечення (рис.1.1).

У Митному Кодексі міститься легальне визначення декларанта як юридичної чи фізичної особи, яка здійснює декларування товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, та декларації митної вартості – заяви особи митному органу за встановленою спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи формою відомостей щодо митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України чи стосовно яких змінюється митний режим. Декларантами можуть бути підприємства або громадяни, яким належать товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України, або уповноважені ними митні брокери (посередники). Декларантами товарів і транспортних засобів, що належать громадянам, крім того, можуть бути громадяни, уповноважені власниками зазначених товарів і транспортних засобів [2].

Саме тому з дозволу митного органу відомості, зазначені у митній декларації, можуть бути змінені чи доповнені, а подана митна декларація відкликана. Зміна, доповнення чи відкликання можуть бути здійснені лише до моменту прийняття митним органом митної декларації до митного оформлення. Внесення до митної декларації змін чи доповнень, які мають істотне значення для застосування процедур митного контролю щодо товарів і транспортних засобів або впливають на умови оподаткування товарів чи застосування до них заходів нетарифного регулювання, здійснюється шляхом подання митному органу нової митної декларації, якщо це дозволяється нормами Митного кодексу України. Посадові особи митних органів не мають права заповнювати митну декларацію, змінювати чи доповнювати відомості, зазначені в митній декларації, за винятком внесення до неї відомостей, що належать до

компетенції митних органів. Громадяни, які проходять через зони (коридори) спрощеного митного контролю, звільняються від подання митної декларації.

Слід також зазначити, що митне декларування має свої форми, які визначені МК України. Подання письмової заяви про мету переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів, а також відомостей про ці товари проводиться декларацією (введена в практику з 9 червня 1997 р.). Уповноважена на декларування особа називається декларантом. Загалом декларант – організація, яка заповнює і подає митну декларацію і товари в митні органи. Декларант зобов'язаний виділити спеціальних осіб, які мають право на здійснення від їхнього імені декларування. Ці особи теж називаються декларантами, їх дії пов'язані з декларуванням транспортних засобів, товарів та інших предметів, а також предметів міжнародних іноземних організацій і представництв. Повноваження декларанта повинні бути визначені таким чином, щоб він міг реалізувати свої права та обов'язки в повному обсязі. Митне законодавство передбачає декілька варіантів процедури декларування [2] (рис. 1.2).

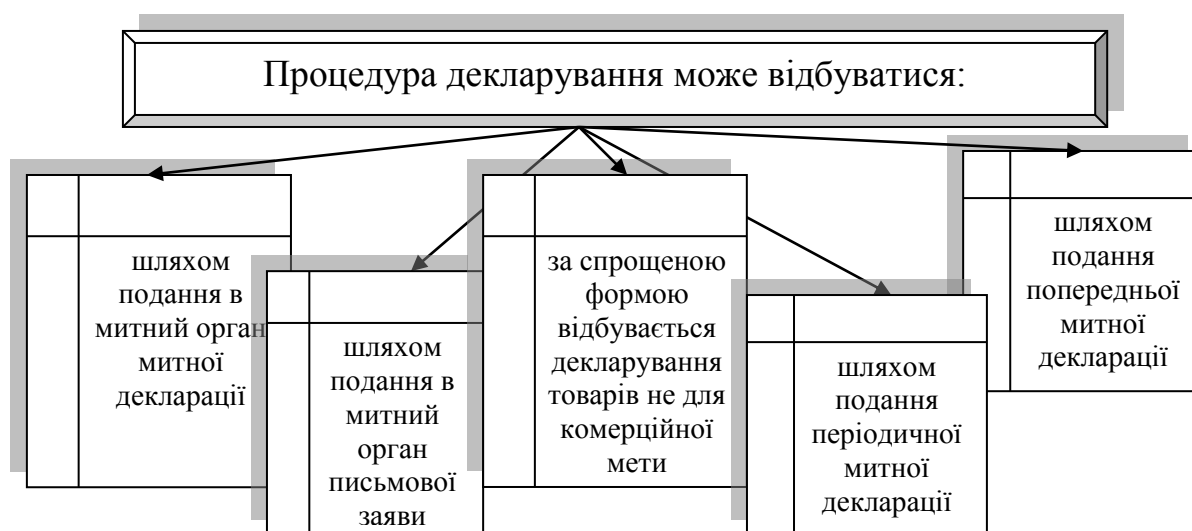

Рис. 1.2. Варіанти процедури декларування згідно митного законодавства*

*Примітка. Розроблено автором на основі узагальнення [21, с. 81]

Заява повинна бути складена в довільній формі, стосовно товарів, з яких не стягуються мито і податки, і не застосовуються міри економічної політики. За спрощеною формою відбувається декларування при її переміщенні фізичними особами товарів не для комерційної мети. У разі, коли товари

регулярно переміщуються через митний кордон України однією й тією ж особою на одних і тих же умовах та підставах, митний орган може дозволити такій особі подавати періодичну митну декларацію, яка оформляється на переміщення товарів за певний погоджений з митним органом період. До ввезення товарів на митну територію України декларантом може подаватися до відповідного митного органу попередня митна декларація. Подання попередньої митної декларації при ввезенні на митну територію України підакцизних товарів є обов'язковим.

В свою чергу, митниця може вимагати від декларанта надання документів, що підтверджують його повноваження, а при наявності обґрунтованих сумнівів у добросовісному здійсненні особою дій з декларування, запропонувати декларанту скласти свої повноваження. Декларантом можуть виступати (ст. 265 МК України):

- а) при переміщенні товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України або при зміні митного режиму щодо товарів на підставі зовнішньоекономічного договору, укладеного резидентом, – резидент, яким або від імені якого укладено договір;
- б) в інших випадках особа, яка відповідно до законодавства України має право вчиняти щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення юридично значущі дії від свого імені [2].

Якщо декларування здійснюється на професійній основі, то така особа отримала назву митний брокер. Функції декларанта можуть виконувати тільки Українські юридичні особи, за винятком переміщення через митний кордон України фізичними особами товарів не для комерційної мети і в інших передбачених законом випадках.

Декларант виконує всі обов'язки і несе у повному обсязі відповідальність перед МК, незалежно від того є він чи ні власником товарів і транспортних засобів при переміщенні їх через митний кордон України, митним брокерам чи іншою уповноваженою особою. Він є носієм суб'єктивного права і юридичних обов'язків (рис. 1.3).

Митне оформлення є уніфікованим і детально регламентується чинним законодавством України. Митна декларація подається декларантом до митного органу в установлені строки – протягом 10 днів від дати доставляння товарів й інших предметів до митного органу призначення [2].

Товари, що переміщуються через митний кордон України громадянами, декларуються митному органу одночасно з пред'явленням цих товарів.

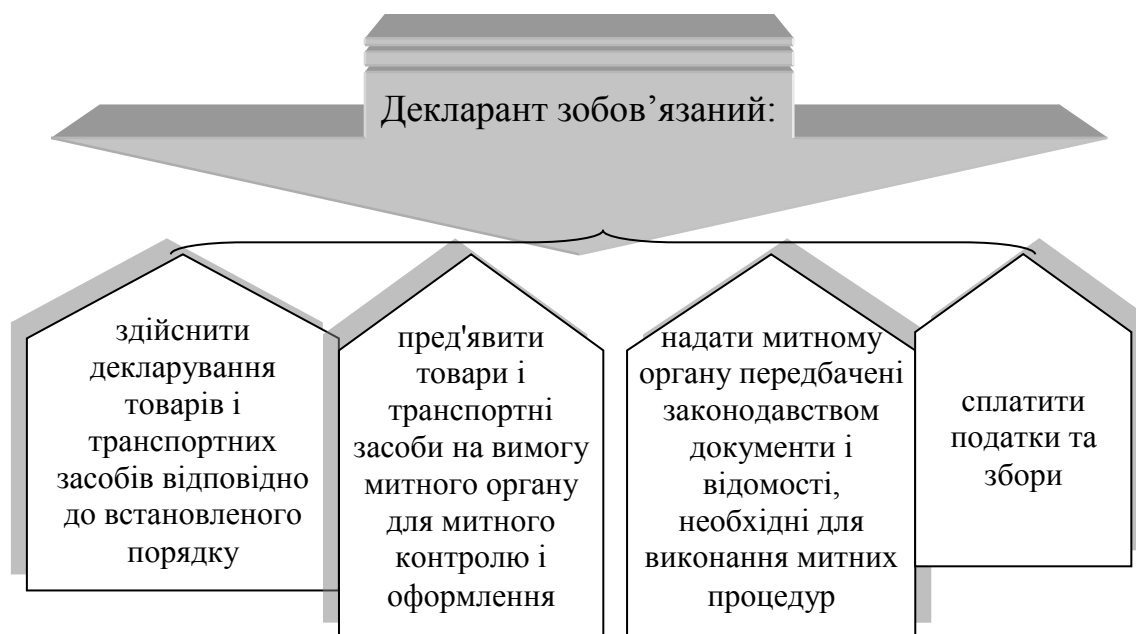

Рис. 1.3. Обов'язки декларанта*

*Примітка. Власна розробка автора

Зокрема, порожні транспортні засоби і транспортні засоби, що перевозять пасажирів у разі в'їзду митну територію України декларуються митному органу не пізніше трьох годин від моменту прибуття їх до пункту пропуску на митному кордоні України, а у разі виїзду за межі митної території – не пізніше ніж за 3 години до перетинання митного кордону України. Зазначені терміни можуть подовжуватись у порядку та на умовах визначених КМУ.

Прийняття митної декларації є окремою операцією, що здійснюється у відділах митного оформлення і контролю спец уповноваженими посадовими особами митних органів до початку перевірки заявлених у митні декларації відомостей [42, с. 77].

Слід зазначити, що митна декларація приймається та реєструється митним

органом у порядку, визначеному спеціальним уповноваженням. Центральним органом виконавчої влади з митної справи. При поданні митної декларації повинні долучатись і інші комерційні супровідні документи, перелік яких визначається спеціальним уповноваженням центральним органом виконавчої влади у галузі митної справи. Митна декларація приймається за обов'язковою наявності податкових документів. В свою чергу, дата і час прийняття митної декларації фіксується службовою особою митного органу, що прийняла її, шляхом поставлення відміток на бланку митної декларації та відповідно записам у документах митного органу. Від моменту прийняття декларація є юридичним документом. У разі, якщо декларант в силу особливих причин не може подати повну декларацію, митний орган має право дозволити подачу (подати) тимчасову декларацію. Така декларація дозволяється (допускається) при митному оформленні товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом.

Митна декларація заповнюється і надається митному органу власником товару; перевізником; особою, яка супроводжує товар, або митним брокером. Особи, що заповнюють митну декларацію, повинні зазначити точну кількість місць багажу, що їм належить, відомості про валюту, цінності, коштовні предмети. Предмети, валюта, цінності, що підлягають декларуванню, але не були зазначені в митній декларації і виявлені під час митного контролю (огляду), визначаються предметами порушення митних правил або контрабандою. Такі самі наслідки наступають, коли особи повідомляють неправильні відомості при усному опитуванні [42, с.91].

Окрім того, що декларант має сплатити відповідні митні платежі (мити, митні збори, якщо предмети підлягають митному оподаткуванню), він зобов'язаний виконати всі вимоги митника щодо розпакування, вивантаження, завантаження, відкриття ємностей та місць, де можуть знаходитись предмети, що переміщуються через митний кордон.

Відзначимо також, що митні декларації, заповнені громадянами України при виїзді за кордон та іноземними – при в'їзді в Україну, залишаються у них

на весь час перебування і служать підставою для безперешкодного перевезення цих предметів у зворотному напрямку. Загублені митні декларації не відновлюються, а особа, що їх загубила, позбавляється права на безперешкодне переміщення валюти, цінностей та зазначених у них предметів. Зокрема, вона сплачує митні платежі в установленому порядку [72, с.45].

Декларації не заповнюються:

- якщо особі не виповнилося 16 років (за неї це роблять особи, що її супроводжують);
- якщо особа чи група осіб користуються державними пільгами;
- в окремих випадках для прискорення пасажиро- і вантажопотоку.

Митні службові особи не мають права заповнювати чи вносити зміни в декларацію на прохання особи, що перетинає митний кордон.

Окрему увагу слід звернути на те, що декларації бувають кратні і неповні. В свою чергу, кратна декларація пов'язана з поміщенням товарів та інших предметів (транспортних засобів) на склад тимчасового збереження до моменту їх розміщення під визначений митний режим.

Тоді як неповна (тимчасова) декларація відрізняється від звичайної митної декларації лише обсягом інформації, що заявляється митному органу, при цьому декларант заявляє товари і транспортні засоби під конкретний митний режим. Поряд з цим митним законодавством України ще передбачено спрощене митне декларування воно застосовується у відносинах між державами – учасниками СНД, а також у випадках, що вимагають оперативні переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон.

МСУ забезпечує офіційну публікацію переліку підприємств допущених до декларування. При переміщенні товарів через митний кордон при їх оформленні митні органи зобов'язані проводити верифікацію сертифікатів про походження товарів з України шляхом подання запитів митних органів зарубіжних країн протягом не більше 150 днів з моменту отримання запиту чи ініціативи МСУ. Перевірку сертифікатів здійснює управління з верифікації сертифікатів МСУ із залученням регіональних митниць і центральної митної

лабораторії, якщо виникне потреба у перевірці сертифікатів можуть брати участь фахівці і експерти інших підприємств (рис. 1.4).

Чинним законодавством України передбачено також можливості змін, доповнень, та відкликання митної декларації (ст. 269 МКУ). Це може бути здійснено до моменту прийняття митним органом митної декларації до митного оформлення [2].

Рис. 1.4. Форми та шляхи здійснення перевірки сертифікатів*

*Примітка. Власна розробка автора

Зазначимо також те, що якщо митна декларація прийнята до оформлення – то внесення зміни, доповнення чи відкликання її не допускається. Якщо постає потреба у внесенні корегувань у митної декларації, то слід подавати до митного органу нову митну декларацію.

У свою чергу, перед Держмитслужбою постали нові завдання, суть яких полягала в удосконаленні форм декларування товарів у експрес-відправленнях і пришвидшенні здійснення митних процедур відносно них, з одночасним посиленням контрольної функції для недопущення зловживань з боку відправників, отримувачів і експрес-перевізників. Так постановою КМУ від 01.03.10 № 215, у підготовці якої Держмитслужба брала активну участь,

внесено зміни до Порядку і умов здійснення митного контролю товарів та інших предметів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон у міжнародних експрес-відправленнях, а саме:

- 1) відмінено використання митної декларації для декларування товарів, що пересилаються в міжнародних експрес-відправленнях (далі – МЕВ), форма якої затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 15.07.1997 № 748 (зі змінами);
- 2) врегульовано питання місця здійснення митного контролю та митного оформлення товарів та інших предметів, що переміщуються у міжнародних експрес-відправленнях [48, с.10].

Якщо для декларування товарів та інших предметів відповідно до законодавства використовується вантажна митна декларація, митний контроль і митне оформлення здійснюються митним органом, у зоні діяльності якого розташований відправник або одержувач (проживає або тимчасово перебуває громадянин). Таким чином митна служба хоче досягти відносно міжнародних експрес-відправлень спрощення власне процедури митного контролю та митного оформлення, а також спрощення документального характеру; вдосконалити порядок контролю за доставкою відправлень від митного органу прибуття експрес-вантажів до митних органів призначення тощо.

Таблиця 1.1

Особливості декларування товарів, що ввозяться в Україну в міжнародних експрес-відправленнях на адреси фізичних та юридичних осіб*

	Юридичні особи	Фізичні особи
0 – 100 євро	Реєстр МЕВ, заява	Реєстр МЕВ, заява
100 – 200 євро	Митна декларація	
200 – 1000 євро		Митна декларація
Більше 1000 євро		Митна декларація

*Примітка. Сформовано автором на основі [48]

Як видно з табл. 1.1, очікувані результати для громадян – застосування Реєстру або, в окремих випадках, заяви для декларування у міжнародних

експрес- відправленнях предметів вартістю до 200 євро та загальною вагою до 50 кілограмів, що не лише спростить митне оформлення, а й суттєво скоротить час на його здійснення. Очікувані результати для суб'єктів господарської діяльності – пришвидшення доставки юридичним особам міжнародних експрес-відправлень, стимулювання до подальшого збільшення потоків міжнародних експрес-відправлень [48, с. 25].

Отже, декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, транспортні засоби та інші предмети, мету їхнього переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів, транспортних засобів та інших предметів. Перелік відомостей, які належить оголошувати в заяві, визначається Кабінетом Міністрів України. У відомостях, які заявляються громадянами при переміщенні товарів через митний кордон, повинна бути інформація про наявність валюти, валютних цінностей, виробів з дорогоцінних металів та коштовного каміння; товарів, які підлягають оподаткуванню, чи вимагають обов'язкового декларування і переміщення яких здійснюється за дозвільними документами. Обов'язковому декларуванню підлягають товари, що належать юридичним особам вартістю більше 100 євро, підакцизні товари та гуманітарна допомога незалежно від вартості, а також товари, що розміщуються у режимі митний склад.

1.2. Особливості організації діяльності митного брокера при переміщенні товарі через митний кордон України

Дослідження показали, що митне оформлення та митне декларування має свої особливості, що потребують певних специфічних знань та вмінь. Відповідно їх незнання суттєво ускладнює митні процедури, і самотійно впоратися з митним оформленням вантажів не завжди просто. Таке становище

сприяє появі нових спеціальних підприємців що спеціалізуються на наданні митних послуг, якими іноді варто скористатися – митних брокерів – визнаних фахівців у вирішенні питань з українською митницею. Митні брокери (згідно зі ст. 416 МКУ) – це підприємство – власник ліцензії на право здійснення митної брокерської діяльності, яке декларує товари й транспорт, що переміщуються через митний кордон України [2], (додаток А).

Правовідносини між митним органом і митним брокером визначені таким чином (рис.1.5):

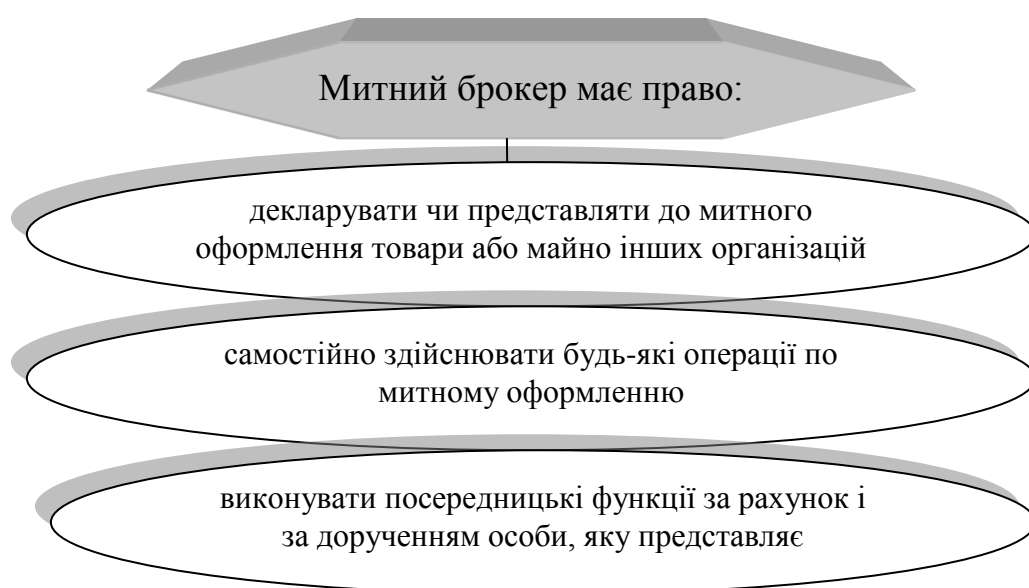

Рис. 1.5. Права митного брокера*

*Примітка. Власна розробка автора

Варто зазначити, що від імені підприємства – митного брокера декларувати товари можуть його відокремлені структурні підрозділи (філія, представництво). На практиці декларування й митне оформлення товарів і транспортних засобів у митних брокерів здійснюють їх представники.

Агент з оформлення – фізична особа, яка перебуває в трудових відносинах з митним брокером, безпосередньо виконує в інтересах осіб, яких представляє митний брокер, дії, пов'язані з пред'явленням митному органу товарів і транспортних засобів, а також документів, необхідних для їх митного контролю й митного оформлення. Фізична особа – підприємець може бути

одночасно й митним брокером, і представником митного брокера, тобто самого себе. Агент з митного оформлення має відповідати кваліфікаційним вимогам, переліченим у п. 10 розділу II Ліцензійних умов. Це підтверджує його кваліфікаційне посвідчення, отримане після успішного складання кваліфікаційного іспиту, і яке діє не більш п'яти років з дня його видачі [12].

Таким чином, хороший митний брокер в особі свого агента є правою рукою свого замовника – підприємства (підприємця) – суб'єкта ЗЕД у питаннях митного оформлення. При здійсненні митного оформлення митний брокер виконує обов'язки і несе відповідальність у повному обсязі як особа, яка самостійно переміщує товари через митний кордон (див. рис. 1.6).

Митне оформлення товарів найкраще доручити митним брокерам.

Рис. 1.6. Обов'язки митного брокера

*Примітка. Власна розробка автора

По-перше, брокер – професіонал у владнанні будь-яких митних питань. Адже митне оформлення переміщуваних через митний кордон України товарів і транспорту складається з багатьох процедур, порядок виконання яких регулює величезна кількість нормативно-правових актів. Щоб з'ясувати всі хитрощі

українського законодавства, що регулює сферу зовнішньоекономічної діяльності, міжнародні перевезення та митну справу, потрібна спеціальна юридична підготовка, а представники митних брокерів її, безперечно, опанували. Їхні знання та кваліфікація підтверджені посвідченням, для одержання якого вони склали іспит.

Саме тому митному брокеру можна сміливо доручити не лише технічне заповнення митної декларації і декларації митної вартості, а й повністю процес митного оформлення своїх товарів і транспортних засобів. До того ж усі митні формальності легко залагодити без особистої присутності на митниці представника суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності (клієнта митного брокера) (див. рис. 1.7). Останньому залишається лише на запит митного брокера надавати документи, необхідні для митного оформлення переміщуваних через митний кордон України товарів, і своєчасно оплачувати послуги й витрати брокера, а також погашати митні платежі, нараховані за митною декларацією [23, с. 23].

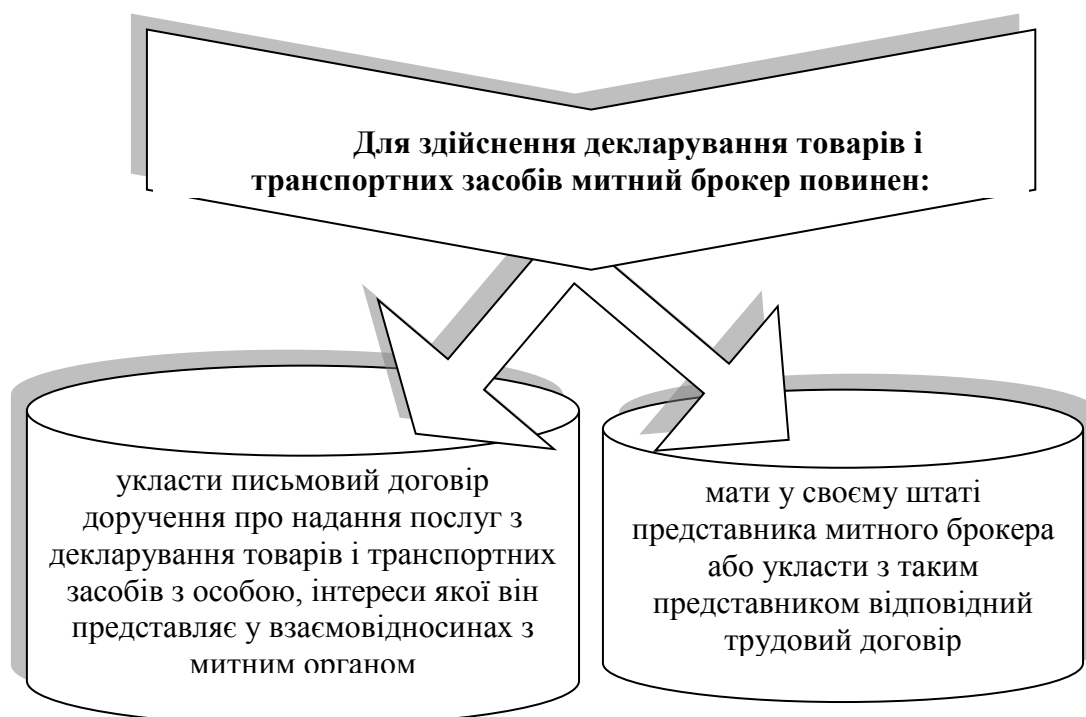

Рис. 1.7. Завдання, які стоять перед митним брокером

*Примітка. Власна розробка автора

По-друге, митний брокер несе відповідальність за митне очищення дорученого йому вантажу. Як ми вже говорили, відповідає за достовірність і

правильність заповнення митних документів (декларацій) або суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності – власник переміщуваних через митний кордон товарів (транспортних засобів), або уповноважений ним митний брокер (додаток Б).

Поряд з тим, якщо декларування товарів доручено митному брокеру, то на нього покладається вся відповідальність. Якщо так, то вирішення будь-яких спорів із митницею, так само як і сплата всіх штрафів, пов'язаних із порушенням митних правил під час декларування в заявленому митному режимі, стане його проблемою.

По-третє, поклавши митні формальності на брокера, суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності може заощадити не лише свій час, а й гроші. Оплата програмного забезпечення для роботи з митними документами, навчання свого персоналу митній справі, а головне – витрачання грошей і нервів через можливі, але вкрай небажані власні помилки, буде завжди набагато вище, ніж винагорода митному брокеру за його працю [23, с.24].

Відповідно до ст. 417 МКУ взаємовідносини митного брокера та особи, інтереси якого він представляє, визначає договір доручення. Саме в ньому фіксують вичерпний обсяг повноважень митного брокера. Про укладення договору з брокером слід потурбуватися задовго до проведення ЗЕД-операції. До моменту доставки товару в митний орган бажано обговорити з митним брокером строки видачі доручення на митне оформлення переміщуваних через митний кордон України товарів, а також строки надання необхідних документів. Адже іноді дозвільні формальності з товаром треба вирішити до його фактичного переміщення через митний кордон України [2].

Як бачимо, під час здійснення декларування товарів і транспортних засобів митним органам, митний брокер і його агент мають ті самі права щодо пред'явлення цих товарів і транспортних засобів митним органам, що й особа, яка уповноважує їх представляти свої інтереси у взаємовідносинах з митними органами.

Відзначимо також, що митний брокер має право здійснювати свої функції

в будь-якому органі України. Митний брокер, при виконанні своїх обов'язків несе відповідальність перед законом. ДМСУ реєструє (веде реєстр) митних брокерів і забезпечує його періодичну публікацію. Інформацію яку отримує митний брокер від особи, яку він представляє, може використовуватись виключно для здійснення митних процедур. За розголошення інформації що становить комерційну таємницю, тобто є конфіденційною, митний брокер несе відповідальність згідно із законом.

Окрім цього, митний брокер і його агент мають право вимагати від особи, яку представляє митний брокер, надання документів, відомостей, а також іншої інформації щодо особи та/або товарів і транспортних засобів, які ним декларуються, лише в межах, необхідних для здійснення декларування товарів згідно з вимогами Кодексу. Митний брокер зобов'язаний мати договір страхування власної діяльності на суму не менш як 2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян відповідно до переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності. Митний брокер зобов'язаний забезпечити виконання його представником таких вимог [25, с. 101]:

– на вимогу митного органу пред'явити товари, транспортні засоби і всі необхідні документи для митного контролю і митного оформлення та бути присутнім під час їх проведення;

– інформувати в письмовій формі особу, яка передала йому товари та транспортні засоби для пред'явлення митному органу, про виявлені пошкодження тари та упаковки, а також про невідповідність цих товарів, транспортних засобів відомостям про них, зазначеним у комерційних, транспортних та інших супровідних документах.

Митний брокер повинен зберігати належні йому оформлені копії митних декларацій (аркуші комплектів бланків форм митних декларацій, відповідних їм доповнень і специфікацій) протягом 3 років з дати їх оформлення. Варто зауважити, що при виявленні митними органами адміністративного порушення митні органи можуть завершити митні процедури з товарами та транспортними

засобами, які переміщуються через митний кордон України, за умови, що товари не підлягають конфіскації та не будуть потрібні надалі як речові докази. Про прийняте рішення митний брокер письмово повідомляється органом ліцензування протягом п'яти робочих днів з дати прийняття такого рішення.

Для ведення брокерської діяльності необхідно отримати у Держмитслужбі свідоцтво про визнання декларантом, яке видається на юридичну особу, а брокер здійснює декларування та оформлення вантажу на підставі договору з юридичною особою. Митні брокери складають іспити в митниці за місцем акредитації і отримують право здійснення даного виду діяльності. Свідоцтво скасовується, якщо фірма стала банкрутом або при порушенні брокером законодавства (за поданням митниці) [23, с.25].

Для оформлення свідоцтва на здійснення брокерської діяльності в Держмитслужбу необхідно надіслати:

- заяву з такими відомостями: повне найменування організації, юридична адреса, номер розрахунків у національній та іноземній валюті, зобов'язання про належне виконання обов'язків митного брокера;
- копію свідоцтва про реєстрацію в державних органах влади (додаток В);
- довідку банку про платоспроможність;
- копію платіжного доручення про перерахування еквіваленту (1200 дол. США) на рахунок Держмитслужби;
- лист-погодження митниці з обґрунтуванням доцільності визнання суб'єкта митного брокерства та відповідності матеріально-технічного забезпечення для виконання обов'язків митного брокера (обов'язкова наявність комп'ютера, вміння володіти ним) [12].

При неодноразовому невиконанні обов'язків з декларування та інших передбачених обов'язків брокера з декларування та оформлення вантажів і неплатоспроможності свідоцтво скасовується, а внесені як застава гроші переходять у повну власність Держмитслужби. Митниця розглядає заяву особи про виконання обов'язків митного брокера 15 діб. Для видачі кваліфікаційного свідоцтва в митниці утворюється кваліфікаційна комісія, яка приймає іспити у

кандидатів. Збори за це йдуть на рахунок митниці (потреби Держмитслужби України).

Поряд з тим, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи веде реєстр митних брокерів і забезпечує його періодичну публікацію. Інформація, отримана митним брокером та його працівниками від особи, яку вони представляють у процесі здійснення митних процедур, може використовуватися виключно для цілей цих процедур. Як наслідок, за розголошення інформації, що становить комерційну таємницю або є конфіденційною, митний брокер несе відповідальність відповідно до закону.

Важливим аспектом є те, що підприємства, що здійснюють декларування на договірній основі, відіграють суттєву роль у розвитку зовнішньої торгівлі України, оскільки є сполучною ланкою між суб'єктами ЗЕД, митними органами, перевізниками та іноземними контрагентами та їх діяльність дає можливість переміщення товарів суб'єктів ЗЕД через митний кордон України. Крім того, набуті професійні навички декларування різноманітних товарів, знання специфіки підрозділів митних органів України та технологічних процесів митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, дають можливість посадовим особам таких підприємств зорієнтувати суб'єкта ЗЕД у мінливих правилах ввезення (вивезення) товарів, а також їх декларування митним органам. Будуючи свої взаємовідносини із суб'єктами ЗЕД на підставі Цивільного кодексу України, підприємства, що здійснюють декларування, від свого імені надають цим суб'єктам на платній основі послуги з декларування товарів, проводять інші заходи, метою яких є декларування та митне оформлення товарів та інших предметів [23, с. 25].

Діяльність підприємств, що надають послуги з декларування вантажів, регулюється Положенням про діяльність підприємств, що здійснюють декларування на підставі договору. Відповідно до Положення під підприємством, що здійснює декларування на підставі договору, розуміється підприємство, яке зареєстровано на території України, здійснює свою діяльність відповідно до чинного законодавства України, зареєстровано в

реєстрі підприємств, що здійснюють декларування на підставі договору, отримало свідоцтво про визнання підприємства декларантом та має у своєму штаті осіб, які отримали відповідні кваліфікаційні свідоцтва на право здійснення декларування [18]. Документи, на підставі яких здійснюється декларування:

- договір про здійснення послуг з декларування;
- свідоцтво про визнання підприємства декларантом;
- кваліфікаційне свідоцтво особи, уповноваженої на декларування;
- облікова картка суб'єкта ЗЕД;
- паспорт особи, уповноваженої на декларування.

При цьому, основним документом, що дає право на здійснення послуг з декларування товарів, є договір, укладений у письмовій формі між суб'єктом ЗЕД та підприємством, яке здійснює декларування на договірній основі. За наявності такого договору підприємства-посередники мають право від свого імені й за дорученням суб'єкта ЗЕД самостійно декларувати товари та інші предмети, пред'являти їх митниці, подавати відповідні документи на них, забезпечувати сплату митних платежів та проводити в межах своєї компетенції інші дії, необхідні для митного оформлення та митного контролю таких вантажів [59, с. 12].

Свідоцтво про визнання підприємства декларантом видається Держмитслужбою України. Для його отримання підприємство повинно попередньо подати митниці за місцем своєї державної реєстрації заяву на ім'я Голови Держмитслужби України та начальника митниці, нотаріально завірени копії установчих і реєстраційних документів та документи, що підтверджують сплату коштів на отримання свідоцтва про визнання підприємства декларантом.

Митниця після перевірки відповідності поданих документів вимогам Положення про діяльність підприємств готує лист-узгодження про доцільність видачі свідоцтва до Держмитслужби України для прийняття нею остаточного рішення.

Зазначимо, що видане Держмитслужбою України свідоцтво діє безстрокове за умови щорічної перереєстрації, яка проводиться з 1 листопада до 31 грудня та за яку справляється збір у розмірі, установленому Кабінетом Міністрів України. Зона діяльності підприємства, що здійснює декларування на підставі договору, визначається у свідоцтві відповідно до місця розташування цього підприємства та його філій і представництв.

Важливим аспектом, який забезпечує функціонування підприємства, що здійснює декларування на підставі договору, є підготовка фахівців з декларування вантажів. Підставою для декларування такими особами є наявність у них Кваліфікаційного свідоцтва про визнання їх декларантами, а також зарахування їх до штату підприємств, що здійснюють декларування на підставі договору [59, с. 14].

Митниця організує навчання осіб, уповноважених на декларування, а також проведення консультацій та прийняття іспитів у встановленому законодавством порядку. Для видачі Кваліфікаційного свідоцтва в митниці створюється комісія, яка приймає іспити в кандидатів з метою визначення достатності їх рівня знань і кваліфікації для здійснення декларування. Слід зазначити, що, якщо особа, уповноважена на декларування, збирається працювати в зоні діяльності іншої митниці, ніж та, де було отримане Кваліфікаційне свідоцтво, вона повинна скласти іспит та отримати таке свідоцтво в митниці, у зоні діяльності якої має намір працювати. При цьому раніше видане свідоцтво не скасовується.

Тому, під час обрання способу декларування підприємство оцінює свої потенційні можливості й визначає готовність своїх співробітників до процедури декларування товарів. Самостійне декларування обходиться, як правило, дешевше, однак для його здійснення в штаті такого підприємства повинні бути кваліфіковані співробітники, які мають досвід роботи з митницею. Слід також зазначити, що, якщо перевагу надано декларуванню із залученням посередника, доручення власником товару (резидентом) на виконання функцій з декларування дається тільки в цілому, а доручення на виконання одних і тих же

функцій щодо партії товарів декільком митним брокерам, тобто обмеження повноважень митного брокера виконанням тільки частини цих функцій чи виконанням операцій у межах однієї функції, не допускається. Аналогічним чином, договором на здійснення послуг з декларування не можуть обмежуватися права та обов'язки таких підприємств [23, с. 26].

Окрім цього, існують особливості декларування товарів, що переміщуються підприємствами на підставі зовнішньоекономічних договорів, укладених на підставі договорів комісії та доручення. Враховуючи, що комісіонери не є власниками товарів, переміщуваних через митний кордон України, вони можуть проводити декларування таких товарів на підставі договору з власником тільки за наявності свідоцтва про визнання підприємства-комісіонера декларантом або можуть укласти договір з підприємством, яке здійснює декларування на підставі договору, якщо договором комісії передбачено можливість укладення такого договору комісіонером. Проведення митного оформлення можливе за відсутності фактів застосування до комітента й комісіонера спеціальних санкцій – тимчасового зупинення права проведення ЗЕД або застосування режиму індивідуального ліцензування.

Необхідно зазначити, що Положення про діяльність підприємств, що здійснюють декларування на підставі договору, зобов'язує такі підприємства зберігати всю документацію, пов'язану з декларуванням вантажів, протягом п'яти років. Цим же Положенням встановлено, що підприємство, яке здійснює декларування на підставі договору, виконує обов'язки й несе відповідальність у повному обсязі як власник (володілець), що самостійно переміщує вантаж через митний кордон. У зв'язку з цим одним з проблемних питань у діяльності підприємств, що здійснюють декларування вантажів на підставі договору, є створення дійової системи обліку документів, на підставі яких проводилося декларування. Запровадження в практику роботи таких підприємств формування обов'язкових реєстрів і визначення переліку документів, що подаються митниці для декларування суб'єктом ЗЕД (завіреного печаткою такого суб'єкта), створить умови для систематизації підсумків декларування та

дасть змогу уникнути можливих непорозумінь у разі проведення митними органами перевірки результатів декларування [18].

На нашу думку, питання удосконалення нормативно-правової бази можливе за умови комплексного дослідження інституту митного посередництва. Прийняття Ліцензійних умов провадження посередницької діяльності митного брокера недвозначно встановлює кваліфікаційні, організаційні, технологічні та інші вимоги посередницької діяльності митного брокера, а також містить мінімальну кількість відсильних норм.

Отже, митний брокер – це підприємство, що надає послуги з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України. Відповідно, має ліцензію на право здійснення митної брокерської діяльності, видану спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи. Митний брокер здійснює брокерську діяльність згідно норм Кодексу та ліцензійних умов, що затверджуються спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування та органом ліцензування.

Взаємовідносини митного брокера з особою, яку він представляє, визначаються договором доручення. Свідченням повноважень на декларування, наданих митним органом, у зоні діяльності якого фахівець з декларування здійснює декларування товарів, є персональне кваліфікаційне посвідчення, видане йому як особі, уповноваженій на декларування в митних органах.

1.3. Механізм оформлення товарів із застосуванням митних декларацій

Відмітимо, що декларуючи товари і транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон України, декларант самостійно визначає їх митний режим відповідно до мети їх переміщення та на підставі документів, що подаються митному органу для здійснення митного контролю та митного

оформлення (ст.404 МКУ) [2].

Зокрема, митна декларація містить відомості про товари і транспортні засоби, транспортні засоби та мету їх переміщення через митний кордон України або про зміну митного режиму щодо цих товарів, а також інформацію, необхідну для здійснення митного контролю, митного оформлення, митної статистики, нарахування митних платежів. При цьому під митним режимом розуміють сукупність положень, що визначають для митних цілей статус товарів, транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України.

Митна декларація заповнюється на товари, фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 100 євро, а також на товари незалежно від їх фактурної вартості (рис. 1.8).

Митне оформлення партії товарів фактурною вартістю менш ніж 100 євро проводиться за письмовою заявою (листом) підприємства, в якій зазначаються відомості про такі товари, без подання митної декларації. На сьогодні ДМСУ не встановлює форму такої заяви.

Інформація до митної декларації заноситься комбіновано в текстовому та цифровому вигляді (відповідно до встановлених цифрових класифікаторів).

Випадки заповнення граф митної декларації зображено на рис.1.8.

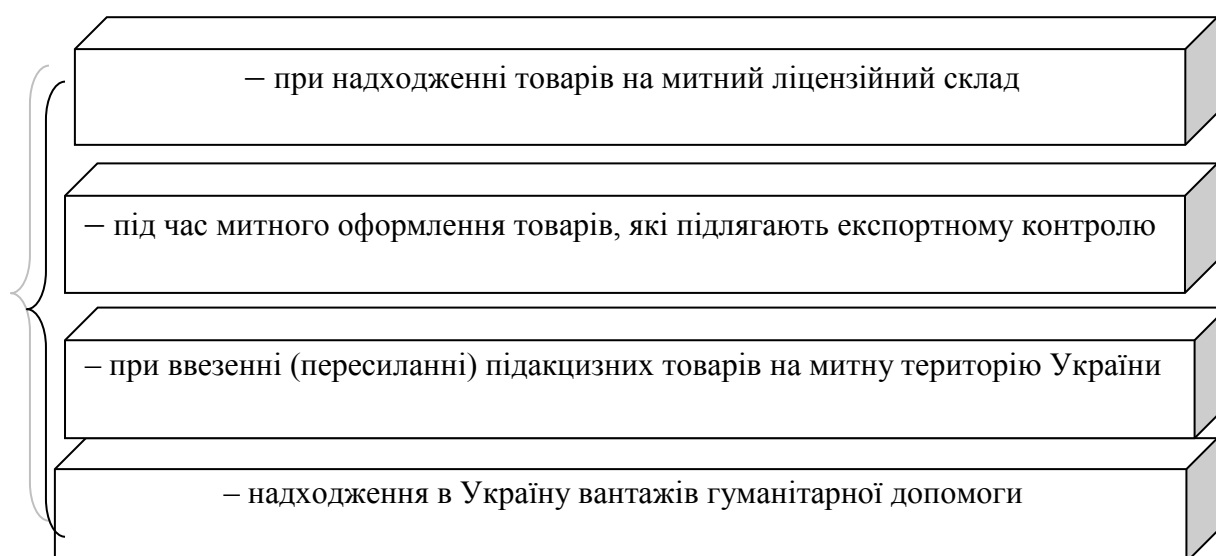

Рис. 1.8. Випадки заповнення митної декларації*

*Примітка. Власна розробка автора

Достовірність наведених декларантом відомостей у митній декларації, заповненій за чинними правилами та засвідченій ним у встановленому порядку, підтверджує інспектор митниці, який приймає її для оформлення, одним із видів митного забезпечення (штамп „Під митним контролем”) на всіх аркушах митної декларації та реєстраційним номером.

Митна декларація приймається митним органом, якщо встановлено, що в ній містяться всі необхідні відомості і до неї додано всі необхідні документи. Посадова особа митного органу приймає митну декларацію і фіксує дату і час її прийняття. Фіксація відбувається шляхом проставлення відміток на бланку митної декларації та відповідного запису у документах митного органу [52, с. 63].

Змінити, відкликати чи визнати митну декларацію недійсною можна лише до моменту її прийняття митним органом до митного оформлення. Внесення до митної декларації змін чи доповнень, які мають істотне значення для застосування процедур митного контролю щодо товарів і транспортних засобів або впливають на умови оподаткування товарів чи застосування до них заходів нетарифного регулювання, здійснюється шляхом подання митному органу нової митної декларації.

Необхідно відмітити, що митний орган не має права відмовити в прийнятті митної декларації, якщо декларант виконав всі умови, встановлені Митним кодексом України. Після завершення цієї процедури декларант несе юридичну відповідальність за відомості, зазначені у митній декларації.

Декларація вважається оформленою тоді, коли на всіх її аркушах є відбиток особистої номерної печатки інспектора митниці, який здійснив митне оформлення товару. Оформлена митна декларація засвідчує надання суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності права на розміщення товарів і транспортних засобів у визначений митний режим і підтверджує права та обов'язки зазначених у митній декларації осіб щодо проведення ними відповідних правових, фінансових, господарських та інших операцій [52, с. 35].

Митна декларація складається з уніфікованого адміністративного документа на п'яти зброшурованих основних аркушах різного кольору та уніфікованого адміністративного документа на такій самій кількості зброшурованих додаткових аркушів різного кольору [49, с. 23].

Під час митного оформлення товарів у випадках, визначених МСУ, замість уніфікованого адміністративного документа допускається застосування формуляра-специфікації (наприклад, при декларуванні вантажів гуманітарної допомоги або під час розміщення товару на митному ліцензійному складі, власником якого є транспортно-експедиційна організація).

Митна декларація заповнюється на партію товарів, які належать юридичним особам або фізичним особам (підприємцям), за умови, що до всіх товарів цієї партії застосовується єдиний митний режим. Якщо партія включає товари, щодо яких визначено різні митні режими, то заповнюється така кількість митних декларацій, яка відповідає кількості цих режимів [27, с.31].

Партія може складатися з товарів, що мають різні ознаки (зокрема, коди відповідно до Українського класифікатора зовнішньоекономічної діяльності, країну походження тощо). В такому випадку при декларуванні обов'язково застосовуються додаткові аркуші митної декларації. На кожному аркуші можуть заявлятися відомості про товари трьох найменувань.

Одна митна декларація із застосуванням додаткових аркушів складається не більш ніж на 99 найменувань товарів. Під час заповнення однієї митної декларації загальна кількість додаткових аркушів не повинна перевищувати 33. Додаткові аркуші можуть використовуватися тільки у разі, коли митний режим внесених до них товарів збігається з митним режимом товарів, зазначених на основних аркушах.

Слід зазначити, що Кабмін дав Держмитслужбі України право визначати випадки коли декларант на свій розсуд може подати одну митну декларацію на кілька партій товарів або кілька митних декларацій на одну партію товарів.

Окремі митні декларації на товари, що входять до однієї партії (див. рис. 1.9), оформлюються незалежно від фактурної вартості цих товарів за наявності

в партії [32, с.143]:

- товарів, до яких застосовуються різні митні режими;

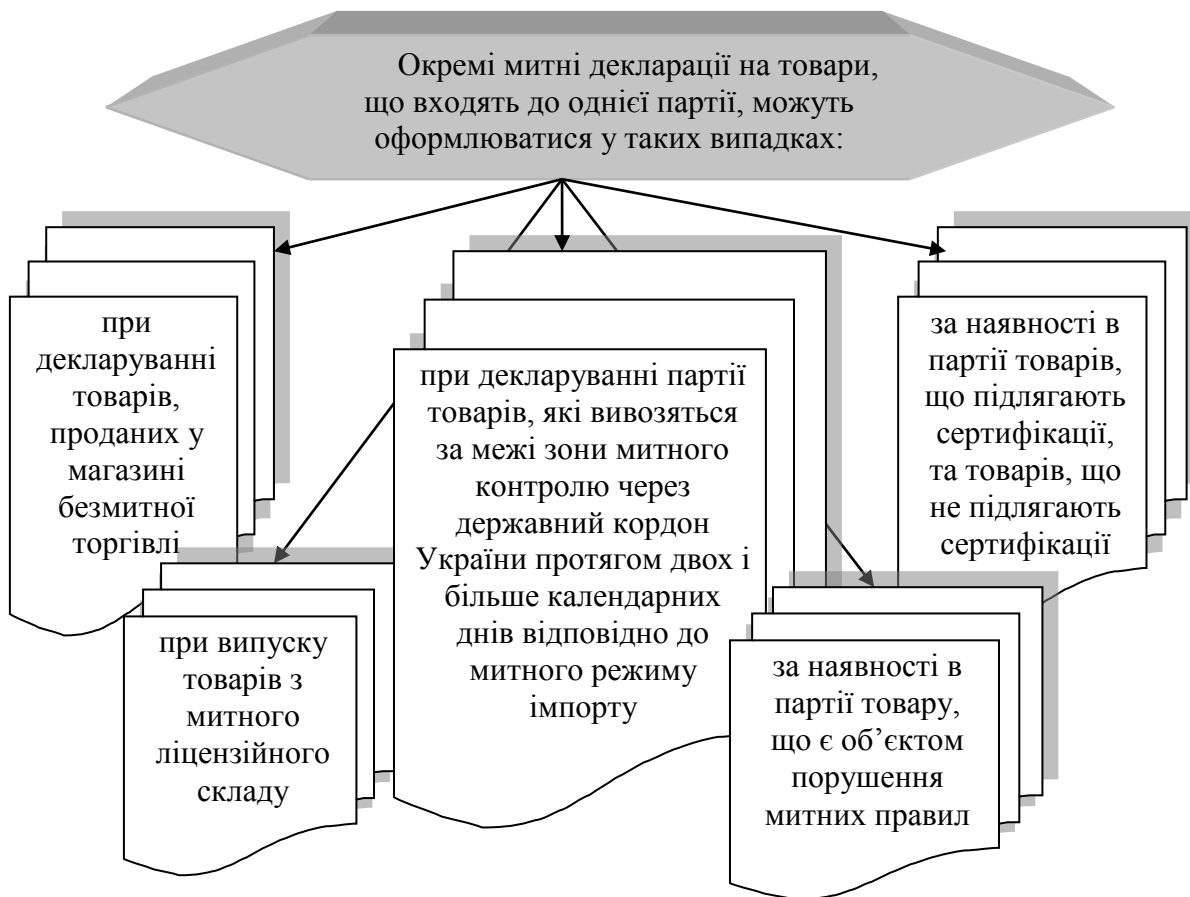

Рис. 1.9. Випадки оформлення окремої вантажної митної декларації

- товарів, за які в межах одного зовнішньоекономічного договору (контракту) передбачено розрахунки різних форм (наприклад, бартер та грошові розрахунки) чи в різній валюті, або якщо за частину товару розрахунки між сторонами договору (контракту) не здійснюються;
- товарів, що переміщуються за різними зовнішньоекономічними договорами (контрактами), у тому числі на виконання посередницьких договорів;
- товарів, що підлягають експортному контролю, і товарів, що не підлягають експортному контролю;
- товарів, визнаних відповідною Комісією з питань гуманітарної допомоги гуманітарною допомогою, і товарів, які не визнано гуманітарною допомогою [32, с. 145].

Одна митна декларація на кілька партій товару може оформлюватися в таких випадках:

- при декларуванні відповідно до митного режиму транзиту товарів, що одночасно надходять на прикордонну станцію за місцем увезення товарів на митну територію України з однієї станції відправлення, розташованої за межами України, від одного вантажовідправника на адресу одного вантажоодержувача на одну станцію призначення, розташовану за межами України, незалежно від кількості залізничних накладних на дрібні, контейнерні чи повагонні відправлення;
- при декларуванні міжнародних поштових відправлень (далі – МПВ) незалежно від кількості митних декларацій С№23 за умови, що в цих МПВ переміщуються товари одного найменування одним відправником на адресу одного одержувача в одному митному режимі, пред'явлені одночасно до митного контролю;
- при декларуванні машин, обладнання, механізмів, установок, приладів тощо, які класифікуються за одним товарним кодом згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності як складений товар, але з урахуванням особливостей транспортування та монтажу ввозяться на митну територію України в розібраному стані на кількох транспортних засобах (за кількома товаротransпортними накладними) на адресу одного одержувача;
- при декларуванні однорідних товарів, що перевозяться залізничним транспортом, якщо перевезення цих товарів можна здійснити за однією накладною;
- при декларуванні консолідованих вантажів під час розміщення їх на митних ліцензійних складах транспортно-експедиційних організацій, включених до переліку підприємств – резидентів України, під час провадження якими зовнішньоекономічної діяльності застосовується режим сприяння;
- при випуску товарів з митного ліцензійного складу;
- при декларуванні товарів, проданих у магазині безмитної торгівлі;

- при використанні певних типів митних декларацій, визначених Державною митною службою України.

За бажанням суб'єкта ЗЕД автомобілі та окремі номерні вузли до них, що ввозяться в Україну в межах однієї партії й підлягають реєстрації в органах ДАІ МВС України, можуть бути оформлені як за окремими вантажними митними деклараціями так і за однією.

Митні декларації заповнюються державною (українською) мовою за допомогою комп'ютера. Іноземна мова може застосовуватися, якщо переклад державною мовою назв суб'єктів або фірмового (комерційного) найменування товару є недоцільним та істотно не впливає на принцип здійснення заходів тарифного або нетарифного регулювання [52, с. 116].

Разом з митною декларацією до оформлення подається її електронна копія, яка використовується для прискорення митного оформлення товару і формування електронної бази даних митної статистики зовнішньоеконо-мічної діяльності. Інформація, внесена до електронної копії митної декларації, має відповідати тій, що наведена в оригіналі. Тому заповнення митної декларації, яка складається з 58-ми граф (з першої по п'ятдесят четверту, граф А, В, С, D), потребує від декларанта певного рівня знань та навичок, а також наявності необхідних для декларування матеріально-технічних ресурсів (комп'ютерної техніки, програмного забезпечення, бланків митної декларації тощо). Митну декларацію, заповнену з підчистками та помилками, не приймають до оформлення (див. рис. 1.10).

У процесі здійснення зовнішньоекономічних операцій у суб'єктів ЗЕД може виникнути потреба в прийнятті рішень, які змінюють умови переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України (наприклад, змінити характер угоди з купівлі-продажу на бартер; коригувати ціну товарів, що поставляються; внаслідок виникнення певних обставин взагалі відмовитися від переміщення через кордон товарів і транспортних засобів (їх частини)).

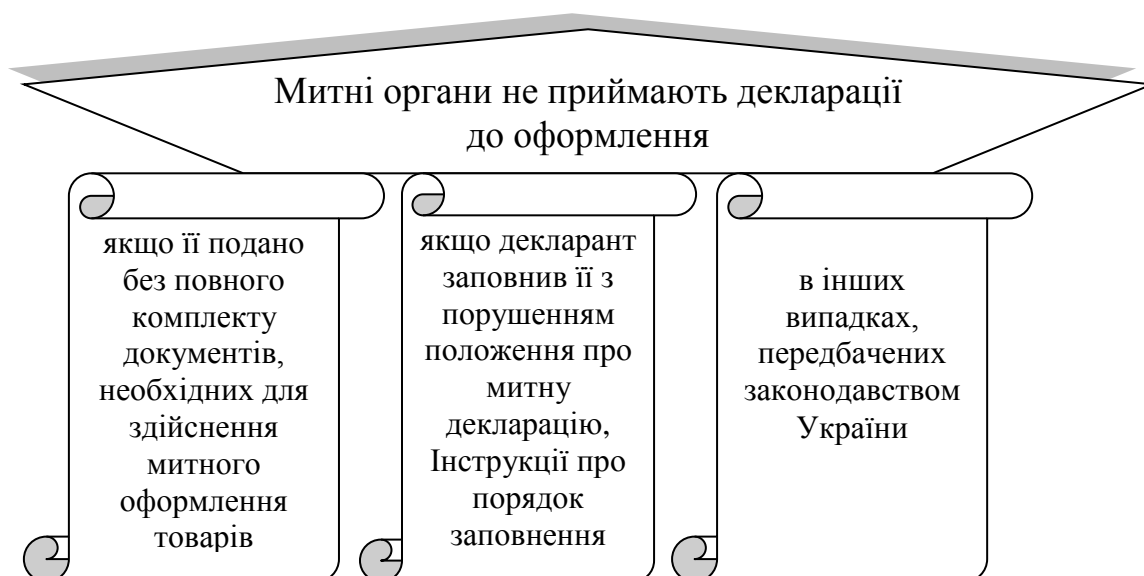

Рис. 1.10. Митна декларація не приймається до оформлення у таких випадках*

*Примітка. Власна розробка автора

Тому, враховуючи статус митної декларації, актуальним є питання про можливість передекларування митним органам України товарів і транспортних засобів (їх частини), а також про наявність обумовлених нормативними актами випадків необхідності анулювання митної декларації (визнання її недійсною).

На жаль, на сьогодні в Україні немає встановленого порядку анулювання митної декларації, і це спричиняє певні труднощі у взаємовідносинах між суб'єктами ЗЕД та державними контролюючими структурами.

ДМСУ передбачила можливість визнання митної декларації недійсною лише у випадку, коли вантаж, який вивозиться з нашої країни та пройшов митне оформлення, не перетнув митного кордону України. Це означає, що зміна відомостей, заявлених у митній декларації, аж ніяк не може вплинути на раніше вжиті заходи митного регулювання щодо таких предметів на момент перетину ними митного кордону України та є з погляду митного контролю недоцільною. При цьому інші державні контролюючі органи мають змогу здійснювати покладені на них функції в сфері ЗЕД відповідно до документів обліку господарських операцій, які знаходяться в справах конкретного суб'єкта ЗЕД, у порядку, встановленому відповідними нормативними актами України [18].

Варто зауважити, що під час переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України трапляються різноманітні неординарні ситуації. Зокрема, це стосується випадків, коли частину вантажу, заявленого у митній декларації, з об'єктивних причин не може бути вивезено з України. При цьому не експортер, який займається підприємництвом, а саме контролюючі державні органи, не вимагаючи передекларування та анулювання митної декларації, мають у визначеному порядку з використанням відомостей електронних баз даних встановити обсяги реального експорту.

Визнання митної декларації недійсною відбувається з часу подання звернення декларанта або рапорту начальника структурного підрозділу митниці про необхідність її анулювання до моменту вилучення програмними засобами електронної копії митної декларації із загальної статистичної бази даних і одночасного розміщення її в окремій базі, а також проставлення відповідних відміток в журналі обліку митних декларацій. Під електронною копією митної декларації розуміють митну електронну інформацію, що відображає відомості, заявлені у митній декларації, після їх опрацювання засобами електронно-обчислювальної техніки митних органів [32, с. 115].

Визнання недійсною митної декларації може бути здійснено лише в митному органі, що проводив її оформлення (рис. 1.11).

Декларант, який бажає визнати недійсною митну декларацію, має подати до митниці письмову заяву довільної форми із зазначенням підстав для цього. До заяви треба додати документи, що підтверджують потребу в цьому (наприклад, письмове повідомлення закордонного одержувача про відмову прийняти продукцію, яка відвантажується на експорт), а у разі коли митне оформлення завершено – ще й усі примірники митної декларації, товаросупровідні та інші документи з відмітками митниці, які були видані декларанту після закінчення митного оформлення.

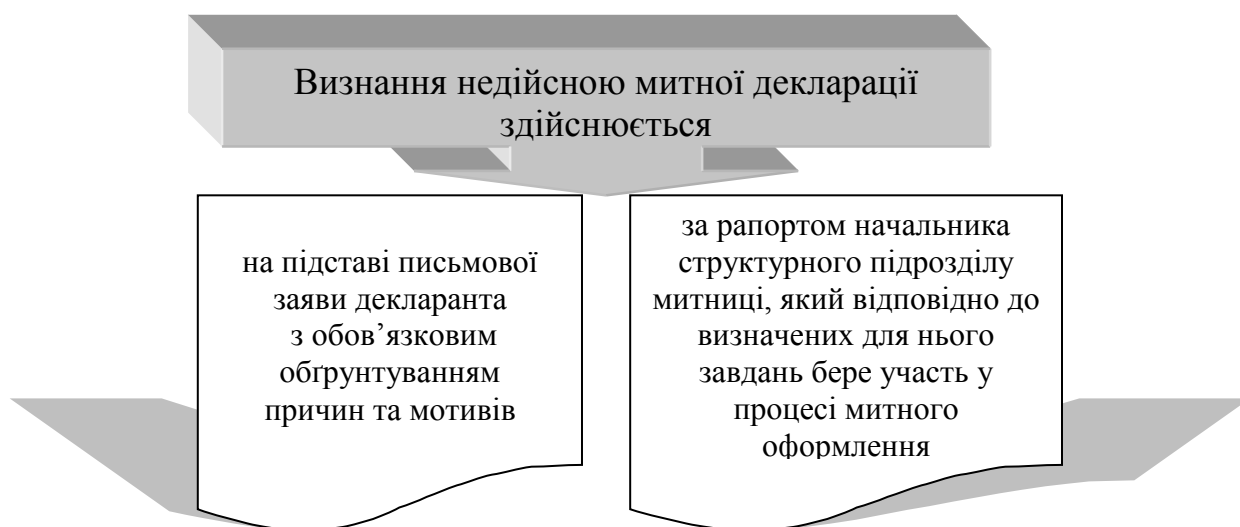

Рис. 1.11. Процедура визнання недійсною митної декларації*

*Примітка. Власна розробка автора

Уповноважена особа митниці доводить рішення про визнання недійсної митної декларації до відділу митної статистики або визначає структурний підрозділ (митний пост, вантажний відділ, відділ митних доходів та платежів, відділ тарифів та митної вартості, відділ статистики), до якого надсилає заяву для вивчення та підготовки пропозицій начальнику митниці.

У разі прийняття рішення про визнання недійсної митної декларації матеріали з цього питання направляють у відділ статистики митниці. Службова особа відділу статистики митниці вилучає всі примірники митної декларації, що знаходяться згідно з вимогами Положення про митні декларації в інших підрозділах митниці. Після цього примірники визнаної недійсної митної декларації розподіляються по підрозділах, у яких вони раніше зберігалися. До структурного підрозділу, який здійснював процедуру прийому митної декларації до оформлення, передаються:

- копії заяви декларанта та/або рапорта начальника структурного підрозділу про визнання недійсної митної декларації;
- перший примірник митної декларації;
- всі товаросупровідні документи [25, с. 102].

У разі коли під час оформлення митної декларації, декларанту було видано завірену копію митної декларації, щоб надати її до уповноваженого

банку для купівлі іноземної валюти, митниця інформує про визнання недійсної митної декларації уповноважений банк та обласне управління НБУ.

Якщо визнається недійсною митна декларація, якою задекларовані предмети, оформлені у митниці не за місцем акредитації декларанта (за листом-узгодженням між митницями), відділ статистики митниці оформлення повідомляє про це митницю.

Товари та транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України, до митного оформлення (у розглядуваному випадку – до завершення оформлення митної декларації) можуть зберігатися підприємством або митницею (підприємства зберігають товари і транспортні засоби тільки з дозволу митниці та під її контролем) відповідно до вимог МКУ [2].

Тому в разі прийняття рішення про визнання недійсної митної декларації автоматично виникає питання про поновлення (продовження) митного контролю щодо предметів, заявлених у такій митній декларації, до моменту отримання відповідного дозволу з боку митниці на розміщення їх у відповідному режимі. Тобто митниця має вжити заходів для забезпечення зберігання зазначеного в визнаній недійсною митній декларації вантажу під митним контролем. Якщо рішення про визнання недійсної митної декларації прийнято після пропуску в Україну вантажу в заявленому у митній декларації митному режимі (наприклад, вільного використання на митній території України), то визнання недійсності здійснюється за умови, що декларант розмістить вантаж під митний контроль на складі митниці чи з дозволу митниці на складі підприємства в зоні її діяльності або оформить нову митну декларацію на цей вантаж. Зазначимо, що при здійсненні митного оформлення нової митної декларації підрозділ митниці, що його здійснив, додатково повідомляє про це відділ статистики, після чого проводиться визнання недійсності електронної копії митної декларації [49 с. 41].

У разі коли митну декларацію визнано недійсною до завершення митного оформлення (тобто до того часу, як проставлено на митній декларації відбиток особистої номерної печатки службової особи митниці), другий, третій,

четвертий, п'ятий (шостий) її примірники після завершення процедури визнання недійсності їх зберігаються в окремих від оформлених митних деклараціях реєстрах у справах відділу статистики; а перший примірник разом із ксерокопіями документів заявного характеру (рапорт начальника структурного підрозділу митниці, заява декларанта про визнання недійсною митної декларації), на підставі яких було проведено таке визнання, оригіналами або ксерокопіями товаросупровідних документів, карткою відмови в митному оформленні – в підрозділі митниці, який раніше приймав зазначену митну декларацію до митного оформлення.

Отже, декларантам треба пам'ятати, що неналежне заповнення митних декларації може розглядатися як порушення митних правил – протиправна, винна, умисна або необережна дія чи бездіяльність, яка посягає на встановлений порядок управління і за яку законодавством передбачено відповідальність. Відповідно до МКУ, недекларування товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, тобто незаявлення за встановленою формою точних відомостей про товари, транспортні засоби, які підлягають обов'язковому декларуванню у разі переміщення через митний кордон України тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від ста до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів, транспортних засобів, а на посадових осіб підприємств – від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів, транспортних засобів [2].

Висновки до 1 розділу

Під декларуванням товарів розуміємо встановлений чиним законодавством порядок переміщення через митний кордон вантажів під контролем митних органів. Митною декларацією вважаємо письмову заяву встановленої форми, яка подається митному органу і містить відомості щодо товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, необхідні для їх митного оформлення або переоформлення.

У відомостях, які заявляються громадянами при переміщенні товарів через митний кордон, повинна бути інформація про наявність валюти, валютних цінностей, виробів з дорогоцінних металів та коштовного каміння; товарів, які підлягають оподаткуванню, чи вимагають обов'язкового декларування і переміщення яких здійснюється за дозвільними документами.

Митним брокером визначаємо підприємство, що здійснює декларування товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, і має ліцензію на право здійснення митної брокерської діяльності, видану спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи. Митний брокер здійснює брокерську діяльність відповідно до норм Кодексу та ліцензійних умов, що затверджуються спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування та органом ліцензування.

Взаємовідносини митного брокера з особою, яку він представляє, визначаються договором доручення. Свідченням повноважень на декларування, наданих митним органом, у зоні діяльності якого фахівець з декларування здійснює декларування товарів, є персональне кваліфікаційне посвідчення, видане йому як особі, уповноваженій на декларування в митних органах.

Відповідно до МКУ, недекларування товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, тобто незаявлення за встановленою формою точних відомостей про товари, транспортні засоби, які підлягають обов'язковому декларуванню у разі переміщення через митний кордон України тягне за собою накладення штрафу.

РОЗДІЛ 2

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ

2.1. Аналіз виконання показників діяльності митної служби України

Загальний товарообіг України у 2012 році збільшився майже на 40% і склав понад 150 млрд. доларів США (рис. 2.1). На фоні того, що, оподаткований імпорт зріс на 26% і складає 58 млрд. дол., податки з імпорту виросли на 32%. Таким чином, Держмитслужбою забезпечено ріст платежів з імпорту випереджаючими темпами порівняно зі зростанням оподаткованого імпорту. І це не результат фіскального тиску, адже минулий рік довів, що одним з чинників збільшення товарообігу та надходжень до держбюджету стала системна робота митної служби, спрямована на спрощення митних процедур, зменшення часу митного оформлення та постійний відкритий діалог з бізнесом з метою стимулювання діяльності легальних імпортерів і залучення інвестицій [58, с. 12].

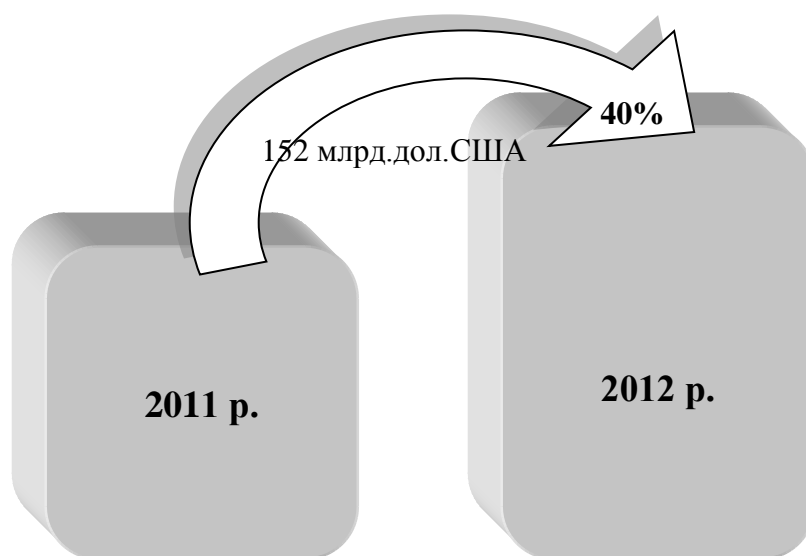

Рис. 2.1. Загальний товарообіг України*

*Примітка. Сформовано автором на основі [58]

2012 рік митниця закінчила з динамічним надходженням податків до державного бюджету – 115 млрд. грн. По відношенню до минулого року відбулося зростання більше ніж на 30 млрд. грн. Державна митна служба за січень перерахувала до держбюджету 8,3 млрд. грн., що на 700 млн. грн. більше від очікуваного. Рейтинг Державної митної служби України помітно зріс не тільки в нашій країні, але й за кордоном. Це відбулось за рахунок плідної праці кожного працівника Державної митної служби України [68, с. 2].

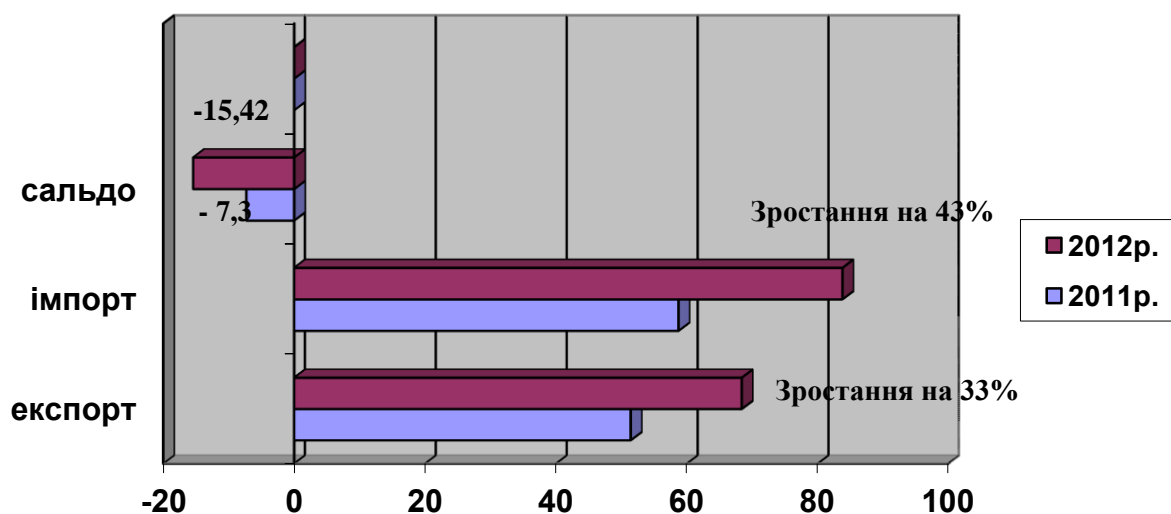

Рис. 2.2.Товарообіг України при проведенні експортно-імпортних операцій

*Примітка. Розроблено автором на основі узагальнення [58]

Митники шукали розумний баланс між тим, як забезпечити надходження в державну казну податків і, в той же час, дати можливість розвиватися бізнесу. Свідченням тому є тенденції щодо зростання застосування 1-го методу визначення митної вартості. У 2012 році за 1 методом, тобто за ціною угоди (вказаною в інвойсі) оформлено 92% всіх товарів. Такі показники контролю за визначенням митної вартості відповідають показникам країн ЄС.

Ще одним позитивним результатом роботи митниці у 2012 році є збільшення імпорту за прямими контрактами та зменшення операцій з офшорними посередниками. Якщо в 2010 році питома вага імпорту товарів з використанням офшорів становила – 37%, то у 2012 році – вже 21% (рис.2.3). І це свідчить про те, що імпортери все більше добровільно декларують дійсну митну вартість [58, с. 15].

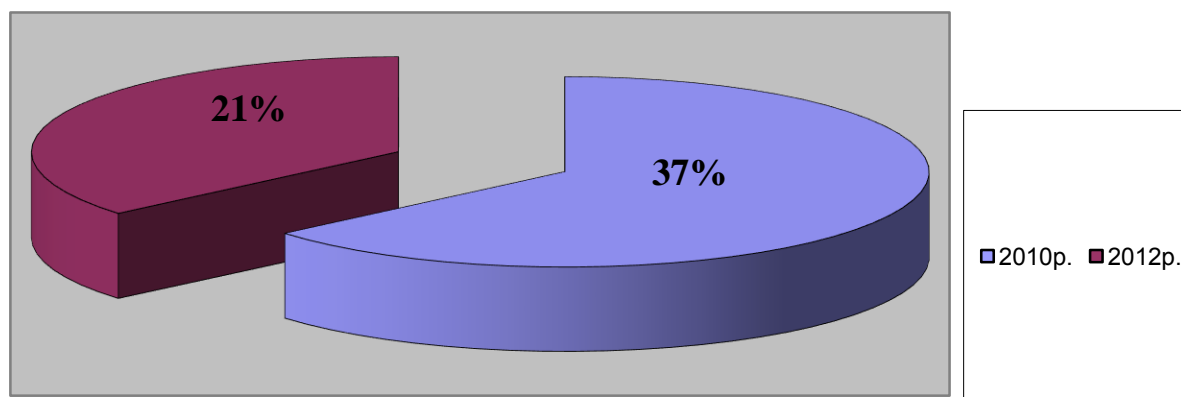

Рис. 2.3. Питома вага імпорту товарів з використанням офшорів*

*Примітка. Розроблено автором на основі узагальнення [70]

Завдяки впровадженню попереднього документального контролю час знаходження в пункті пропуску одного транспортного засобу з товарами в середньому зменшився на 25%.

Митники по документах здійснюють контроль товарів, який донедавна проводився цілою низкою органів: санітарами, ветеринарами, фітосанітарами, екологами та іншими. Ці бюрократичні перепони заважали швидкому проходженню контрольних процедур. Відтепер дані органи здійснюють інші види державного контролю всередині країни. Головна ідея – не розривати єдиний процес контролю вантажів на відомчі блоки. Форма попереднього документального контролю діє у всіх розвинених країнах Європи і світу. Наразі понад 80% видів державного контролю в Україні здійснюється митниками у формі ПДК.

Ключовий напрямок діяльності Держмитслужби на 2013 рік – контроль за якістю продукції, яка імпортується в Україну. Тенденція зростання імпорту продовольчих товарів ставить перед митною службою завдання забезпечити контроль за якістю імпортованою продукції. Крім того митники планують звернути окрему увагу на імпорт засобів захисту рослин. Ринок засобів захисту рослин в Україні постійно зростає, тому залишається дуже привабливим, як для офіційних імпортерів так і для тих хто ввозить та реалізує на внутрішньому ринку підроблені, контрафактні та незаконно ввезені пестициди.

Доля таких товарів на внутрішньому ринку України приблизно складає

20-30% від загальної кількості. Щорічно на полях України осідає біля 90 тис. тонн засобів захисту рослин. Ці дані можна прийняти, як необхідну кількість пестицидів сільгоспвиробникам в Україні та прийняти за приблизні загальні об'єми ринку засобів захисту рослин в Україні. Тіньовий обіг пестицидів на території України приблизно складає 17,9 тис. тонн, тобто 20% від загальних об'ємів ринку пестицидів в Україні.

В зоні діяльності митниці в 2012 році – 655 учасників ЗЕД здійснювали зовнішньоекономічні операції, з них 254 учасника ЗЕД самостійно здійснювали декларування товарів, що становить 39%; 401 учасник ЗЕД користувався послугами митних брокерів, що становить 61% (рис. 2.4) [58, с. 20].

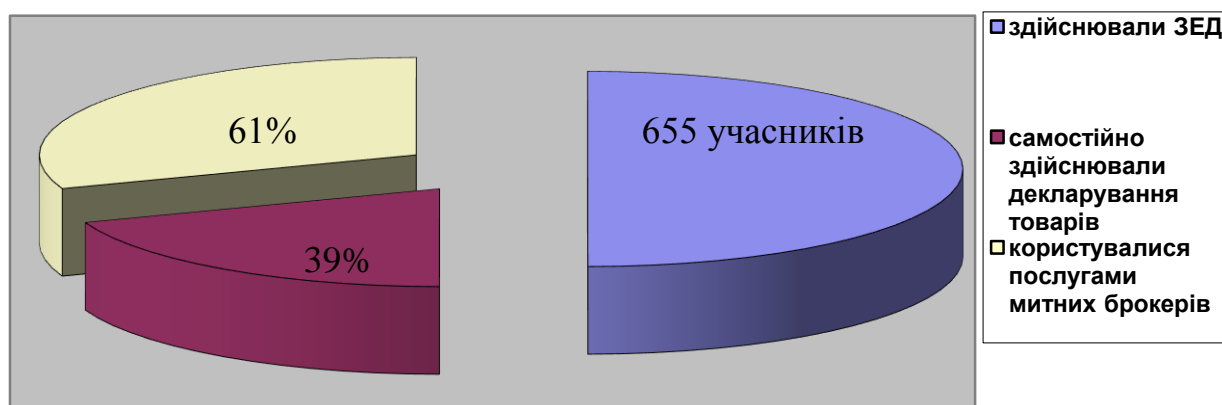

Рис. 2.4. Кількість учасників, які здійснювали зовнішньоекономічні операції у 2012р.*

*Примітка. Узагальнено автором на основі [58]

Станом на 31.12.12р., зареєстровано та взято на облік 56 митних брокерів, та 6 філій митних брокерів, які отримали в установленому порядку Ліцензії, та провадять митно – брокерську діяльність. Митницею за 12 місяців 2012 видано 38 кваліфікаційних посвідчень представника митного брокера за результатами успішно складених іспитів.

За результатами розгляду звернення митного брокера щодо проходження іспиту 1 працівнику відмовлено в допуску до іспиту, у зв'язку із зверненням не за місцем державної реєстрації митного брокера. Всього станом на 31.12.12 року видано 180 кваліфікаційних посвідчення представника митного брокера.

Зокрема, для забезпечення виконання пункту 4.3 наказу Держмитслужби

України від 08.08.09 № 767 „Про затвердження Порядку прийняття іспиту у представників митних брокерів” [13] та спільного наказу Державного комітету з питань регуляторної політики та підприємництва, Державної митної служби України від 13.05.09 № 89/445 „Про затвердження Ліцензійних умов провадження посередницької діяльності митного брокера” [12], зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 29.05.09 за № 469/16485, та організації контролю діяльності митних брокерів та представників митних брокерів, забезпеченням здійснення контролю за додержанням ними Ліцензійних умов провадження посередницької діяльності митного брокера, розроблено наказ від 21.10.11 № 454 „Про здійснення контролю за діяльністю митних брокерів та представників митних брокерів”. У робочому порядку надаються консультації митним брокерам та їх представникам щодо отримання Ліцензії, проведення іспитів та отримання кваліфікаційних посвідчень.

Варто зазначити, що впродовж 12 місяців 2012 року активно здійснювали митно – брокерську діяльність 51 митний брокер. За даний період посадові особи митного брокера та їх представники не притягувались до кримінальної відповідальності у справах про контрабанду; на представників митного брокера під час виконання ними трудових обов’язків складено 10 протоколів про ПМП (ст. 340, 355 МКУ), які набрали законної сили; складено 8 Актів про порушення ліцензіатом Ліцензійних умов провадження посередницької діяльності митного брокера; оформлено 3741 картка відмови на представників митних брокерів [65, с.23].

Проводячи аналіз отриманих представниками митних брокерів відмов можна зробити висновок, що найбільша кількість карток відмов отримана представниками митних брокерів внаслідок коригування митної вартості ВКМВ та КТ. Однак, зазначені картки відмови є наслідком відсутності механізму попереднього погодження рівня митної вартості (транспортних засобів, що були в користуванні), а не помилок при оформленні митної декларації [65, с. 10].

Завдяки спільним діям Держлікінспекції та Державної митної служби України протягом 2012 року надано 75 приписи про тимчасову заборону обігу лікарських засобів, які не пройшли державний контроль при ввезенні, а саме:

- 10 приписів про тимчасову заборону обігу 10 найменувань готових лікарських засобів;
- 55 приписів про тимчасову заборону обігу 55 найменувань лікарських засобів у вигляді субстанцій;
- 10 приписів про тимчасову заборону 67 серій 10 найменувань продукції "in bulk" [62, с. 14].

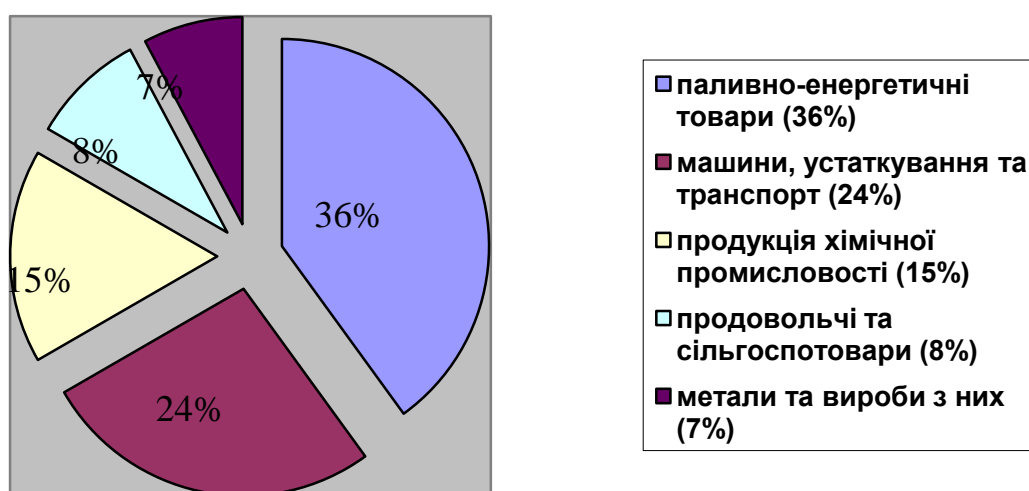

Рис. 2.5. Товарна структура імпорту*

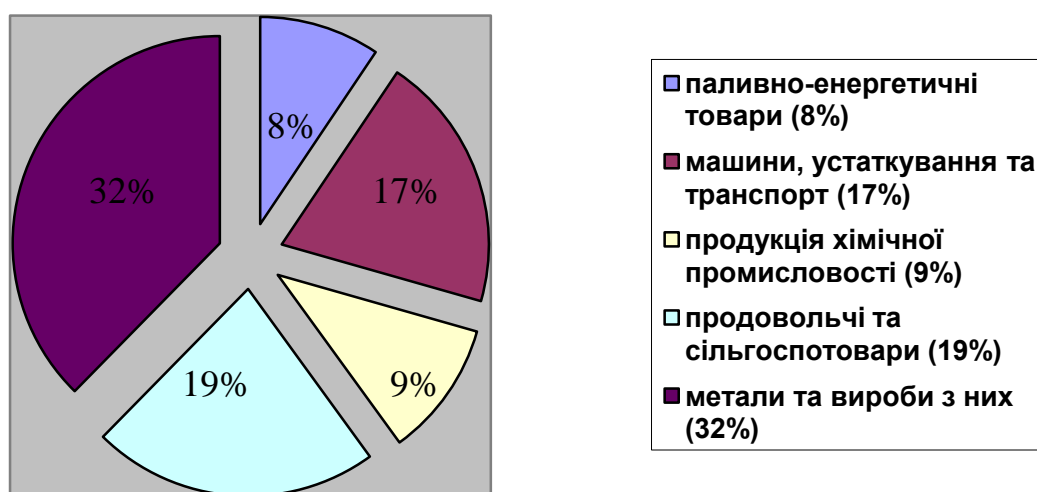

Рис. 2.6. Товарна структура експорту*

*Примітка. Узагальнено автором на основі [58]

Тернопільською митницею за 11 місяців 2012 року до Державного бюджету України перераховано митних платежів на суму 549,3 млн. грн. У порівнянні з аналогічним періодом минулого року перерахування до Держбюджету зросли на 84,3 %, або на 251,3 млн. грн. [70].

Найбільші суми митних платежів сплачено при імпорті сільськогосподарської техніки та комплектуючих до неї – 19,4%, фруктів та овочів – 15,8%, транспортних засобів – 13,5%, сировини для виробництва поролону – 4,4%, зубної пасти та косметичних засобів – 2,9%, спирту коньячного – 1,8% (рис. 2.7) [66, с. 24].

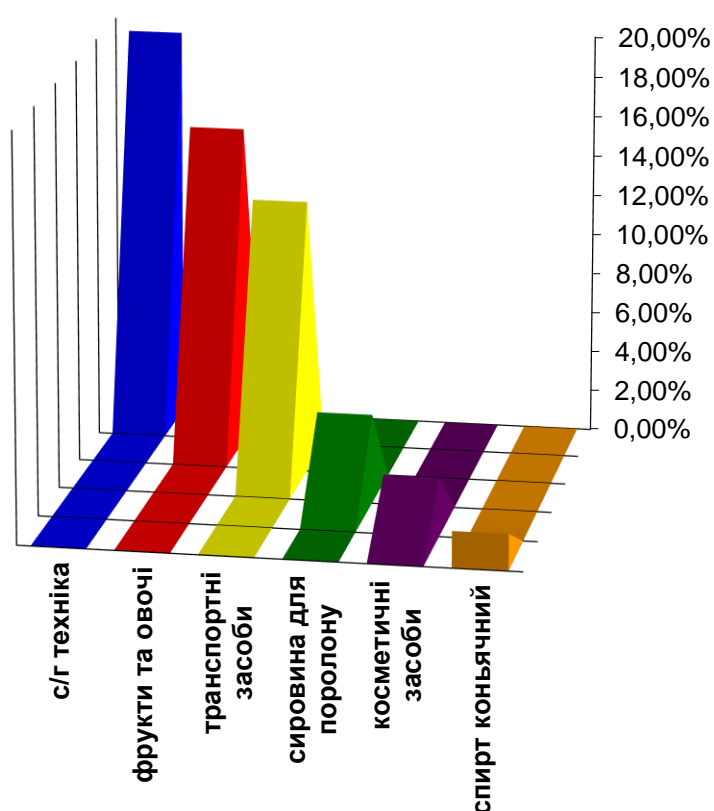

Рис. 2.7. Сплата найбільших сум митних платежів*

*Примітка. Сформовано автором на основі [70]

По вищезгаданих товарах у січні – листопаді поточного року сплачено податків на загальну суму 317,2 млн. грн., а в аналогічному періоді минулого року сума перерахувань становила 135,8 млн. грн. Тобто відбувся зріст митних надходжень на 181,4 млн. грн., або на 133,5 %.

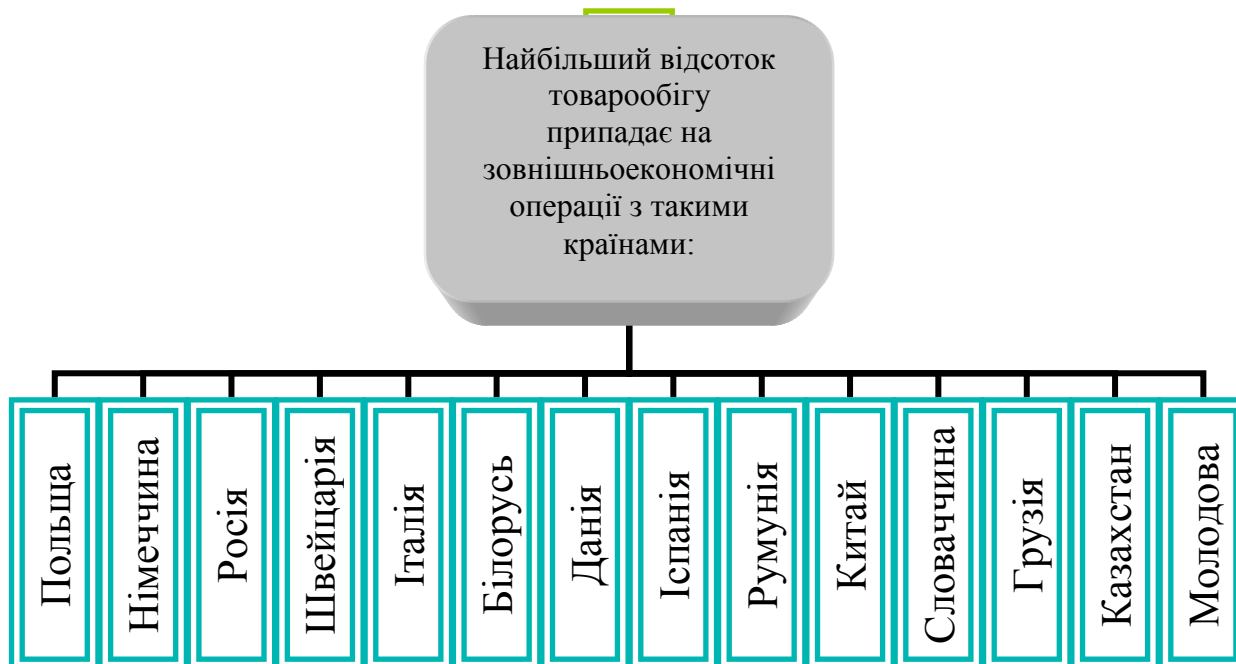

Рис. 2.8. Країни, на які припадає найбільший товарообіг*

*Примітка. Власна розробка автора

У результаті проведеної роботи у напрямку боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил на початку 2012 року порушено 3 кримінальні справи про контрабанду на суму 8 млн. 775 тис. грн. та складено 198 протоколів про порушення митних правил на загальну суму 18 млн. 557 тис. грн. (табл. 2.1). (За аналогічний період 2011 року було складено 166 протоколів на суму 4 млн. 774 тис. грн.) [67, с. 83].

Таблиця 2.1

Результати проведення роботи у напрямку боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил*

№ п/п	Показники	2011 р.	2012 р.	Відхилення 2012р до 2011р., +/-
1	Порушено кримінальних справ про контрабанду, на суму	4 млн. 774 тис. грн.	8 млн. 775 тис. грн.	+ 4 млн. 1 тис. грн.
2.	Складено протоколів про ПМП	166	198	+ 32

*Примітка. Узагальнено автором на основі [67]

Працівниками митниці ефективно здійснюється митний контроль після закінчення експортно-імпортних операцій (пост-аудит). Так за 11 місяців 2012 року проведено 32 документальних перевірки суб'єктів господарювання. За їх

результатами встановлено порушення законодавства України з питань митної справи на суму 7 млн. 103 тис. грн. (що в 3,4 рази більше, ніж за аналогічний період минулого року). До Держбюджету за результатами перевірок митницею перераховано 859 тис. грн. (що майже в 6 разів більше, ніж за аналогічний період 2011 року) [58, с. 31].

Митна служба порушила кримінальну справу за фактом незаконного ввезення до України з приховуванням від митного контролю особливо небезпечних наркотичних засобів та психотропних речовин в особливо великих розмірах.

Протягом 2012 року в ході проведення аналітично-пошукової роботи, взаємодії з правоохоронними та митними органами, як України так і іноземних держав, було порушено 11 кримінальних справ за фактами контрабанди товарів і транспортних засобів на суму 30 млн. 796 тис. грн. та в одному випадку вибухової речовини металюї дії (пороху). По вартості предметів контрабанди це більше на 10 млн. 986 тис. грн. ніж у попередній 2011 рік коли було порушено 10 кримінальних справ на суму 19 млн. 810 тис. грн. .

У 2012 році було заведено 412 справ про порушення митних правил на суму 37 млн. 835 тис. грн. Це менше на 13% ніж торік, коли було заведено 474 справи на суму 31 млн. 523 тис. грн. Хоча кількість адміністративних справ у порівнянні до 2011 року дещо знизилась необхідно відзначити ріст їх якості [55, с. 38].

Основними предметами правопорушень в цих справах виступали:

- різноманітні промислові товари;
- легкові транспортні засоби індивідуального користування (48 од.);
- медикаменти, які містять наркотичні засоби й психотропні речовини (23 випадки);
- іноземна валюта (21 випадок);
- тютюнові вироби (15 випадків).

В невеликих об'ємах вилучена мисливська (карабін Сайга – 1 шт.), пневматична зброя (2 пістолета) та боєприпаси до неї (127 патронів, дріб

1,3 кг), вибухова речовина (порох – 1 випадок).

Проведений аналіз визначає позитивні результати роботи митниці за основними показниками (рис. 2.9).

Рис. 2.9. Результати роботи митниці за основними показниками*

*Примітка. Власна розробка автора

За результатами роботи у 2012 році наявні позитивні тенденції з показників, що є визначальними при оцінці якості роботи митниці в цілому, це – податкове навантаження оподаткованого імпорту з 1кг ваги, воно підвищилось на 51 %, а також податкове навантаження оподаткованого імпорту з 1 грн. митної вартості, відбулось збільшення на 26 % [58, с. 35].

Одним із пріоритетних напрямків роботи митної служби – є створення для суб'єктів ЗЕД належних умов, за яких вони будуть мати можливість розширювати обсяги товарообігу і, як наслідок, забезпечуватимуть збільшення надходжень до державної скарбниці.

З метою покращення організації митних процедур та створення сприятливих умов для ведення бізнесу, використовуючи автоматизовану систему аналізу та управління ризиками, вдалося досягнути суттєвого скорочення тривалості митного оформлення (рис. 2.10).

Так, якщо впродовж 2011 року, середній час оформлення однієї імпоротної митної декларації тривав понад 4 години, то у 2012 році він склав – 1 год. 16 хв. Подібним чином середня тривалість оформлення однієї експортної митної

декларації зменшилась з 1 год. 34 хв. до 49 хв. Отже, досягнуто скорочення часу при здійсненні митних процедур при імпорті – більше, ніж у 3 рази та при експорті – майже у 2 рази [68, с. 3].

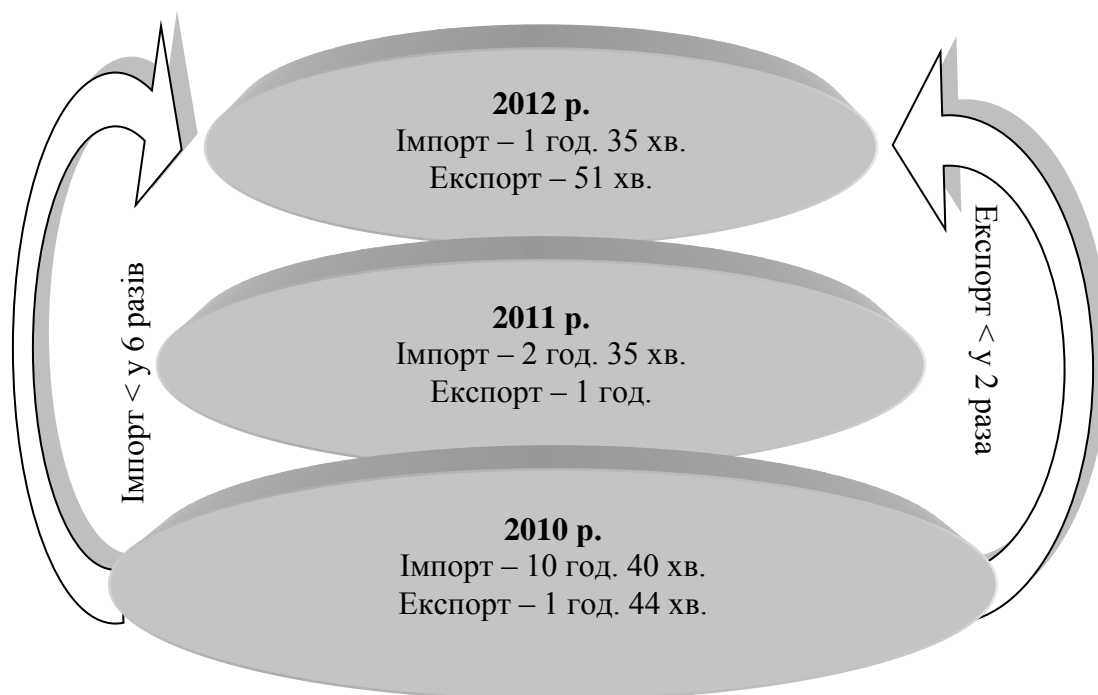

Рис. 2.10. Час митного оформлення у 2010 – 2012рр.*

*Примітка. Узагальнено автором на основі [68]

Окрім виконання завдань з наповнення Державного бюджету перед митницею стоїть не менш важливе питання – боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил. Протягом 2012 року порушено 20 кримінальних справ, запроваджено 3 541 справу про порушення митних правил на загальну суму 23 736 538,60 грн.

Основними предметами правопорушення, що були вилучені по справах про порушення митних правил, були: тютюн, тютюнові вироби; психотропні речовини, наркотичні засоби; промислові товари; продовольчі товари; транспортні засоби, як засоби переміщення; транспортні засоби, як предмети порушення митних правил; валюта.

Оперативними підрозділами митниць у напрямку протидії незаконному переміщенню через митний кордон України наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів протягом 2012 року було виявлено 629 фактів спроб такого переміщення.

Держмитслужба наводить статистику, що у 2010 р. було порушено кримінальних справ на 445 млн грн, надходження до бюджету склали 1,5 млн грн., 2011 р. відповідно 695 млн грн та лише 1,4 млн грн до держскарбниці. До бюджету надходять грошові суми, які неспіврозмірні із сумами, що фігурують у кримінальних справах [57, с. 43; 34, с. 3]. Якщо взяти цифру за 8 місяців 2012 р., а саме прийнятих рішень суду про конфіскацію товарів на суму 97,7 млн грн, за новими санкціями до бюджету мало би надійти 195,4 млн грн. Відтак, якби нові санкції діяли з 1 січня 2012 р. до бюджету могло б надійти понад 1,6 млрд грн (597,2 млн. грн. за колишні кримінальні справи плюс 1,02 млрд грн за адміністративні).

Отже, одним із основних завдань митної служби в минулому році – це створення для учасників зовнішньоекономічної діяльності умов стабільного та прогнозованого ведення бізнесу. Особливе значення при цьому набуло прискорення та спрощення митних процедур, впровадження електронного декларування, здійснення попереднього документального контролю у пунктах пропуску через державний кордон України та створення Моніторингового центру.

2.2. Аналіз надходження обсягів від експортно-імпоротної діяльності до Державного бюджету України

Зазначимо, що важливим завданням державної влади будь-якої країни є забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку для підвищення добробуту населення і зміцнення її потенціалу та забезпечення потреб майбутніх поколінь. Досягнути цього можливо лише за допомогою податків як головного джерела державних доходів, основним призначенням яких є мобілізація коштів на користь держави з метою створення фінансових умов для виконання нею економічних і соціальних функцій.

У минулому році митна служба забезпечила майже 114,8 млрд. грн. надходжень до бюджету. Це на 28,9 млрд. грн. або на 33,6% більше показника 2011 року. Бюджетні показники, встановлені Держмитслужбі на 2012 рік (107,2 млрд. грн.), виконані на 107%. Митницею забезпечено 36,5% доходної частини бюджету. У 2011 році цей показник склав 35%. При цьому, з 10,6 млрд. грн. перевиконання доходної частини Державного бюджету 7,6 млрд. [68, с. 3]

На рівень реалізації фіскального потенціалу держави значний вплив справляє правова свідомість платників податків, тобто їх податкова культура, рівень розвитку якої характеризується сумлінним ставленням платників податків до своїх конституційних обов'язків щодо сплати коштів у державну скарбницю та партнерськими взаємовідносинами між платниками податків та фіскальними органами.

Стабільне наповнення бюджету країни у 2012 році було досягнуто не за рахунок податкового тиску, а завдяки створенню сприятливих умов для суб'єктів ЗЕД та запровадженню постійного відкритого діалогу з бізнесом.

Митна служба завжди налаштована на підтримку та створення комфортних умов для легального бізнесу. Водночас відомство в повному обсязі володіє інформацією про кожного платника податків, який ухиляється від оподаткування, це веде до того, що додаткове податкове навантаження лягає на законослухняних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Необхідно відмітити, що зовнішньоекономічна діяльність регулюється через податок на додану вартість, акцизний податок, податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції. З метою стимулювання зовнішньої торгівлі в Україні стосовно податку на додану вартість застосовується нульова ставка, а також запроваджений порядок відшкодування ПДВ платникам, що здійснюють експортну діяльність. У зв'язку з тим, що в Україні податок на додану вартість є основним бюджетоутворюючим податком, а розвиток економіки є залежним від діяльності експортоорієнтованих підприємств, особливого загострення набуває проблема податкового адміністрування сум відшкодування ПДВ, пов'язана із поширенням кримінальних схем. Україна не єдина зіткнулася з

цією проблемою. Країни Європейського Союзу також зазнають втрат бюджетних коштів внаслідок зловживання відшкодуванням ПДВ. У Європейському Союзі використовуються подібні до українських кримінальні схеми в цій сфері, за винятком цінних фальсифікацій. Найчастіше використовується шахрайська змова платників податку з двох або більше країн-членів ЄС, що беруть участь в експортно-імпорتنих операціях.

Зокрема, в Україні поширеними також стали фіктивні зовнішньоекономічні операції, які супроводжуються фальсифікацією документів, використанням неіснуючих іноземних партнерів і, як наслідок, незаконним отриманням ПДВ з бюджету. У результаті спекулювання з відшкодуванням ПДВ обумовлюють зниження його ефективності та віддачі для бюджету країни, а також знижують його вплив на результати експортно-імпорتنих операцій.

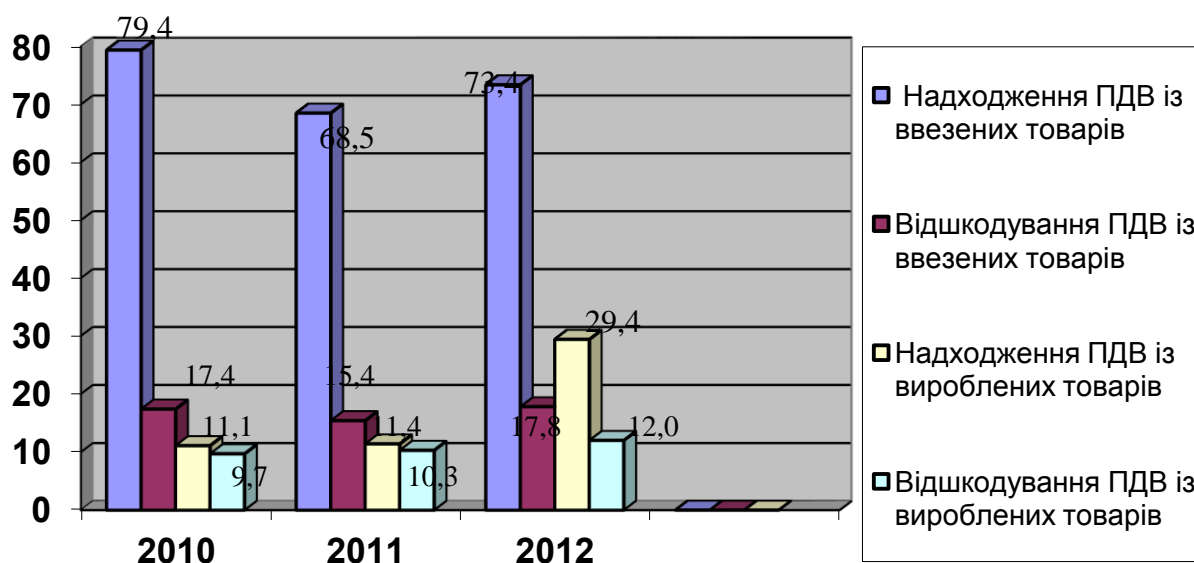

Рис. 2.11. Обсяги надходження та відшкодування податку на додану вартість до державного бюджету України*

*Примітка. Сформовано автором на основі [58]

Для експортоорієнтованих підприємств, своєчасне відшкодування податку на додану вартість є важливим чинником стабільності економічної діяльності (рис. 2.11). Відсутність відшкодування податку на додану вартість автоматично підвищить експортну ціну товару, а це негативно впливає на

конкурентоспроможність вітчизняних товарів на зовнішньому ринку.

При цьому, у деяких країнах удосконалення процедур відшкодування ПДВ увійшло до переліку антикризових заходів. Так у Бельгії, Португалії та Іспанії процедури відшкодування податку на додану вартість було прискорено, а в Польщі зменшено період повернення податку із 180 до 60 днів. З січня 2009 року у Франції повернення податку на додану вартість є щомісячним. Те саме стосується і Іспанії.

Дослідження показали, що впродовж 2010-2012 років надходження ПДВ до державного бюджету України із ввезених товарів зросли на 76,1 %, а державні зобов'язання за обсягами відшкодування ПДВ підприємствам – майже у 2,2 разу, при цьому імпорт товарів і послуг збільшився лише на 1,3 %, а експорт – лише на 8,2 %. Аналогічні співвідношення спостерігались і з виробленими в Україні товарами. Якщо надходження до державного бюджету сум ПДВ із вироблених товарів збільшилось на 66,1 %, то обсяги їх відшкодування зросли на 69,1 %. Невідповідність темпів зростання експорту та відшкодування ПДВ призвела до накопичення боргу перед платниками ПДВ з його бюджетного відшкодування. Серед причин збільшення заборгованості з відшкодування ПДВ можна назвати: недостатність бюджетних ресурсів, необхідних для відшкодування, великі терміни перевірок ланцюгу постачання товарів, значну кількість незаконних заявок на відшкодування тощо [44, с. 29].

В свою чергу, у серпні 2010 року урядом країни було здійснено врахування на зменшення доходної частини бюджету суми заборгованості з відшкодування ПДВ, оформлених облігаціями внутрішньої державної позики, яка склала 16,4 млрд грн. Окрім того, додатково було відшкодовано 24,3 млрд грн. В результаті на кінець 2011 року обсяг простроченої заборгованості з відшкодування ПДВ скоротився до 0,9 млрд грн. Втім, це не вирішує всіх проблем в сфері відшкодування ПДВ в Україні, оскільки держава не має дієвого механізму попередження незаконного повернення цього податку. Саме застосування незаконних схем відшкодування ПДВ при здійсненні експортних операцій породжує проблему виведення капіталу з економіки країни.

Механізм регулювання зовнішньоторговельних операцій акцизним податком в Україні передбачає обкладання ним окремих груп підакцизних товарів на основі використання спеціально визначених для них ставок. Акцизи посідають четверте місце у структурі доходів державного бюджету, поступаючись ПДВ, податку на прибуток підприємств та податку з доходів фізичних осіб.

В цілому, протягом 2010-2012 років надходження акцизного податку із ввезених в Україну товарів зросло у 2 рази із 2,6 млрд грн. до 4,6 млрд грн., а із товарів, вироблених всередині країни, – в 2,4 рази із 10,1 млрд грн. до 23 млрд грн. (рис. 2.12).

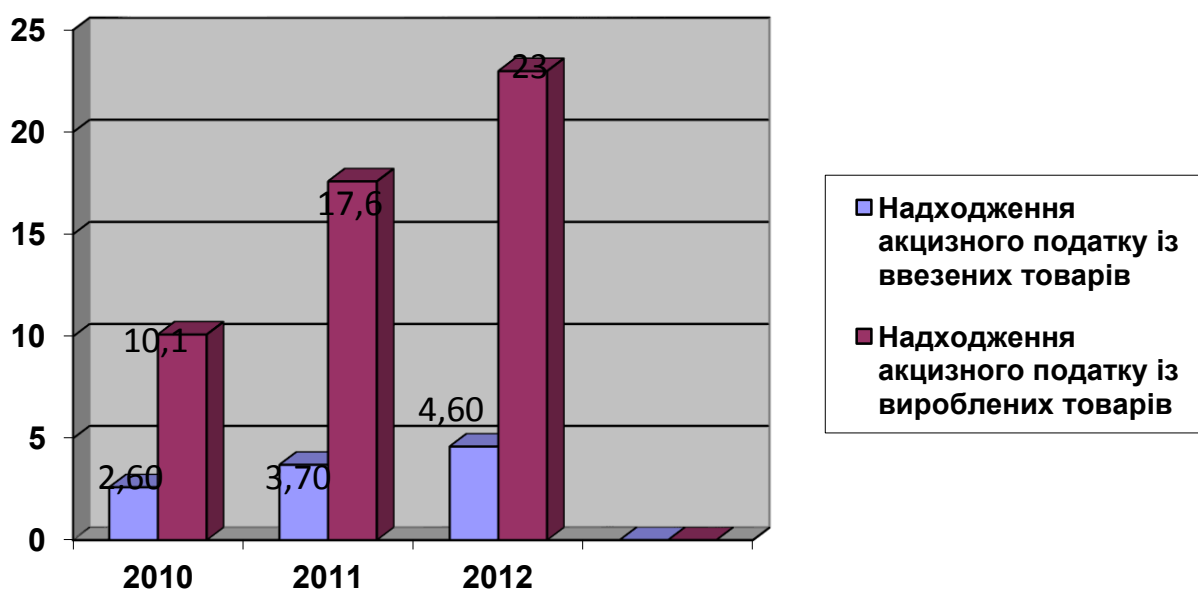

Рис. 2.12. Обсяги надходження до державного бюджету України акцизного податку*

*Примітка. Сформовано автором на основі [70]

Як бачимо на рис. 2.12, рівень надходження акцизів до держбюджету не зменшився, а навіть зростав, що свідчить про зростання дієвості державного регулювання при застосування даного податку.

Як бачимо, після вступу України до СОТ в оподаткуванні імпорту здійснюються лібералізаційні заходи, а саме: вже не є об'єктом оподаткування повернення майна, переданого до оперативної оренди нерезиденту, демонстраційні товари для виставок, ярмарок, конференцій; упаковки, піддони

та інші товари, які ввозяться у зв'язку з комерційною операцією, але ввезення яких самих по собі не є комерційною операцією.

Разом з тим, передбачено низку звільнень від акцизного оподаткування, зокрема операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

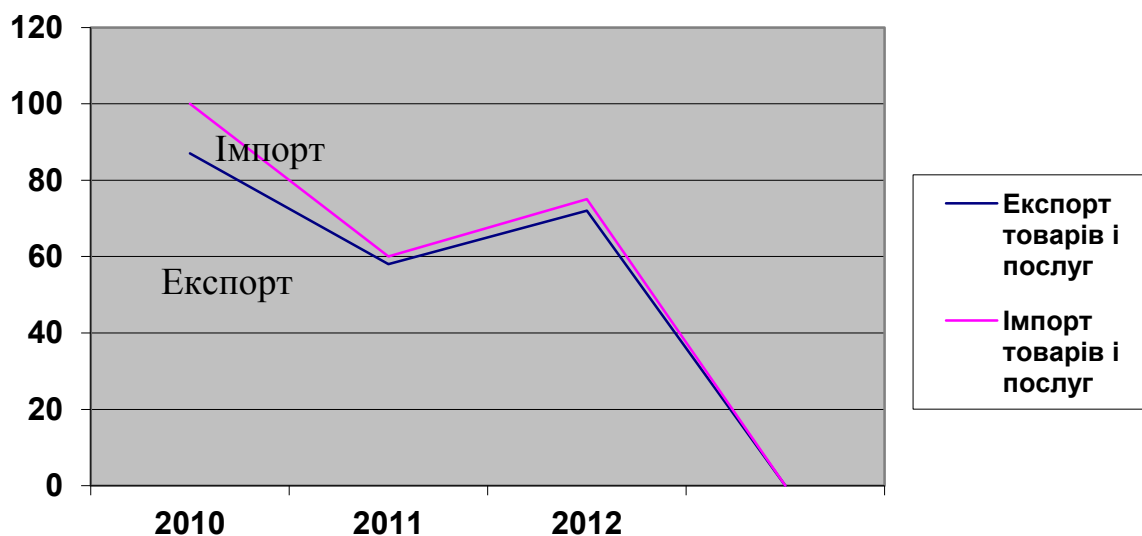

Рис. 2.13. Обсяги експортно-імпоротної діяльності в Україні*

*Примітка. Узагальнено автором на основі [70]

Загальний обсяг надходжень до державного бюджету від податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції скоротився протягом 2010 року на 9 %, причому надходження від ввізного мита зменшились на 20,6 %, із 11,94 млрд грн. до 8,6 млрд. грн. (рис. 2.14).

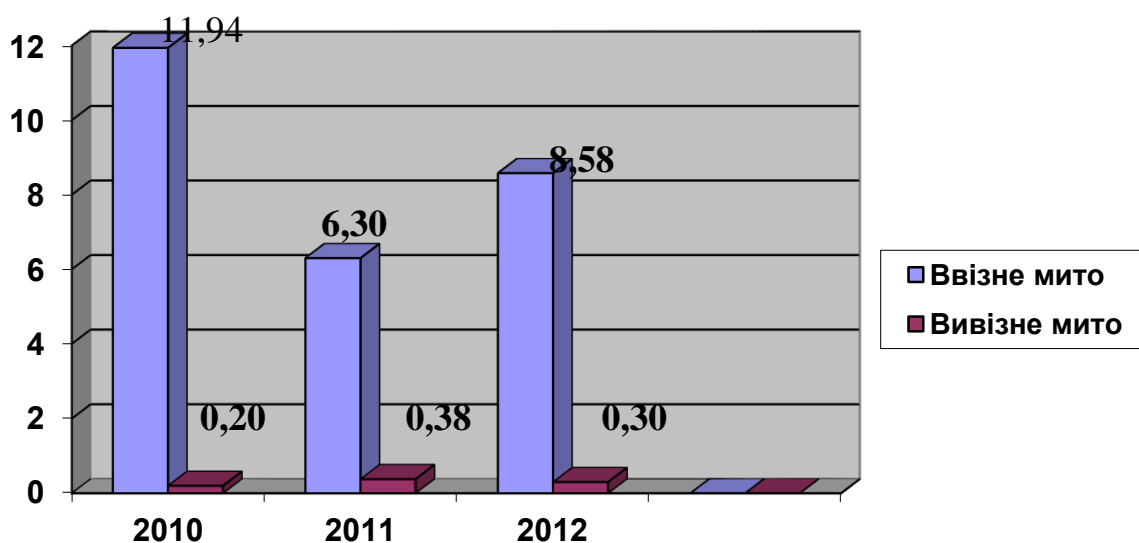

Рис. 2.14. Обсяги надходжень до державного бюджету України від податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції

Як наслідок, після вступу України до СОТ середньоарифметична ставка ввізного мита по всьому Митному тарифу зменшилась з 5,09 до 4,96 %. Рівень середньоарифметичної ставки ввізного мита на продовольчі товари знизився із 13,79 до 9,16 %, зокрема, на такі групи товарів, як (табл.2.2):

Таблиця 2.2

**Рівень середньоарифметичної ставки ввізного мита
на продовольчі товари***

Показники	Ставка ввізного мита	Зниження ставки ввізного мита
М'ясо та харчові нутрощі	21,5%	12,3%
Молоко та молочні продукти	24,9%	10,01%
Продукція борошномельно-круп'яної промисловості	23,4%	10,3%
Готові харчові продукти з м'яса, риби або ракоподібних	17,3%	8,9%

*Примітка. Узагальнено автором на основі [70]

Також, слід зазначити, що в інших продовольчих групах зміна ставок відбулася тільки за окремими товарними підкатегоріями УКТЗЕД, що є незначними.

Зменшення рівня середньоарифметичної ставки ввізного мита на промислові товари відбулось за 8 товарними групам УКТЗЕД. Зокрема, на такі види товарів, як:

- папір, картон – з 2,8 до 0 %;
- мідь і вироби з неї – з 2,5 до 0,01 %;
- автомобілі, тягачі, велосипеди та інші наземні засоби – з 10,5 до 6,3 %;
- меблі – з 9,6 до 3,9 %.

В результаті приведення ставок імпорного мита на товари у відповідність із рівнем, визначеним Графіком тарифних зобов'язань України перед СОТ на 2011 рік, у порівнянні з 2010 роком середньоарифметична ставка ввізного мита по всьому Митному тарифу зменшилась з 5,45 до 5,43 %, у тому числі на продовольчі товари – з 9,16 до 9,15 %, на промислові товари – з 4,22 до 4,18 %.

З 1 січня 2011 відповідно до Графіка трансформації ставок ввізного мита пільгові ставки ввізного мита було зменшено на більш ніж 250 товарних

позицій. Середньоарифметична ставка ввізного мита по всьому Митному тарифу зменшилась з 5,43 до 5,42 %, у тому числі на продовольчі товари – з 9,15 до 9,14 %, на промислові товари – з 4,18 до 4,16% [57, с. 54].

У 2012 році пільгові ставки ввізного мита зменшилися на такі товари:

- на алкогольні вироби до 0 %;
- на транспортні засоби в середньому до 7 %
- морські човни в середньому до 8,5 % [66, с. 15].

Загалом, на 2011-2013 роки ставки ввізного мита зменшені лише за окремими товарними підкатегоріями УКТЗЕД, що майже не призведе до зменшення рівня середньоарифметичної ставки мита у підсумку за всією товарною номенклатурою.

При цьому, до 1 січня 2015 року встановлено пільги зі сплати ввізного мита при ввезенні на митну територію України товарів резидентами-суб'єктами космічної діяльності.

В свою чергу, до 1 січня 2019 року від сплати мита звільнені техніка, обладнання, устаткування, що використовуються для реконструкції існуючих і будівництва нових підприємств з виробництва біопалива і для виготовлення та реконструкції технічних і транспортних засобів з метою споживання біопалива, а також технічні та транспортні засоби, у тому числі сільськогосподарські машини, що працюють на біопаливі [66, с.16].

На даний час у Митному тарифі України нараховується 2615 товарних підкатегорій (23,6 % від загальної кількості десятизначних товарних кодів тарифу), на які встановлені менші ставки ввізного мита, ніж відповідні зв'язані рівні. Відповідно до Митного тарифу України менші ставки порівняно з рівнями, визначеними домовленостями України перед СОТ, встановлені на: хімічні продукти, миючі засоби, добрива, фототовари; машини та побутову техніку; пластикові та гумові вироби; сіль, руди, шлаки нафтопродукти; живі тварини, м'ясо, рибу та молоко; овочі, каву, чай, зернові, борошно; автотранспорт та інші засоби; текстиль та вироби з нього; метали та вироби з них.

З метою захисту національного товаровиробника в Україні встановлений механізм підвищення ставок ввізного мита на товари до рівня міжнародних зобов'язань. Так, згідно із статтею 2 Закону України „Про Митний тариф України” встановлення нових та зміна діючих ставок увізного мита здійснюється Верховною Радою України шляхом прийняття законів, з урахуванням висновків Кабінету Міністрів України [4].

Водночас згідно з Митним тарифом України, ставки ввізного мита для 76,4 % товарів дорівнюють рівням, визначеним Протоколом про вступ України до Світової організації торгівлі, ратифікованим Законом України від 10 квітня 2008 року № 250-VI [10].

Таким чином, підвищення ставок ввізного мита на ці та інші аналогічні товарні групи призведе до порушення міжнародних тарифних зобов'язань України і може спричинити низку негативних наслідків, таких як:

- застосування санкцій обмежувального характеру по відношенню до України;
- застосування до України компенсаторних механізмів, наприклад, зниження рівня мит на інші товари, які б становили інтерес для певних країн-членів СОТ;
- проведення консультацій із зацікавленими країнами та, в разі недосягнення компромісу, – початок процедури врегулювання суперечок.

Частка надходжень від вивізного мита у структурі надходжень податків на міжнародну торгівлю до державного бюджету у 2011 році порівняно з 2010 роком збільшилась із 1,6 % до 5,5 %, а у 2012 році знову скоротилась до 3,3 %. Причиною цього стало поступове – відповідно до взятих зобов'язань Україною під час приєднання до СОТ – скорочення ставок вивізного мита.

В цілому за період з 2010 по 2012 роки обсяги надходжень до держбюджету від сплати вивізного мита зросли на 3,6 % відповідно із 290 млн грн. до 300 млн грн. У 2012 році ставки вивізного мита на деякі види товарів скорочено [69].

Бюджетні показники, встановлені Держмитслужбі на 2012 рік (107,2 млрд. грн.) виконані на 107%, митницею забезпечено 36,5% доходної частини бюджету. У 2011 році цей показник склав 35%, при цьому, з 10,6 млрд. грн. перевиконання доходної частини Державного бюджету 7,6 млрд. забезпечено саме митною службою. До загального фонду державного бюджету перераховано 103,2 млрд. грн., індикативний показник виконано на 106 %, додатково надійшло 5,9 млрд. грн. До спеціального фонду державного бюджету перераховано 11,6 млрд. грн., індикативний показник виконано на 117,3 %, до бюджету понад план надійшло 1,7 млрд грн. (рис. 2.15) [44, с. 29].

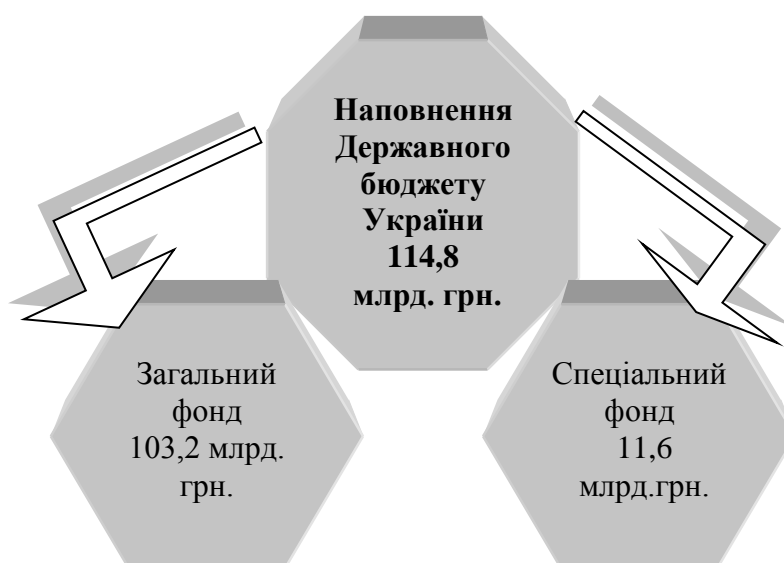

Рис. 2.15. Наповнюваність фондів Державного бюджету України*

*Примітка. Власна розробка автора

При цьому, платежів з імпорту зросли випереджаючими темпами (+32%) порівняно з темпами росту оподаткованого імпорту (+26%) – випередження на 6 відсоткових пункти. Порівняно з 2011 роком відбулося збільшення середньоденних надходжень митних платежів до 461,1 млн. грн., що на 34% (на 117,5 млн. грн.) більше показника за 2010 рік (343,6 млн. грн.). Свідченням тому є тенденції зростання застосування 1-го методу визначення митної вартості, тобто за ціною угоди (вказаною в інвойсі). У 2012 році за 1 методом, оформлено 90,2% всіх товарів. Такі показники контролю за визначенням митної вартості відповідають показникам країн ЄС.

Основними факторами застосування 1 методу при визначенні митної вартості були [42, с. 121]:

1) високий середній рівень самостійно заявленої суб'єктами фактурної вартості у 2010 році (станом на грудень місяць) – 0,72 дол. США/кг; у 2011 – 1,09 дол. США/кг; у 2012 – 1,28 дол. США/кг.

2) збільшення вдвічі обсягів імпорту за прямими контрактами обсяги товарів, ввезених за прямим контрактом, зросли майже на 50% (з 17 до 26 млрд. дол. США). питома вага таких товарів у структурі імпорту зросла з 30% до 33% (без урахування газу).

3) зменшення операцій з офшорними посередниками. Якщо в 2010 році питома вага імпорту товарів з використанням офшорів становила – 35%, то у 2012 році – вже 21%. Імпортери все більше добровільно декларують дійсну вартість товарів.

4) Добровільне декларування суб'єктами сум роялті, які повинні включатися в митну вартість. Роялті – винагорода за користування торговою маркою. (включається).

У 2009 році – задекларовано 250 тис. грн., у 2010 – 100 млн., у 2011 – 563 млн. грн. Бюджет додатково отримав у 2011 році – 147,6 млн. грн. За 2012 рік внаслідок самостійного декларування роялті та ліцензійних платежів на 700 млн. грн., до бюджету додатково надійшло 172 млн. грн. (рис. 2.16).

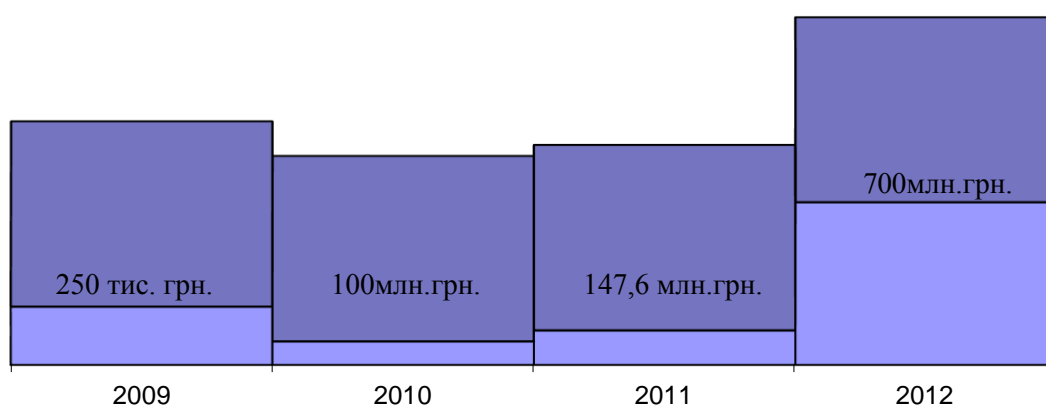

Рис. 2.16. Схема отримання платежів за декларування*

*Примітка. Розроблено автором на основі узагальнення [117]

У 2012 р. митниця дала бюджетові 122 млрд. гривень. Цьому сприяло спрощення та прискорення митних процедур та поступовий вихід української економіки з кризи. Це підтверджує і зростання загального товарообігу до 152 млрд. дол. США. Тому розраховуючи план на цей рік, Мінфін спирався саме на динаміку росту товарообігу у 2011 році – збільшення на 40%. У 2012 р. до бюджету митниця додала загалом 122 млрд. грн. [66, с. 26]

Станом на 31 січня надходження митних платежів за місяць склали 8,3 млрд. грн., що на 36,4% або на 2,2 млрд. грн. більше, ніж за відповідний період 2012 року. Та на 700 млн. грн. більше від очікуваних показників Мінфіну [69].

Отже, стабільне наповнення бюджету країни було досягнуто не за рахунок податкового тиску, а за рахунок реалізації комплексу заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для суб'єктів ЗЕД та запровадження постійного відкритого діалогу з бізнесом. На рівень реалізації фіскального потенціалу держави значний вплив справляє правова свідомість платників податків, тобто їх податкова культура, рівень розвитку якої характеризується сумлінним ставленням платників податків до своїх конституційних обов'язків щодо сплати коштів у державну скарбницю та партнерськими взаємовідносинами між платниками податків та фіскальними органами.

2.3. Оцінка ефективності процесу адміністрування митних платежів

Окрему увагу слід звернути на те, що впродовж останніх років в Україні актуалізується застосування різноманітних митних інструментів, за допомогою яких забезпечується захист національних інтересів держави. Основними серед них є митні платежі, які являються найважливішими важелями регулювання зовнішньоекономічних зв'язків та є головним джерелом наповнення доходної частини Державного бюджету України. Відповідно, митними платежами є ті

види податків та зборів, які нараховуються в установленому порядку при переміщенні через митний кордон країни товарів та інших предметів під контролем митних служб.

Саме тому, справляння митних платежів залежить від ефективності процесу їх адміністрування, загальні принципи якого закладені у чинному законодавстві України та в основному відповідають тим, що діють у багатьох країнах. В практичній діяльності контролюючі органи накопичили значний досвід у сфері адміністрування податків [37, с.147].

Основним змістом адміністрування митних платежів є реалізація положень податкової системи: забезпечення мобілізації митних платежів і вирішення організаційних питань підвищення ефективності діяльності митних органів.

Як бачимо, в загальному вигляді адміністрування митних платежів передбачає визначення повноважень органів влади різних ланок в регулюванні відносин у митній сфері, прав і обов'язків суб'єктів ЗЕД та повноважень митних органів, організацію митного контролю, митного оформлення та декларування товарів, а також процедури оскарження рішення митних органів.

Одним із основних етапів процесу адміністрування митних платежів є правильне визначення митної вартості, яка слугує базою обчислення митних платежів (митні збори, мито, податок на додану вартість) на момент переміщення товарів через митний кордон України [37, с.148].

Тому передбачається, що введення чітких норм і правил визначення митної вартості товарів дозволить організувати ефективну систему контролю за їхнім дотриманням, яка завдяки правильному визначенню бази оподаткування товарів забезпечить повноту надходжень митних платежів до бюджету. Слід звернути увагу, що її недооцінка призводить до ухилення від сплати податків суб'єктами ЗЕД.

Окрім цього, сьогодні всі методи оцінки митної вартості імпортованого товару базуються на ціні угоди, яка реально сплачується за товар, і враховує додаткові витрати покупця, комісійні та брокерські витрати, витрати на

пакування, перевезення тощо. Методи визначення митної вартості представлено на рис. 2.17. Вони стосуються імпортованих товарів. У разі необхідності ці методи використовуються в порядку їхньої нумерації.

Рис. 2.17. Порядок використання методів визначення митної вартості товарів*

*Примітка. Власна розробка автора

На практиці означає, що при проведенні оцінки товарів необхідно максимально можливо використовувати метод за ціною угоди. Коли остаточно встановлено, що ціна угоди відсутня чи не може бути визначена або не може використовуватися для визначення митної вартості, слід переходити до інших методів оцінки.

Основу даного методу становить ціна фактично сплачена, або така, що підлягає сплаті при продажу товарів на експорт у країну імпорту, скоригована з урахуванням встановлених додаткових нарахувань до ціни. При цьому ціна і фактично сплачена, і та, яку належить сплатити, означає:

1) суму всіх платежів покупця продавцю за товар, тобто як прямих, так і непрямих платежів третій особі на користь продавця;

2) платежів у грошовій формі, так само як і розрахунків у формі надання послуг чи натурально-речових виплат.

Відзначимо також, якщо перелічені компоненти не ввійшли в ціну товару, то вони повинні бути додані до ціни. Така поправка до ціни відображається в спеціальному розділі декларації митної вартості у вигляді відповідного додаткового нарахування. Жодні інші компоненти не можуть бути донараховані до ціни, яка фактично сплачена або підлягає сплаті. Проте такі поправки і додаткові нарахування до ціни повинні робляться лише за умови, якщо [42, с. 63]:

а) ці витрати або платежі справді мають місце і, отже, підтверджуються документально. Якщо таке визначення цих даних не є можливим, митна вартість не може бути визначена за методом 1;

б) ці платежі не включені до ціни товару, встановленої зовнішньоторговельним контрактом;

в) ці витрати фактично понесені та оплачуються покупцем. Дозволяються і відрахування з ціни, фактично сплаченої або такої, що підлягає сплаті: в ряді випадків можуть бути виключені деякі витрати, включені відповідно до контракту б цю ціну, тобто частина витрат, здійснюваних після ввезення товару на територію країни. До таких витрат належать:

1) витрати з монтажу, складання, наладки устаткування або надання технічної допомоги після ввезення товарів на територію країни;

2) витрати з доставки товару після ввезення на митну територію України до місця призначення;

3) мита, податки і збори, що сплачуються при ввезенні або продажу товарів.

Отже, митна вартість (МВ) може бути розрахована за формулою:

$$MB = \Phi B + BД + BП + ЛПП + ЧП, \quad (2.1)$$

де, ΦB – фактурна вартість;

$BД$ – витрати на навантаження, розвантаження, перевантаження і страхування до пункту перетину митного кордону України;

$BП$ – витрати, додатково понесені покупцем;

ЛПП – ліцензійні та інші платежі за використання об'єктів інтелектуальної власності, які покупець повинен здійснити як умову експорту товару, що оцінюється;

ЧП – частина прибутку від будь-якого подальшого перепродажу чи використання товару на території України, яка прямо чи непрямо накопичується у продавця [53, с. 113].

У митній практиці можуть зустрічатися випадки, коли неможливо визначити вартість угоди. Наприклад, це ситуації, коли:

- а) ввезені товари не є предметом продажу;
- б) продаж товарів пов'язаний з обмеженнями, що стосуються користування або розпорядження ввезеними товарами;
- в) продаж супроводжувався визначеними умовами, внаслідок чого реальна вартість товарів не може бути визначена або відсутня необхідна інформація для розрахунку відповідних поправок до ціни і здійснення коригувань;
- г) продаж здійснено між взаємозалежними сторонами і при цьому: залежність сторін вплинула на розмір ціни, і цей факт не може бути спростований; ціна товарів значно відрізняється від перевіркової (орієнтованої) вартості або відсутня перевірна вартість для цілей порівняння. В усіх цих випадках митна вартість не може бути визначена за першим методом.

Суть другого методу полягає в тому, що митна вартість оцінюваних (ввезених) товарів визначається шляхом використання як вихідної бази для її розрахунку ціни угоди з ідентичними товарами (див. рис. 2.18), митна вартість яких була визначена за першим методом і прийнята митними органами.

Ідентичними не вважаються товари, які після ввезення в Україну піддалися інженерно-конструкторській проробці, дизайн яких був змінений в Україні повністю або частково за рахунок покупця. Товари, виготовлені різними особами в одній і тій самій країні, можуть розглядатися як ідентичні товари тільки в тому випадку, якщо в покупця і митних органів немає

інформації про ідентичні товари, виготовлені особою, що виготовила оцінювані товари.

Незначні розбіжності у зовнішньому вигляді не можуть служити підставою для відмови в розгляді товарів як ідентичних, якщо в іншому такі товари відповідають даним вимогам. Наприклад, розмір етикетки, колір тощо.

Рис. 2.18. Характеристика ідентичних товарів за основними ознаками*

*Примітка. Сформовано автором на основі [52]

Для того, щоб відповідати критерію ідентичності, порівнювані товари обов'язково повинні бути виготовлені в тій самій країні, що і товари, які піддаються оцінці.

Якщо виявиться, що вартість товару не може бути визначена за методом № 2, то слід переходити до іншої альтернативної бази оцінки – ціни угоди з однорідними товарами, тобто використовувати третій метод – оцінку за ціною угоди з подібними товарами. При визначенні однорідності товару обов'язково мають бути враховані такі ознаки: якість, наявність товарного знака і репутація товарів на ринку; країна походження; виробник. Товари не вважаються однорідними, якщо їх проектування, дослідно-конструкторські роботи над ними, художнє оформлення, дизайн, ескізи і креслення та інші аналогічні роботи виконані після ввезення в Україну.

Під подібними розуміються товари, які, хоча і не є однаковими в усіх

відношеннях, але мають подібні характеристики і складаються зі схожих компонентів, що дозволяє їм виконувати такі ж функції, що й оцінювані товари і бути комерційно взаємозамінними.

При цьому необхідно враховувати якість товару, його репутацію на ринку і наявність товарного знаку. Існують певні умови, за яких за основу при визначенні митної вартості береться ціна угоди щодо ідентичних та подібних товарів [54, с.74]:

- 1) якщо ці товари продані для ввезення на територію України;
- 2) якщо ці товари ввезені одночасно з товарами, що оцінюються, або не раніше, ніж за 90 днів до ввезення товарів, що оцінюються;
- 3) якщо ці товари були ввезені у тій же кількості і на тих самих комерційних умовах, що й оцінювані товари;
- 4) якщо виявляється більше однієї ціни угоди щодо ідентичних чи подібних товарів, застосовується найнижча з них. При використанні цього методу використовуються такі види цін (див. рис. 2.19).

Визначення митної вартості ідентичного чи подібного товару при його ввезенні відбувається на основі віднімання та додавання вартості. Ідентичними та подібними товарами за однакових комерційних умов, ціна угоди з ідентичними або подібними товарами повинна бути піддана відповідному коригуванню для компенсації (нівелювання) цих розбіжностей.

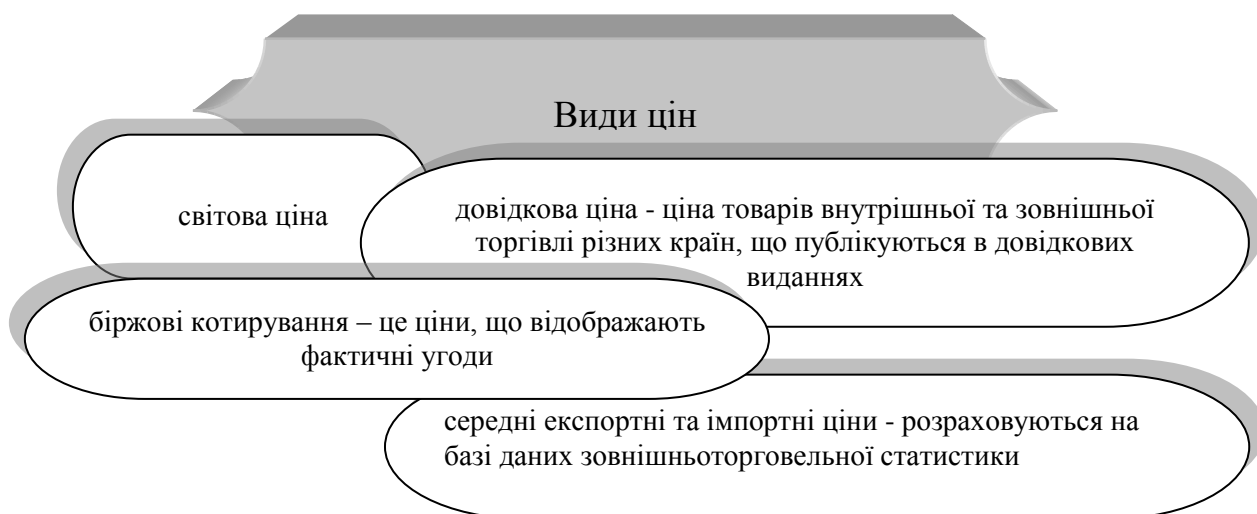

Рис. 2.19. Основні види цін при використанні методу за ціною угоди*

*Примітка. Власна розробка автора

Проте необхідно враховувати, що коригування на комерційні умови продажу і на кількість може бути зроблене лише в тих випадках, коли однозначно встановлено, що ціна товару дійсно залежить від цих чинників. Наприклад, у тих випадках, коли продавець продає товари за однією і тією самою ціною, незалежно від класу покупців або кількості проданого товару, тобто ціна порівнюваних товарів не змінюється залежно від зазначених чинників, коригування ціни угоди провадитися не повинно.

При проведенні оцінки за ціною угоди з ідентичними або подібними товарами необхідно забезпечити правильне врахування всіх додаткових нарахунків до ціни, фактично сплаченої або підлягаючій сплаті. Однак, у тих випадках, коли неможливо використовувати наявні ціни угод або відсутня угода з ідентичними або подібними товарами, слід переходити до інших альтернативних методів оцінки.

При цьому стосовно методу 4 (метод на основі розрахунку вартості) і методу 5 (метод на основі додавання вартості) дозволяється зміна послідовності їх застосування: після третього методу, за бажанням декларанта, може бути використаний як четвертий і п'ятий методи. Це зумовлено тим, що ці методи можуть викликати дуже істотні складності при їх практичному використанні.

Митна оцінка за методом 4 базується на ціні, за якою ввезені (оцінювані), ідентичні або подібні товари були продані найбільшою агрегованою партією на території України у незмінному стані, не пізніше 90 днів з дати ввезення оцінюваних товарів, а учасник угоди не є взаємозалежною з продавцем особою. Поняття продажу товарів у незмінному стані означає, що операції виробничого характеру (включаючи складання), а також подальше опрацювання товарів розглядаються як операції, що змінюють стан завезеного товару [33, с. 142]. Тому, митна вартість визначається за формулою:

$$MB = ЦІ - (BK + НП + ВП + СМП + ВД), \quad (2.2.)$$

де, ЦІ – ціна одиниці товару;

ВК – витрати на комісійні винагороди;

НП – звичайні надбавки на прибуток;

ВП – загальні витрати у зв'язку з продажем на митній території України товарів того ж класу;

СМП – сума митних платежів, що підлягає сплаті в Україні у зв'язку з ввезенням товару;

ВД – витрати на навантаження, розвантаження, транспортування і страхування, понесені в Україні [52, с. 115].

Зазначимо, що одним з центральних питань даного методу оцінки є вибір ціни, за якою найбільша агрегована (сукупна) кількість товару була продана після ввезення в країну покупцем першого комерційного рівня, не пов'язаним з продавцем (імпортером). Для визначення найбільшої агрегованої кількості аналізуються всі продажі товару за даною ціною, а найбільша загальна кількість одиниць товару, проданих за однією ціною, і буде найбільшою агрегованою кількістю одиниць товару.

Проте метод 4 не може бути використаний до товарів, що піддалися обробці у таких випадках:

1) якщо в результаті опрацювання після ввезення товари втра тили свої властивості;

2) якщо завезений товар після опрацювання не втратив своїх якостей, але складає дуже незначну частину кінцевого продукту.

Для того, щоб стало можливим обчислення митної вартості на основі внутрішньої ціни, з неї необхідно виокремити ті елементи, що характерні тільки для внутрішнього ринку, тобто витрати, понесені після ввезення даних товарів на територію України і які не повинні бути включені в митну вартість. З ціни товару вираховуються такі компоненти:

а) витрати на виплату комісійних винагород, звичайні надбавки на прибуток і загальні витрати в зв'язку з продажем в Україні ввезених товарів того ж класу і виду;

б) суми ввізних мит, податків, зборів та інших платежів, що підлягають сплаті в Україні в зв'язку з ввезенням і (або) продажем товарів;

в) звичайні витрати, понесені в Україні, із транспортування, страхування, навантажувальні і розвантажувальні роботи:

г) вартість, додану в результаті складання або подальшої переробки, у разі якщо це необхідно [36, с. 23].

В основі четвертого методу лежить вибір ціни, за якою ввезені товари продаються в Україні. Проте використання в рамках четвертого методу цін продажу в Україні тільки оцінюваних товарів істотно обмежило б рамки застосування цього методу, оскільки як міжнародні норми, так і вітчизняне законодавство передбачають можливість використання в рамках даного методу цін продажів на ринку України ідентичних або подібних товарів.

У разі неможливості визначення митної вартості на основі методів 1, 2, 3, 4 альтернативною базою визначення митної вартості буде вартість, отримана розрахунковим шляхом на основі методу додавання вартості (метод 5).

Саме тому митна вартість на основі додавання визначається за формулою:

$$MB = BB + VD + EP + VP + LPP + CP, \quad (2.3.)$$

де, BB – вартість матеріалів і витрат, понесених виробником у зв'язку з виробництвом оцінюваних товарів;

VD – витрати на навантаження, розвантаження, транспортування і страхування, понесені в Україні;

EP – прибуток, що отримує експортер;

VP – витрати, понесені покупцем;

LPP – ліцензійні та інші платежі за використання об'єктів інтелектуальної власності, які покупець повинен здійснити як умову експорту товару, що оцінюється;

CP – відповідна частина прибутку від подальшого перепродажу товарів, що накопичується у продавця [52, с. 120].

Слід зазначити, що митна вартість оцінюваних товарів визначається на основі урахування витрат виробництва цих товарів, до яких додається сума прибутку і витрат, характерних для продажу оцінюваних товарів на національному ринку. Таким чином, для визначення митної вартості за даним

методом необхідна інформація про витрати виробництва оцінюваних товарів, яку можна одержати тільки за межами країни ввезення.

Складності в одержанні і підтвердженні необхідної інформації накладають жорсткі обмеження на використання методу додавання вартості. Навіть у тому разі, коли доступ до документації дозволено іноземним виробником і ухвалено владою його країни, фактично не всі документи і дані можуть бути подані митним органам країни-імпортера.

Існують ситуації, коли жоден з розглянутих вище варіантів оцінки товарів, відповідно до встановлених вимог, не може бути використаний як вихідна база для визначення митної вартості, а саме (рис. 2.20):

Рис. 2.20. Ситуації, коли варіанти оцінки товарів не можуть використовуватись як вихідна база для визначення митної вартості*

*Примітка. Власна розробка автора

Дослідження показали, що ст. VII Угоди ГАТТ/ВТО щодо митної оцінки, описуючи шостий метод, встановлює, що митна вартість у рамках цього методу повинна визначатися з використанням способів, сумісних з принципами і загальними умовами Угоди на базі даних, наявних в імпортера. Таким чином,

шостий метод не дає спеціального способу оцінки товарів, але потребує врахування ряду принципів. У рамках резервного методу повинна дотримуватися встановлена послідовність (ієрархія) принципів застосування методів визначення митної вартості. Загальною вигодою по всіх вихідних цінових даних, що використовуються для визначення митної вартості за резервним методом, є їх чітка адресність, тобто ціна повинна відноситись до конкретного товару, який описаний таким чином, що може бути однозначно ідентифікований.

Тому, поряд із заниженням митної вартості товарів, в Україні на стан надходження митних платежів впливає правильність визначення країни походження, та ідентифікація коду при переміщенні товарів і інших предметів через митний кордон [22, с. 39].

У процесі своєї діяльності митні органи повинні намагатися чітко контролювати факти ухилення від сплати митних платежів. Так, органи Державної митної служби України, застосовуючи конкретні заходи, сприятимуть усуненню фактів заниження митної вартості за допомогою розробленої методики її визначення на базі єдиних підходів з урахуванням індивідуальних характеристик товарів та формування цінових показників стосовно товарів, які потрапляють у групи ризику. Послідовне виконання дій із коригування митної вартості та контролю кодування товарів зумовлять значне зростання додаткових надходжень.

Отже, пріоритетними напрямками подальшого розвитку процесу адміністрування митних платежів залишається розробка системи контролю оцінки митної вартості товарів, їх правильної класифікації та визначення країни походження товарів. Також важливе значення має правильна класифікація товарів під час митного оформлення, що призводить до повного нарахування митних платежів та забезпечує від неприємностей, що виникають при виявленні недостовірного декларування товарів і пов'язаних із складанням протоколу про порушення митних правил, стягненням суми недоплачених платежів й штрафу.

Висновки до 2 розділу

Одним із основних завдань митної служби – це створення для учасників зовнішньоекономічної діяльності умов стабільного та прогнозованого ведення бізнесу.

Особливе значення при цьому набуло прискорення та спрощення митних процедур, впровадження електронного декларування, здійснення попереднього документального контролю у пунктах пропуску через державний кордон України та створення Моніторингового центру.

На рівень реалізації фіскального потенціалу держави значний вплив справляє правова свідомість платників податків, тобто їх податкова культура, рівень розвитку якої характеризується сумлінним ставленням платників податків до своїх конституційних обов'язків щодо сплати коштів у державну скарбницю та партнерськими взаємовідносинами між платниками податків та фіскальними органами.

Стабільне наповнення бюджету країни у 2012 році було досягнуто не за рахунок податкового тиску, а завдяки створенню сприятливих умов для суб'єктів ЗЕД та запровадженню постійного відкритого діалогу з бізнесом. Загалом, на 2011-2013 роки ставки ввізного мита зменшені лише за окремими товарними підкатегоріями УКТЗЕД, що майже не призведе до зменшення рівня середньоарифметичної ставки мита у підсумку за всією товарною номенклатурою.

У процесі своєї діяльності митні органи повинні намагатися чітко контролювати факти ухилення від сплати митних платежів. Так, органи Державної митної служби України, застосовуючи конкретні заходи, сприятимуть усуненню фактів заниження митної вартості за допомогою розробленої методики її визначення на базі єдиних підходів з урахуванням індивідуальних характеристик товарів та формування цінових показників стосовно товарів, які потрапляють у групи ризику.

Послідовне виконання дій із коригування митної вартості та контролю кодування товарів зумовлять значне зростання додаткових надходжень.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТА ДЕКЛАРУВАННЯ

3.1. Проблеми проведення митного оформлення та декларування Державною митною службою

Як бачимо, успішний розвиток будь-якої країни значною мірою залежить від уміння організувати захист її економічних інтересів. Одним із важливих способів такого захисту є правильно організована та чітко налагоджена митна справа, в межах якої визначається порядок переміщення через митний кордон товарів та інших предметів, вирішуються питання митного регулювання, пов'язані з установами мита та митних зборів, процедури митного декларування та контролю, використовуються інші засоби проведення в життя митної політики.

З початку 2012 року Держмитслужба демонструє відкритість та готовність співпрацювати з бізнесом, ініціює кроки назустріч імпортерам, направлені на вирішення проблем та подолання перешкод митного оформлення та декларування, висловлює готовність до активного діалогу. Проте загальні негативні тенденції на ринку є досить суттєвим важелем, який заважає митній службі та бізнесу досягти спільних бажаних результатів.

Слід також сказати, всі переваги Угоди про вільну та всеосяжну зону вільної торгівлі в рамках Угоди про асоціацію з ЄС, яка виведе нашу країну на абсолютно новий рівень відносин з Євросоюзом, будуть доступні Україні лише в тому разі, якщо стратегія відкритості та співпраці державних органів із бізнесом буде продовжена, і структурне реформування сфери торгівлі буде відбуватися максимально ефективно та прозоро [43, с. 35].

Дослідження ефективності роботи митних органів, проведене Європейською Бізнес Асоціацією, яке ґрунтується на комплексному оцінюванні

митного процесу компаніями-членами Асоціації, виявило, що динаміка результатів першої половини 2012 року є, у порівнянні з показниками 2011 року, оптимістичною, але кількість проблемних питань ще досить значна.

Найважливішим прогресом, який відмітили інвестори і який є рушійною силою позитивних тенденцій в митному оформленні, – це налагодження співпраці на консультативному рівні між бізнесом і Державною митною службою України.

Якщо говорити про конкретні зміни, позитивні зрушення спостерігаються насамперед у більш поширеному застосуванні сучасного першого методу визначення митної вартості та зниженні частки товарів, відібраних митниками для фізичного огляду.

У першій половині 2012 року загальна кількість відмов у застосуванні першого методу визначення митної вартості суттєво знизилася, таким чином рекомендований СОТ метод оцінки митної вартості стає все більш поширеною практикою і наближає Україну до світових стандартів торгівлі. Саме тому, наявна тенденція зменшення використання застарілого та неефективного методу фізичного огляду товарів має позитивні наслідки для загальної системи митної оцінки. Але цих зрушень ще недостатньо для того, щоб говорити про суттєвий прогрес у даному питанні [45, с. 23].

Але, на жаль, суттєвими проблемами залишаються затримки та значна кількість документів, необхідних для митного оформлення товарів, складність і недостатня прозорість митних операцій та митних процедур.

Результати нашого дослідження демонструють, що корупція продовжує залишатися однією з основних проблем, яка шкодить репутації країни як надійного учасника міжнародної торгівлі. Наші дані свідчать про те, що кожна четверта компанія відчуває негативний вплив корупції в митних органах. Це є неприпустимим і вимагає комплексу мір, де першочерговими заходами мають стати зниження кількості прямих контактів митників з трейдерами, введення електронних систем митного оформлення та декларування. Відправною точкою

для ефективної та збалансованої митної реформи є впровадження антикорупційних ініціатив та реалістичних пріоритетів діяльності.

Сучасні міжнародні нормативно-правові акти у сфері митної справи передбачають значну активізацію боротьби з контрабандою, у першу чергу, предметів та речовин, що можуть завдати істотної шкоди життю та здоров'ю людини, а також навколишньому середовищу. Пріоритет в такій боротьбі надається митним органам, які повинні мати реальні важелі виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних із порушенням встановленого порядку переміщення товарів та предметів через кордон [67, с. 83]. Адже неможливо вважати успішною боротьбу держави зі злочинністю в цілому, коли на її територію через кордони безконтрольно і незаконно, контрабандним шляхом надходять зброя, наркотики тощо. Останні, до речі, є характерними предметами злочинів, що вчинюються організованими злочинними групами, тобто в структурі злочинності відносяться до організованої як національної, так й транснаціональної.

Незаконний обіг наркотиків, тероризм, викрадення та продаж автомобілів, дитяча порнографія, торгівля людьми, торгівля радіоактивними речовинами та пов'язане з цими видами злочинної діяльності відмивання грошей переважним чином відносяться до організованої злочинності [62, с. 14]. Відтак наведена статистика діяльності митних органів України щодо виявлення та припинення правопорушень свідчить, що така діяльність спрямована й на протидію організованій злочинності.

Водночас виявляється, що активізація співробітників митних органів та можливість здійснення ними скоординованої діяльності з іншими правоохоронними органами, покликаними протидіяти організованій злочинності при виявленні правопорушень, які містять ознаки вчинення їх організованими групами, є надто проблемними.

Так, зі змісту Митного кодексу України [2] та Указу Президента України „Про Державну митну службу України” від 29 листопада 1996 року (з наступними змінами) [8] вбачається, що в самій Державній митній службі

відсутні підрозділи, які за своєю компетенцією здійснюють протидію організованій злочинності або ж сприяють такій протидії.

Щоправда, до вітчизняного кримінально-процесуального законодавства внесено зміни, які розширили перелік органів дізнання, включивши до нього митні органи. Розуміючи під дізнанням в митних органах України початкову форму досудового розслідування кримінальних справ про контрабанду, яка здійснюється уповноваженими посадовими особами митних органів у відповідності до вимог кримінально-процесуального законодавства і полягає у виконанні невідкладних слідчих дій, направлених на виявлення та припинення злочинів, встановлення осіб, підозрюваних у їх вчиненні, і яка може закінчуватись передачею кримінальної справи слідчому або її закриттям [67, с. 84], доходимо висновку, що в цьому розрізі діяльності митні органи напряду залучені до протидії злочинності, в тому числі й організованої.

Водночас положення чинного митного законодавства свідчать, що в зазначеній сфері діяльності митні органи не можуть бути послідовними і належно виконувати функції з протидії організованій злочинності. Так, в деяких локальних нормативних актах передбачено, що посадові особи кожного митного поста в пункті пропуску зобов'язані надавати необхідну допомогу спеціальним підрозділам по боротьбі з організованою злочинністю при проведенні оперативно-розшукових заходів в зоні митного контролю, однак у цих самих актах зазначається також, що доступ до зони митного контролю співробітникам правоохоронних органів та органів прокуратури при здійсненні ними заходів по боротьбі з організованою злочинністю дозволяється лише за письмовим розпорядженням керівництва митниці та керівників цих підрозділів [17]. Також лише за письмовим розпорядженням керівника спеціального підрозділу по боротьбі з організованою злочинністю органів внутрішніх справ та Служби безпеки України правом безперешкодного перебування в пунктах пропуску у службових справах користуються згідно із законодавством за наявності службового посвідчення, що підтверджує займану посаду, співробітники відповідних спеціальних підрозділів [62, с. 14].

В такій бюрократизації, очевидно, немає нічого неприйняттого, однак дослідники вже давно звертають увагу на те, що розвиток митного контролю в Україні потребує реорганізації системи митних органів та вирішення проблем правового регулювання митного контролю, оскільки продовжують діяти застарілі нормативні акти, між ними існують істотні суперечності, що порушує системність митного законодавства, чимало актів виявляються неефективними, відсутня належна стабільність законів [77, с. 34]. У такій ситуації необхідно враховувати особливості міжнародно-правових стандартів, ширше застосовувати досвід зарубіжних країн та наукові здобутки зарубіжних вчених.

Варто наголосити, що Державна митна служба України звітує про міжнародну діяльність і, зокрема, наголошує, що в ній особлива увага приділяється розвитку співробітництва з митними органами інших країн в рамках Всесвітньої митної організації та співпраці з Місією Європейської комісії, взаємодії з митними органами інших країн з метою забезпечення своєчасного отримання інформації про факти контрабандного ввезення в Україну вантажів і ухилення від сплати належних платежів. Так, з початку 2012 року направлено 970 запитів до правоохоронних органів зарубіжних країн, за результатами яких заведено 307 справ про порушення митних правил на суму 89,4 млн. грн., порушено 46 кримінальних справ про контрабанду на суму 95,7 млн. гривень [54, с. 76].

Велика увага звертається на боротьбу проти кібер-злочинів як представників Державної митної служби України, так і представників Інтерполу та Європолу. Відбувається відслідковування в Інтернеті доходів від злочинної діяльності та створюється протидія кіберзлочинності щодо відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом, професійної підготовки щодо відслідковування руху коштів та товарів в Інтернеті, в тому числі з використанням проекту, що базується на взаємодії між університетами, неурядовими організаціями, приватним сектором економіки, організаціями міжнародного співробітництва та організаціями в країнах світу постійних контактних пунктів.

Однак, на наш погляд, співпраця митних органів України із зарубіжними митними органами та міжнародними організаціями повинна полягати не в окремих спільних заходах, а мати системний характер в рамках міжнародних митних відносин із застосуванням норм міжнародного митного права. При цьому необхідно виходити з того, що міжнародні митні відносини є важливою складовою міжнародних економічних відносин, і навіть найрозвиненіші держави світу не в змозі цілком самостійно забезпечити умови для ефективного функціонування їхньої економіки, для виробництва усіх видів товарів та послуг.

На сьогоднішній день Україна бере участь у таких міжнародних угодах, якими регулюються питання здійснення митної справи: Конвенція про створення Ради митного співробітництва 1950 р., Митна конвенція про контейнери 1972 р., Міжнародна конвенція про безпеку контейнерів 1972 р., Митна конвенція про міжнародні перевезення вантажів з використанням книжки МДП 1975 р., Конвенція ООН з боротьби із незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин 1988 р., Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів, Міжнародна конвенція про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах, Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у попередженні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства [64, с. 16]. Є ряд конвенцій, в яких Україна бере участь, наприклад, про вантажну митну декларацію, порядок і метод визначення митної вартості, режим функціонування митних складів.

В результаті проведеної роботи з розвитку та вдосконалення міжнародного митного співробітництва Україною підписано більше 40 міжурядових угод з іншими державами про співробітництво та/або взаємну адміністративну допомогу в митних справах.

Незважаючи на зазначені досягнення України в розвитку організаційно-правових форм міжнародного митного співробітництва, проблема залучення вітчизняних митних органів до протидії організованим злочинності на нормативному рівні залишається явно невирішеною. Наприклад, митне право

Європейського Союзу охоплює як норми права Співтовариств, так і норми, ухвалені у рамках другої та третьої опор ЄС: співробітництва у боротьбі з контрабандою, незаконним обігом наркотиків тощо [49, с. 22]. Вітчизняне право поки що фокусує реалізацію завдання, спрямованого на боротьбу із вказаними проявами злочинної діяльності, у рамках кримінального права та у межах діяльності органів МВС України. Відтак, на нинішньому етапі від України вимагається більш активне співробітництво з міжнародними організаціями, а також з конкретними державами на двосторонній основі, зокрема з метою узгодження форм і методів боротьби з організованою злочинністю з підходами Європейського Союзу та Ради Європи [36, с. 25], створення належної нормативної бази для врегулювання діяльності митних органів у сфері протидії організованій злочинності, координації їх співпраці з іншими вітчизняними правоохоронними органами з метою ефективного виявлення та нейтралізації проявів організованої злочинності.

У плануванні митної діяльності також існують певні проблеми. Як показує практика, планування заходів для реалізації митної справи і стан контролю виконання накреслених заходів поки далекі від досконалості. Планування в органах митної служби і підрозділах на сьогоднішній день недостатньо регламентується спеціальними нормативними актами ДМСУ. Ці акти мають установлювати порядок організації планування, визначати структуру планів, терміни їх розробки, забезпечувати правове оформлення і деякі інші питання. Відсутність повної регламентації не дає можливості створити чітку систему планування.

Існують різні підходи до календарних термінів планування роботи. Так, у митницях і їх відділах ці терміни коливаються від місяця до півріччя. У деяких підрозділах індивідуальні плани та звіти складаються і подаються керівництву щоденно, а плани підрозділу – на тиждень, місяць і далі. Під час розробки планів нерідко відзначається поверховий підхід, формалізм і спрощення. Недостатньо активно в практику планування впроваджується прогнозування. Плани не завжди спираються на ретельний аналіз обстановки, особливо

ефективності організаційної діяльності й митного контролю. Самі плани ще не стали зваженою програмою конкретних дій, пов'язаних з політичною, соціально-економічною і регіональною обстановкою в зоні діяльності митного органу.

Характерними недоліками залишаються зайва громіздкість планів, неконкретність заходів і включення у плани позицій декларативного характеру, не націлених на одержання кінцевих результатів, розтягнутість за термінами виконання. У планах не повинні міститися загальні, невизначені вирази, заклики до поліпшення роботи, до недопущення порушень законності тощо. Подібні формулювання позбавляють планування його організуючої основи, роблять план розпливчастим і неконкретним, породжують безвідповідальність виконавців, ускладнюють контроль за діяльністю структурного підрозділу.

Найчастіше в них відсутня необхідна комплексність і обґрунтованість планованих заходів, їх наступність за цілями та реальністю строків виконання, тобто нерідко плани являють собою перелік заходів, не узгоджених між собою за цілями і завданнями.

Низька якість планування нерідко сполучається і з ослабленням системи контролю за виконанням запланованих заходів, що приводить до зростання їх кількості, необґрунтованого дублювання заходів, коригування або перенесення термінів їх виконання, знижує загальну культуру управлінської праці [81, с. 360].

Аналіз показує, що на недостатньо високий рівень планування впливають багато факторів. До них можна зарахувати: відсутність в організаційно-штатних структурах митниць спеціальних підрозділів або осіб, котрі безпосередньо планують та організовують контроль за виконанням планів; недостатню управлінську підготовку значної частини керівного складу; слабку нормативну базу цього виду управлінської діяльності; недостатньо ефективний контроль цих питань з боку керівників органів митної служби, вищих органів управління і ряд інших.

Актуальною є проблема співвіднесення права певного органу приймати управлінські рішення з механізмом їх реалізації, що містить заходи відповідальності, організаційні заходи, контроль за виконанням цих рішень.

Ще один важливий недолік адміністративної правотворчості сьогодення – прийняття управлінських рішень, які не відповідають вимогам Конституції України, законів та інших правових актів або суперечать їх нормам.

Безліч управлінських рішень сьогодні вимагає їх систематизації, виділення певних видів і форм, розробки відповідної теорії та методики їх підготовки і прийняття згідно з компетенцією певних органів виконавчої влади та процесуальних механізмів їх реалізації. Адже зі збільшенням масштабів і завдань управлінської діяльності зростає значення питань, які вирішуються саме через правові акти /правління, підвищується значення їх оперативного прийняття, негативний ефект несвоєчасних або дефектних актів, коли помилка у вирішенні одного, здавалося б, не дуже значного питання може дуже дорого коштувати суспільству [75, с. 122].

Необхідність законодавчого закріплення класифікації правових актів управління обумовлюється також значною кількістю документів та актів, відмінності між якими нерідко майже не визначаються. Звідси виникають труднощі з вибором їх предметів регулювання, визначенням юридичної сили, застосуванням та правовим захистом.

Перелічені прогалини у правовому регулюванні – лише незначна частина проблем державно-управлінських рішень та правових актів управління, які потребують теоретичного з'ясування і чіткого врегулювання. Вирішення наведених проблем правотворчості та правозастосування у діяльності органів виконавчої влади слугуватиме більш ефективній організації виконавчої влади та швидшому перетворенню її на вагомий важіль реформування всієї правової системи.

Отже, проблемним питанням правового забезпечення управління в митній службі залишається систематизація усіх відомчих нормативних актів МСУ, відстеження змін у відомчій нормативній базі та вільний доступ до цієї бази

усім працівникам митної служби. Вирішення цих проблем значно зменшить час на підготовку і прийняття управлінських рішень у митній службі на всіх рівнях управління, зменшить обсяги „паперової” роботи управлінських апаратів, зробить працю управлінського апарату більш ефективною, прозорою і зрозумілою, створить передумови участі науковців у дослідженні проблем апарату управління митної служби та її підрозділів.

При митному оформленні повинні подаватися документи визначені виключно законами, а не нормативно-правовими актами будь-яких відомств. При цьому такі документи повинні видаватися тільки в електронному вигляді. Разом з тим, передбачено, що до митного оформлення будуть подаватись лише три документи: митна декларація, декларація митної вартості, документ, що підтверджує вартість товарів. Усі інші документи будуть зазначатися у митній декларації, але необхідності їх обов'язкового подання у 100% випадків виключається.

3.2. Перспективи розвитку митного оформлення та декларування товарів в Україні

Варто зазначити, що зростання ролі й значення митного оформлення й митного декларування як інструменту зовнішньоекономічної діяльності тісно пов'язане із зовнішньою та внутрішньою політикою держави об'єктивно обумовлює посилення активної ролі митних органів, їхньої системи, у здійсненні завдань і функцій держави. Сукупність митних органів є складним і розгалуженим механізмом, що відіграє специфічну роль у процесі митної діяльності.

Предметному аналізу підлягає не лише нинішня ситуація на ринку митних послуг, але, передусім, перспективи розвитку системи митної служби у зв'язку із адаптацією митної справи до сучасних викликів і вимог. Тому,

щонайменше декілька обставини свідчить про необхідність визначення перспектив розвитку та оптимізації митного декларування, його організаційної та функціональної структури [35, с. 25].

По-перше, система митних органів в Україні була утворена майже два десятки років тому насамперед для здійснення функцій, пов'язаних із примусовим забезпеченням дотримання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності правил переміщення предметів через митний кордон нашої держави. Загальновідомо, що в умовах проведення економічної реформи діяльність органів управління, орієнтованих на застосування тільки примусових заходів, визнається недоцільною, такою, що не відповідає вимогам часу й не задовольняє у повній мірі потреби громадян.

По-друге, сьогодні посилюється вплив міжнародних організацій на діяльність митних органів нашої держави (зокрема, у сферах міжнародної торгівлі і митної справи). Це обумовлене тим, що Україна офіційно стала членом Світової організації торгівлі (СОТ), а до того набула членства у Всесвітній митній організації (ВМО). Такий намір є виправданим, оскільки його реалізація дозволить, по-перше, вирішити суттєві проблеми, які постають перед Україною як державою, що орієнтована на здійснення експортних операцій, та, по-друге, у найкоротші строки удосконалити національне законодавство з питань митної справи шляхом приведення його у відповідність із міжнародними стандартами.

По-третє, у перебігу інтеграції в міжнародне співтовариство Україна не може не враховувати тенденцій, які спостерігаються у сферах міжнародної торгівлі й митної справи:

а) зростають обсяги міжнародної торгівлі та поступово ліквідуються торгівельні бар'єри;

б) підвищується увага до імпорту з метою захисту здоров'я і безпеки населення, охорони навколишнього природного середовища;

в) митна служба відіграє особливу роль у процесі боротьби з різноманітними правопорушеннями;

г) активно запроваджується принцип вибірковості митного контролю;

д) покращується інформаційне забезпечення в сфері митної діяльності на базі високопродуктивних інформаційних систем і єдиних стандартів обміну даних тощо.

Наявність таких тенденцій за висновками ВМО вимагає від урядів більшості країн світу належним чином фінансувати митні органи, забезпечувати належну підготовку службовців цих органів, зокрема, по питаннях застосування міжнародного законодавства, а також постійно удосконалювати процедури здійснення митного оформлення, митного декларування та контролю.

По-четверте, виникнення нових інформаційних технологій, сучасних видів транспорту і зв'язку, а також лібералізація зовнішньої торгівлі суттєво вплинули на умови роботи митних органів в багатьох країнах, а тому переосмислення поглядів на спрямованість митної політики і пов'язана з цим модернізація митних систем стали необхідними умовами подальших перспектив існування ефективної митної служби.

Щодо цілей митної діяльності, то варто розрізняти безпосередні, або тактичні цілі, й стратегічні, або генеральні. До останніх по праву можна віднести „...сприяння реалізації громадянами та суб'єктами господарювання свого права на переміщення товарів, предметів і транспортних засобів через митний кордон, організація та здійснення контролю за дотримання ними (громадянами та суб'єктами господарювання) правил переміщення товарів, предметів і транспортних засобів та використання в межах своїх повноважень інших інструментів реалізації митної політики” [37, с. 208].

Митні органи репрезентують виконавчу владу, а тому організаційні зміни в системі цих органів та запровадження сучасної ідеології їх функціонування повинні здійснюватися у відповідності із загальними засадами, визначеними в Концепції адміністративної реформи в Україні. Адже, саме система органів виконавчої влади виступає провідним об'єктом трансформаційних перетворень в ході проведення в нашій державі адміністративної реформи. Уточнення та

своєчасне внесення змін у функціональну модель митної служби є важливим елементом підвищення ефективності її діяльності в цілому, а будь-які заплановані в далекій чи ближній перспективі зміни в нормативно-правовій основі, у тому числі діяльності митних органів, мають бути ретельно проаналізовані з точки зору наслідків їхнього впливу на не лише на державу, а й на соціальні системи (рис.3.1).

Рис. 3.1. Основні напрямки реформування системи митних органів України*

*Примітка. Власна розробка автора

У 2012 році за участю провідних спеціалістів у галузі митної справи та науковців розроблений новий Митний кодекс, норми якого побудовані з урахуванням загальноновизнаних в світовій практиці стандартів [2].

Принциповими новаціями, які знайшли відбиття в Кодексі такі:

- 1) поєднання в нормативному документі положень основних законодавчих актів в галузі митної справи;
- 2) чітке окреслення системи митних органів України, визначення статусу й повноважень органів;

- 3) введення спрощених процедур митного контролю та оформлення з одночасним посиленням відповідальності за порушення митних правил;
- 4) закріплення митних режимів щодо товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України;
- 5) окреслення критеріїв визначення країни походження товарів;
- 6) систематизація митних пільг і регламентація порядку їх надання та ін.

Робота по удосконаленню законодавства з питань митного оформлення та декларування товарів продовжується, оскільки МК України, на жаль, не дає відповіді на всі питання, які виникають у процесі діяльності митних органів. А з ратифікацією оновленої редакції Кіотської конвенції про гармонізацію та спрощення митних процедур 1973 р. постала нагальна потреба істотного оновлення нормативного матеріалу митного законодавства. МК України обговорюється вітчизняними фахівцями, зарубіжними експертами, його можна оцінити як крок уперед на шляху вдосконалення законодавства України з питань митної справи [35, с. 26].

Про системне вирішення питання модернізації може йти мова в разі ухвалення й низки інших нормативно-правових актів, яким має визначатися статус митної служби, її функції та правові основи діяльності. Фактично це потрібно для доповнення та конкретизації окремих положень МК України. У зв'язку з цим доцільно визначити складові митної служби України, окреслити систему митних органів, порядок їх утворення та призначення керівників, засади фінансування органів, зафіксувати завдання митних органів та спеціалізованих митних установ і організацій, їх функції, повноваження, відповідальність, а також висвітлити питання проходження служби в митних органах, статусу осіб, що перебувають на службі в цих органах тощо.

Важливим перспективним напрямком розвитку системи митного оформлення та декларування товарів має стати послідовність (рішення щодо „прив'язки” до адміністративно-територіального устрою має втілюватися в життя, не лише на рівні підзаконних нормативно-правових актів), раціональність (має бути виключений суб'єктивний фактор, що стане

можливим тоді, коли митниця не бути розглядатися виключно як інструмент наповнення державного бюджету). В такому випадку МК України здатний потягти за собою реальні зрушення в площині правовій: скасування статусу митного органу ДМСУ, надання таких повноважень митному посту [51, с. 40].

Оптимізація контролю в системі митного декларування товарів вимагає дослідження методики і тактики запровадження відомчої контрольної діяльності на основі досягнень науки управління, психології та логіки, а також розробки спеціальних методик контролю та його вдосконалення шляхом створення оптимальної моделі діяльності, що мають застосовуватись до конкретних управлінських ситуацій при оформленні товарів при перетині митного кордону.

Підвищення ефективності у відомчій контрольній діяльності митної служби багато в чому залежить від своєчасності усунення порушень, які були виявлені у процесі контролю (у першу чергу, це стосується керівників підрозділів митного оформлення, під час проведення оперативного контролю, для того щоб виявлені порушення були усунуті ще до закінчення митних операцій зі здійснення митного контролю та митного оформлення зовнішньоекономічних вантажів). Фактором підвищення ефективності реагування на виявлені порушення є своєчасне зауваження.

На ефективність відомчого контролю суттєвий вплив також можуть мати способи (загальні та спеціальні) і прийоми (фактичного й документального контролю; прийоми логіки та економічного аналізу, тактичні прийоми) його здійснення, які обираються суб'єктами контролю залежно від конкретних обставин.

Отже, для підвищення ефективності контролю в митній службі України потрібно таке:

- 1) нормативно-правова регламентація засад відомчого контролю митної служби, механізму та системи контролю в митній службі, оскільки цю систему можна вважати ефективною тільки тоді, коли вона забезпечує досягнення намічених цілей за найменших витрат;

- 2) удосконалення аналітичної діяльності;
- 3) удосконалення діяльності митних органів за всіма напрямками, у т. ч. в напрямку відомчого контролю;
- 4) удосконалення технічної виконавської роботи;
- 5) покращання інформаційно-технічного забезпечення митної служби;
- 6) доопрацювання програмно-інформаційного комплексу (ПК) „Інспектор митного оформлення” тощо [55, с.71].

Одним з основних напрямків удосконалення інформаційного забезпечення управління в митній службі є використання можливостей єдиної автоматизованої інформаційної системи митного декларування, створення на базі СППР, що підвищить ефективність управління, особливо під час аналізу, прогнозування та планування на стратегічному і тактичному рівнях управління. Аналіз досвіду створення автоматизованих систем опрацювання даних в Україні та за кордоном дає змогу сформулювати технологічні вимоги, яких необхідно дотримуватися колективам розробників і користувачів ІС. Це такі вимоги:

- використання нових форм і методів опрацювання митної інформації;
- використання перевірених засобів проектування (метод „зверху – вниз” за умови випереджального освоєння засобів розробки);
- інформаційна зв'язність сфер автоматизації;
- поетапне узгодження проектних рішень;
- технологічність функціонування системи;
- однакова увага людським і машинним факторам;
- структурна гнучкість;
- урахування аварійних ситуацій;
- надійність опрацювання й збереження інформації за рахунок високої технологічності використовуваних засобів автоматизації та організаційного забезпечення, що дають можливість зберігати інформацію в разі збоїв та інших ситуацій, що порушують або руйнують стійкість функціонування ІС;
- надійність використовуваних технічних засобів;

- надійність збереження даних;
- якісне документування;
- надійність системних і прикладних програмних засобів [67, с.83].

Шляхи оптимізації митного оформлення та декларування товарів у митній службі:

- повна автоматизація та комп'ютеризація ділових процесів, що дає змогу уніфікувати технології в організації роботи з документами, прискорити процеси обробки, пошуку, зберігання та передавання інформації;
- спрощення та повна уніфікація і стандартизація в оформленні документів та їх елементів, вироблення єдиних науково обґрунтованих правил підготовки й оформлення документів. Адже при докладному розгляді та порівнянні оформлення подібних документів споріднених установ чи навіть у рамках однієї організації можна спостерігати досить суттєві відмінності;
- розробка переліку документів галузі, що дасть можливість уявити обсяг і склад документаційної діяльності, виробити єдині вимоги до оцінювання документів;
- раціоналізація документування, тобто створення документів з більшою інформаційною місткістю [78, с.16].

Системний підхід у виданні законів та інших актів забезпечує сувору погодженість їх між собою й орієнтацію на вирішення загальних політичних, господарських і соціально-культурних завдань. Гармонійний розвиток системи правових актів сприяє цілеспрямованій дії кожного з них і погодженому впливу на регульовані суспільні відносини. Але юридичних суперечностей дуже багато, тому не обійтися без процедур, що усувають колізії правових актів. Подолати ці труднощі можна за допомогою чіткої характеристики документів та актів, з'ясування їх ознак і співвідношення між собою. Кроком уперед була б офіційна класифікація правових актів в окремому законодавчому акті, що загалом сприяло б удосконаленню правової системи України.

Правове регулювання процедур управління сприятиме найбільш повній реалізації вимог директивних органів, які мають стосуються системи митної

служби. Навряд чи доцільно приймати нові рішення з одного і того ж питання до здійснення раніше прийнятих, необхідно забезпечити комплексний підхід до розробки управлінських установлень, урахуваючи складні взаємозв'язки та взаємозалежності регульованих явищ. Корисними є також норми, що забороняють використання під час підготовки, прийняття й виконання рішень застарілих, неефективних методів та прийомів управлінської діяльності, тобто такі, що визначають, як не слід діяти. Важливим об'єктом нормативного регулювання технології управління є його належне документаційне забезпечення [25, с. 115].

Перспективним є правове регулювання такої сфери управлінської діяльності, як підготовка та прийняття рішень, правильне визначення того, на що має бути спрямована робота думки, установлення порядку виконання її операцій.

Роль права в управлінні полягає в активному сприянні реалізації об'єктивних закономірностей управлінської праці, в усуненні перешкод та подоланні суперечностей, що виникають у процесі удосконалення його організації. Право здатне прискорювати або стримувати розвиток певних форм суспільної організації праці. За допомогою права поширюються передові методи роботи та економляться трудові витрати [19, с. 25].

Не можна не відзначити загальних тенденцій розвитку апарату управління, котрі відбуваються в нашій країні в останній період. Ринкова економіка, заснована на конкуренції, свободі виробників, а не на ієрархічному підпорядкуванні господарських процесів волі центру, ефективне державне управління соціальними процесами вимагає набагато більшої кількості професійних керівників – менеджерів, ніж колишня адміністративна система. Справа не в механічних скороченнях або замінах команди, а в глибинних перетвореннях апарату управління і його особового складу. Ідея пристосування до принципово нових умов – це головне, що має вийти на перший план. Зрозуміло, далеко не всі здатні на такого роду перетворення. Багатьом, можливо, доведеться поступитися місцем більш молодим, прогресивним та

енергійним керівникам. Однак основна маса працівників управління володіє значним потенціалом: вони знають реальність, мають ґрунтовну професійну підготовку, почуття відповідальності, привчені до дисципліни, цілеспрямованої праці. З цими людьми необхідно уважно, вдумливо працювати, забезпечувати їх правильне розміщення в нових умовах, навчання, перекваліфікацію. Потрібно створити їм стимули до ефективної праці, захищати їх права, сформувати активне середовище соціального добору керівників і фахівців нового типу, у якому виживуть і досягнуть успіху саме ті, хто швидше і краще пристосується до нових умов [25, с.39].

Якщо ж говорити про методи ефективної роботи керівників, то, не применшуючи значення комп'ютеризації процесів управління, упровадження раціональних методів аналізу й обґрунтування рішень, скрупульозного обліку витрат і результатів, потрібно зазначити, що ефективність управління починається з бажання хотіти знати, як керувати, а потім свої знання застосовувати на практиці.

Опанування теорії і практики управління дасть не тільки великий прямий, але й непрямий ефект, органи митної служби стануть більш гнучкими, здатними до нововведень, до подолання труднощів, яких так багато в нашому житті.

Дуже багато чого в роботі, кар'єрі, житті залежить від суспільних умов, від особливостей кожного місця роботи, від багатьох інших обставин. Але, чи не занадто часто ми пояснюємо наші невдачі об'єктивними обставинами, чи цілком використовуємо резерви, закладені в нас самих? Адже, за оцінками філософів і практиків, наш світ суб'єктивний, і не потрібно намагатися переробити оточення, зовнішнє середовище, потрібно змінюватися самому – постійно працювати над собою, самовдосконалюватися, а зміни в собі призводять до змін в оточенні, навколишньому середовищі – це треба сприймати як аксіому. Сучасний світ різноманітний, залежить від багатьох факторів, але ця аксіома має стати визначальною для тих, хто хоче взяти на

себе тягар відповідальності за керівництво людьми і державою, хто готовий зробити все для того, щоб бути на рівні цієї відповідальності.

Державне управління набуває все більшого значення для розвитку суспільства, і треба стимулювати та відслідковувати залучення кращих людей. Іншими словами, у процесі формування державної служби варто закласти систему засобів і процедур її постійного соціологічного моніторингу і відійти від суб'єктивістських суджень, міркувань і висновків з приводу того чи іншого аспекту організації та функціонування держави в цілому та її апараті зокрема [43, с.61].

Отже, у митній службі важливе значення має відпрацьовування структур і процедур (технологій) управління кадровим забезпеченням як складною системою. До них належать: стандарти, реєстри, нормативи заміщення посад, зміст іспитів на заміщення посад, правила атестації, кваліфікаційні характеристики різних категорій службовців тощо. Актуальні структури з розв'язання службових конфліктів [37, с. 77].

Важливо закласти внутрішні механізми саморозвитку і налаштування кадрового забезпечення митної служби відповідно до суспільних запитів. Звичайно, необхідне обґрунтування критеріїв соціальної ефективності кадрового забезпечення митної служби. Важливо будь-які правові акти й організаційні дії у сфері кадрового забезпечення державної митної служби розглядати і вимірювати з погляду на те, яку вони приносять користь державі й суспільству, як впливають на доцільність і активність діяльності службовців.

3.3. Вдосконалення порядку проведення електронного декларування

Як уже зазначалося, з огляду на приєднання України до Кіотської конвенції, започаткування робіт з імплементації Рамкових стандартів безпеки та спрощення міжнародної торгівлі, важливим напрямком діяльності митної

служби України є впровадження багатофункціональної комплексної системи „Електронна митниця” (рис. 3.2) (додаток И).

До липня місяця 2012р. було передбачене подання до Мінфіну проектів Концепції створення в Державній митній службі України багатофункціональної комплексної системи „Електронна митниця” і Стратегічного плану розвитку багатофункціональної комплексної системи „Електронна митниця”. А планувалося завершити впровадження „Електронної митниці” до 2013 року.

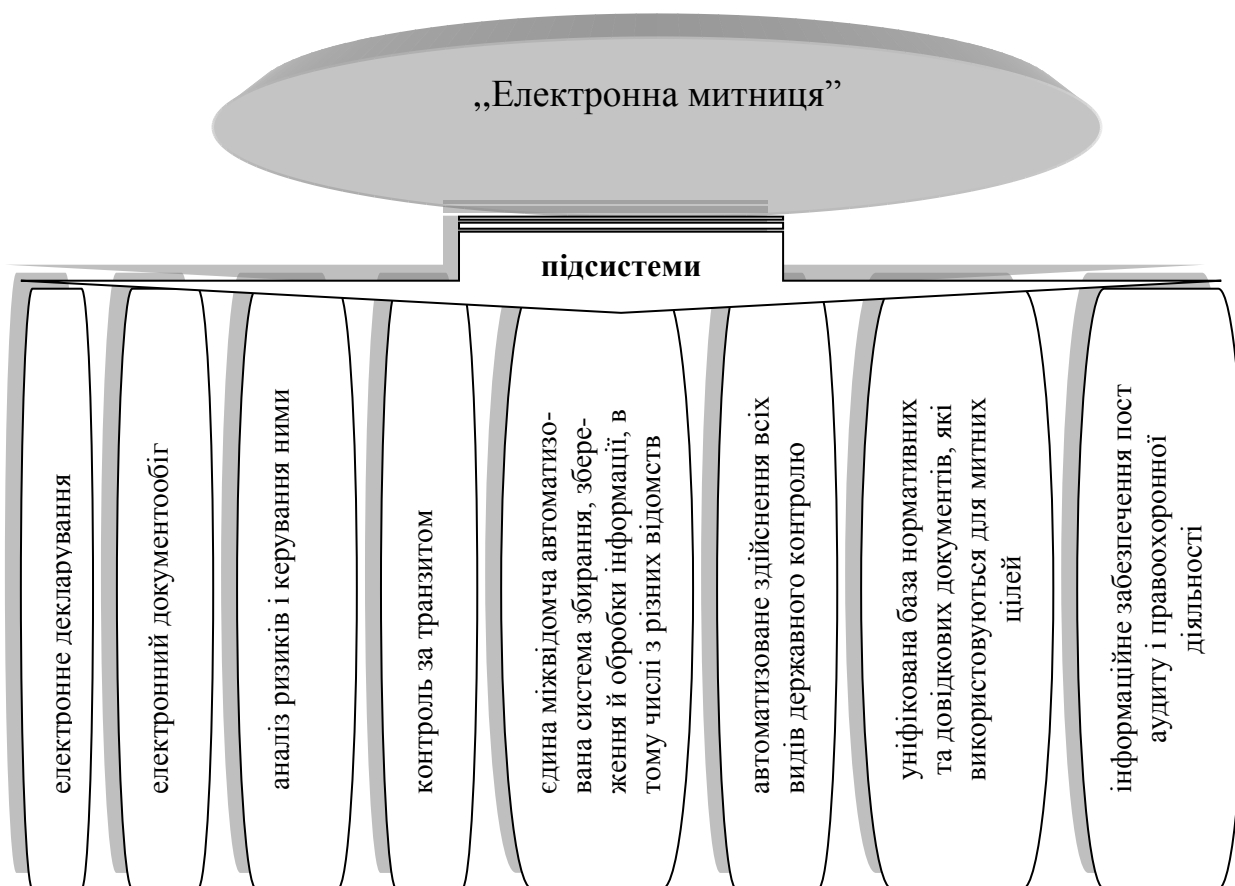

Рис. 3.2. Складові елементами „Електронної митниці”*

*Примітка. Власна розробка автора

У зовнішньоекономічному просторі головним завданням є мінімізація бюрократичних процедур, суб’єктивного фактору і, як результат, зменшення корупційних ризиків, що закладається при впровадженні електронного декларування [76, с. 49].

Українська митниця технологічно готова отримувати попередню інформацію про товари, які переміщуватимуться через митний кордон України. Взагалі Держмитслужба тримає першість серед інших державних органів у розвитку інформаційних технологій та електронного документообігу в інтересах бізнесу та громадянина. Справа також за іншими органами державної влади та за суб'єктами підприємницької діяльності.

Ця система є комплексною та багатофункціональною, бо вона об'єднує вже існуючі інформаційні системи контролю за експортом, імпортом та транзитом в єдину автоматизовану систему таким чином, щоб забезпечити обмін електронною інформацією між усіма органами та суб'єктами, задіяними в експортно-імпортних операціях. Вона об'єднує технологічне забезпечення безперервного потоку, накопичення та обробки електронної інформації між митними адміністраціями держав, органами державної влади України та суб'єктами ЗЕД.

Відбудеться не тільки підвищення ефективності митного контролю та скорочення часу митного оформлення, а й впровадження системи єдиного обліку торговців з реєстрацією тільки в одній державі, яким потрібно надати доступ до місць єдиного електронного оформлення імпортних та експортних операцій, проводити усі фактичні перевірки товару в єдиний час в єдиному місці. А це означає введення безпаперового середовища для митниці та торгівлі, подання митної декларації в електронному вигляді зі свого дому або робочого місця в офісі компанії, незалежно від країни відправлення або ввезення товарів [40, с. 23].

Крім того, це дозволить забезпечити державні органи влади всіх рівнів актуальною і достовірною статистичною інформацією, підвищити ефективність боротьби із контрабандою, шахрайством, організованою злочинністю та тероризмом, посилити дієвий контроль за додержанням установлених заборон та обмежень щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України (зокрема тих, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, та

вітчизняної культурної спадщини), підняти на новий рівень ефективність управління митною службою.

„Електронна митниця” (e-Customs) стартувала у 2005 році, і за чотири роки (з 2005 до 2009) у Службі було створено технологічне підґрунтя для її функціонування: удосконалені відомча електронна пошта та телекомунікаційна мережа, введені в дію відповідні сервери та розроблена комплексна система захисту інформації [39, с.3].

Законодавчою підставою для здійснення подальших кроків у цьому напрямі стало розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 року „Про схвалення концепції створення багатофункціональної комплексної системи „Електронна митниця” [9] (додаток И).

Наступні етапи, розраховані на 2009–2012рр., а також на 2013 рік і передбачають:

- удосконалення механізму електронного декларування;
- забезпечення взаємодії відомчої телекомунікаційної мережі з аналогічними мережами органів державної влади;
- адміністрування процесів, пов’язаних із впровадженням електронного підпису;
- забезпечення сумісності системи контролю за переміщенням вантажів з новою комп’ютеризованою транзитною системою ЄС;
- завершення створення системи аналізу ризиків;
- впровадження електронного документообігу у всій системі управління митним органами.

Основними стратегічними цілями впровадження e-Customs є: збір та захист надходжень до бюджету, захист економіки, захист суспільства, збір торгівельної інформації, надання високоякісних консультацій, зміцнення кордонів. Таких цілей можливо досягти шляхом удосконалення митного законодавства, політики та процедур, а також прийняття управлінських рішень, які враховують існуючі ризики, спираються на результати дослідження та

аналізу цільової інформації і включають фактор підготовки компетентного персоналу (див.рис. 3.3).

Для проведення митного оформлення та декларування планується розробити та впровадити наступні автоматизовані системи:

- „Ввіз” – облік товарів, розміщення їх у вільне використання чи інший режим, розрахунок сплат і дозвіл на переміщення у відповідному режимі;
- „Вивіз” – розміщення товарів в режим експорту, контроль і дозвіл на спрощені режими;

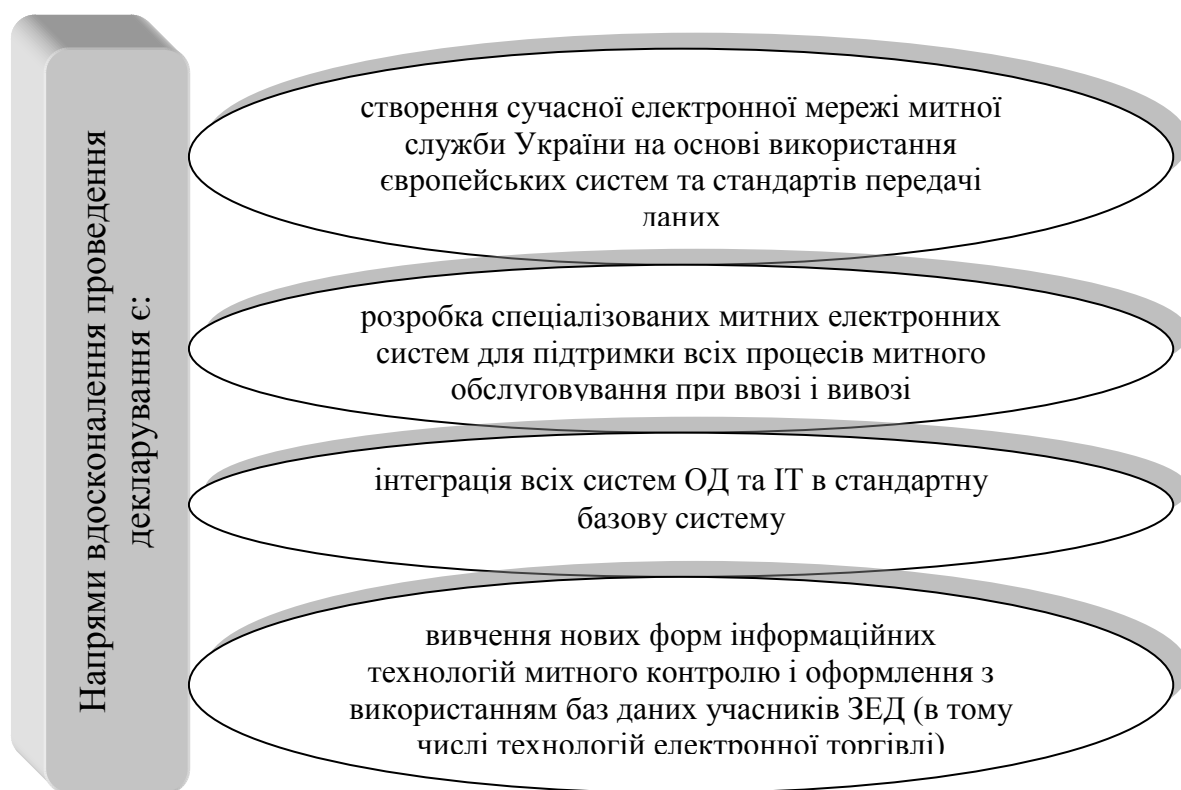

Рис. 3.3. Основні напрями вдосконалення проведення декларування*

*Примітка. Власна розробка автора

- електронний митний тариф;
- МЕД (митна електронна декларація) з підсистемою зв'язку із суміжною стороною для передачі (отримання) інформації, обов'язкової до надання;
- встановлення інформаційно-технологічних систем, здатних забезпечувати узгоджену роботу з європейськими системами, такими як TARIS, NCTS, CIS/SCENT та ЄС імпортна квота;
- контролю імпортованих (експортованих) вантажів СЕЗ, ТПР та технопарків;

- автоматизована система сигналізації при імпорті товарів, що підлягають спеціальним митним режимам (вимогам) чи відносяться до групи ризику;
- контроль експорту, імпорту і транзиту та отримання інформації (в тому числі із суміжних держав) для проведення розслідувань правопорушень уповноваженими підрозділами митної служби;
- процес пошуку і накладення стягнення невчасно завершеного (незавершеного) митного режиму транзиту;
- облік даних про кількість персоналу митних органів, їхню роботу та підведення підсумків;
- забезпечення митниць безперешкодним доступом до глобальної комп'ютерної мережі Internet [56, с. 10].

Дуже велика увага приділяється використанню сучасних електронних систем і технологій, які дозволяють скоротити час проходження товарів через митницю, мінімізувати суб'єктивний вплив на прийняття рішень та зменшити кількість бюрократичних процедур. Процедура митного оформлення вантажу в електронному вигляді на сьогодні забирає дев'ять хвилин, а це взірєць, за яким планується робота митниць в майбутньому.

Митниці одна по одній впроваджують електронні декларації. Нинішнього року планується пройти експертизу побудованої в митній службі системи захисту інформації й впровадити використання електронного цифрового підпису. Поступово збільшується кількість підприємств, які беруть участь у пілотному проєкті електронного декларування, – їх уже понад 30. До кінця року ця цифра зросте до 100 підприємств.

Використовувати електронне декларування можна всім бажаючим підприємцям без будь-яких обмежень та у всіх митних режимах. На сьогодні можливість використовувати процедуру електронного декларування має кожен бажаючий, оскільки процедура включення до Реєстру підприємств, допущених до електронного декларування, є простою та прозорою. Кількість таких суб'єктів збільшилася майже у 20 разів. Якщо на початку 2012 року у Реєстрі налічувалося 58 підприємств, то на кінець жовтня їх вже 1229 [27, с. 31].

На даний час усіма без виключення митницями здійснюється митне оформлення товарів за електронною митною декларацією у митних режимах імпорту, митного складу, магазину безмитної торгівлі та транзиту, а його учасниками є 292 підприємств України.

З початку 2012 року митницями вже оформлено майже 75 тис. електронних документів, у тому числі 53,5 тис. електронних попередніх повідомлень, 15 тис. електронних попередніх митних декларацій та 6,5 тис. електронних вантажних митних декларацій [58, с. 101].

Для повноцінного функціонування „Електронної митниці” доручено центральним органам виконавчої влади запровадити видачу дозвільних документів, необхідних для здійснення митних процедур, в електронному вигляді.

За пропозицією Держмитслужби передбачено подання разом з митною декларацією тільки рахунку або іншого документа, який визначає вартість товару, та декларації митної вартості. Інші документи, необхідні для здійснення митного контролю й оформлення товарів, декларантом не подаватимуться. Відомості про такі документи зазначатимуться у митній декларації.

Декларант буде зобов'язаний зберігати такі документи протягом не менше 3 років та надати їх митному органу на його вимогу. У зв'язку з цим пропонується встановити необхідність страхування митними брокерами власної діяльності. Страхова сума за відповідним договором страхування не може бути меншою, ніж загальна сума податків, які підлягають сплаті за митною декларацією.

Слід зазначити, що митним органам надано право до фактичного ввезення товарів на митну територію України приймати окремі попередні рішення, зокрема щодо класифікації, країни походження товарів, поміщення товарів в певні митні режими.

Декларант має право на внесення змін до митної декларації щодо збільшення кількості товарів, якщо після завершення митного оформлення ним самостійно виявлені незадекларовані внаслідок допущеної помилки товари.

Декларант також може подати неповну декларацію для оформлення товарів, якщо він не володіє точними відомостями про товар. Умовою використання такого права є надання декларантом зобов'язання митному органу про подання додаткової декларації та необхідних документів у строк не більше 30 днів з дати оформлення таких товарів.

Час митного оформлення однієї імпоротно-експортної операції скорочується з 24 годин до 4 годин. Підприємці мають змогу самостійно фіксувати в електронних системах митниці дату та час подання ними митної декларації. Посадові особи митних органів несуть персональну відповідальність за порушення строку митного оформлення [43, с. 39].

Ще одним сучасним і загальновизнаний світовим напрямком до спрощення та вдосконалення митного оформлення є право митниці здійснювати митний контроль після закінчення експортно-імпоротної операції підприємця (тобто пост-аудит контроль). Маючи можливість перевірити операцію підприємця після її здійснення, товари не затримуються на митниці в очікуванні закінчення перевірки, а швидко пропускаються.

Запровадження системи управління ризиками також дозволяє скоротити час митного оформлення товарів, підвищити ефективність митного контролю та уникнути безпідставних втручань митників в експортно-імпорتنі операції підприємців. Це та ситуація, коли комп'ютер фактично визначатиме необхідність проведення митного огляду, детального аналізу вантажу чи відсутність такої необхідності. Тобто, значно зменшується людський фактор і митник вже не може приймати суб'єктивне рішення на власний розсуд. Це – перехід від тотального до концентрованого та акцентованого контролю.

Українські підприємці, які тривалий час працюють на ринку, не мають заборгованостей, не допускають суттєвих правопорушень, мають кваліфікований персонал зможуть отримати статус уповноваженого оператора економічної діяльності. На даний час функціонує обмежений за формою та процедурою застосування механізм застосування „режиму сприяння при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності”. Особи ж, які отримали цей

статус, матимуть один із дозволів на спрощення митних процедур; спрощення митного контролю щодо надійності і безпеки або спрощення митних процедур і митного контролю щодо надійності і безпеки. Також дозволяється підприємцям самостійно обирати митницю, в якій вони декларуватимуть товари [65, с. 23].

Такий крок, з одного боку, дозволяє підприємцям зменшити витрати на перевезення – після перетину кордону ці товари можна відразу везти на адресу кінцевого споживача, заїхавши до найближчої митниці для їх митного оформлення. З іншого боку – створить „конкуренцію” між різними митницями. Очікується, що така „конкуренція” сприятиме підвищенню рівня кваліфікації посадових осіб митниць та зростанню показників якості послуг, що ними надаватимуться.

А ще підприємці зможуть не витратити час на проведення класифікації великої кількості різних найменувань товарів (як приклад, автомобільних запчастин). Підприємець за своїм бажанням може задекларувати всі ці запчастини за одним товарним кодом, якому відповідатиме найбільша ставка мита.

З метою вдосконалення порядку проведення електронного декларування запроваджено врегулювання питань порушення митних правил на основі компромісу. Компроміс у митній справі – це нове поняття, яке означає встановлення випадків, коли при виявленні порушення митних правил товари можуть бути пропущені через митний кордон України до завершення розгляду справи про це порушення. Але це за умови, що такі товари не підлягають конфіскації і не будуть потрібні надалі в процесі провадження у справі або у випадку коли декларант сплачує всі податки чи представляє гарантію їх сплати [56, с. 11].

Державна митна служба України з метою вдосконалення порядку прийняття митними органами митних декларацій, що подаються декларантами для здійснення митного контролю та оформлення, запроваджує в митних органах програмно-технічний модуль „Інформаційний термінал” (див. рис. 3.4).

Інформаційні термінали розміщуються в приміщеннях для декларантів за місцем розташування підрозділів митного оформлення та використовуються для самостійного введення декларантами в автоматизовану систему митного оформлення електронних копій митних екларацій з використанням змінних носіїв інформації.

Рис. 3.4. Основні функції програмного модуля терміналу*

*Примітка. Власна розробка автора

Електронні копії митних декларацій, за результатами формато-логічного контролю у яких не виявлено суттєвих помилок, в автоматичному режимі розподіляються між посадовими особами митного органу для здійснення митного оформлення.

Якщо в результаті здійснення формато-логічного контролю виявлено помилки, що є підставою для надання відмови в прийнятті митної декларації для оформлення, декларант матиме право подати електронну копію митної декларації для автоматичного розподілу з метою отримання картки відмови в прийнятті митної декларації або відмовитися від її подання. Паперовий

примірник митної декларації та додані до нього документи, подаються посадовій особі митного органу, яка згідно з функціональними обов'язками отримує такі документи від декларантів та передає їх відповідним посадовим особам згідно з проведеним автоматичним розподілом. Електронна копія митної декларації повторно не подається [73, с. 82].

Таким чином, запровадження в митних органах програмно-технічного модуля „Інформаційний термінал” є вагомий крок Державної митної служби, направленим на автоматизацію процесів митного контролю і митного оформлення та зменшення впливу суб'єктивних чинників при прийнятті рішень посадовими особами митних органів.

Отже, електронна митниця – це багатофункціональна комплексна система, яка поєднує інформаційно-комунікативні технології та сукупність механізмів їх застосування і дає можливість підвищити якість митного регулювання та вдосконалити митне адміністрування з метою посилення митної безпеки України (додаток И). Державна митна служба України розпочала рішуче впроваджувати інформаційні технології в повсякденну роботу митниці, з метою створення простого і безпаперового середовища для митниці і суб'єктів ЗЕД, прискорення митних процедур, досягнення належного рівня інформаційної взаємодії між органами влади і підприємствами, а це є ще одним важливим кроком у напрямку наближення до міжнародних стандартів роботи.

Висновки до 3 розділу

Аналіз показує, що на недостатньо високий рівень планування впливають багато факторів. До них можна зарахувати: відсутність в організаційно-штатних структурах митниць спеціальних підрозділів або осіб, котрі безпосередньо планують та організовують контроль за виконанням планів; недостатню управлінську підготовку значної частини керівного складу; слабку нормативну

базу цього виду управлінської діяльності; недостатньо ефективний контроль цих питань з боку керівників органів митної служби, вищих органів управління і ряд інших.

При митному оформленні повинні подаватися документи визначені виключно законами, а не нормативно-правовими актами будь-яких відомств. При цьому такі документи повинні видаватися тільки в електронному вигляді. Разом з тим, передбачено, що до митного оформлення будуть подаватись лише три документи: митна декларація, декларація митної вартості, документ, що підтверджує вартість товарів. Усі інші документи будуть зазначатися у митній декларації, але необхідності їх обов'язкового подання у 100% випадків виключається.

Перспективним є правове регулювання такої сфери управлінської діяльності, як підготовка та прийняття рішень, правильне визначення того, на що має бути спрямована робота думки, установлення порядку виконання її операцій. Роль права в управлінні полягає в активному сприянні реалізації об'єктивних закономірностей управлінської праці, в усуненні перешкод та подоланні суперечностей, що виникають у процесі удосконалення його організації.

Українська митниця технологічно готова отримувати попередню інформацію про товари, які переміщуватимуться через митний кордон України. Взагалі Держмитслужба тримає першість серед інших державних органів у розвитку інформаційних технологій та електронного документообігу в інтересах бізнесу та громадянина.

Це призведе не тільки до підвищення ефективності митного контролю та скорочення часу митного оформлення, а й впровадження системи єдиного обліку торговців з реєстрацією тільки в одній державі, яким потрібно надати доступ до місць єдиного електронного оформлення імпорتنих та експортних операцій, проводити усі фактичні перевірки товару в єдиний час в єдиному місці.

ВИСНОВКИ

Дослідивши прагматизм декларування товарів та інших предметів при перетині митного кордону, особливості його здійснення та перспективи розвитку та вдосконалення в Україні, можемо зробити наступні висновки і пропозиції:

1. Головною умовою пропуску товарів і транспортних засобів через кордон є їхнє декларування. Тому, під декларуванням розуміємо повідомлення митному органу учасниками зовнішньоекономічної діяльності необхідних для митного оформлення й митного контролю відомостей про товар і транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон, про їхній митний режим та інше.

2. Декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, транспортні засоби та інші предмети, мету їхнього переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів, транспортних засобів та інших предметів.

3. У відомостях, які заявляються громадянами при переміщенні товарів через митний кордон, повинна бути інформація про наявність валюти, валютних цінностей, виробів з дорогоцінних металів та коштовного каміння; товарів, які підлягають оподаткуванню, чи вимагають обов'язкового декларування і переміщення яких здійснюється за дозвільними документами. Обов'язковому декларуванню підлягають товари, що належать юридичним особам вартістю більше 100 євро, підакцизні товари та гуманітарна допомога незалежно від вартості, а також товари, що розміщуються у режимі митний склад.

4. Митний брокер в особі свого представника – права рука свого замовника – підприємства (підприємця) – суб'єкта ЗЕД у питаннях митного оформлення. При здійсненні митного оформлення митний брокер виконує

обов'язки і несе відповідальність у повному обсязі як особа, яка самостійно переміщує товари через митний кордон. Кваліфікаційні вимоги до фахівців з декларування, їх права та обов'язки, порядок і умови проведення їх навчання, зразок кваліфікаційного посвідчення, а також порядок його отримання та анулювання визначаються Державною митною службою України.

5. Декларантам треба пам'ятати, що неналежне заповнення митної декларації може розглядатися як порушення митних правил – протиправна, винна, умисна або необережна дія чи бездіяльність, яка посягає на встановлений порядок управління і за яку законодавством передбачено відповідальність. Відповідно МК України, недекларування товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, тобто незаявлення за встановленою формою точних відомостей про товари, транспортні засоби, які підлягають обов'язковому декларуванню у разі переміщення через митний кордон України тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від ста до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів, транспортних засобів, а на посадових осіб підприємств – від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів, транспортних засобів.

6. Загальний товарообіг України у 2012 році збільшився майже на 40% і склав понад 150 млрд. доларів США. На фоні того, що, оподаткований імпорт зріс на 26% і складає 58 млрд. дол., податки з імпорту виросли на 32%. Таким чином, Держмитслужбою забезпечено ріст платежів з імпорту випереджаючими темпами порівняно зі зростанням оподаткованого імпорту. І це не результат фіскального тиску, адже минулий рік довів, що одним з чинників збільшення товарообігу та надходжень до держбюджету стала системна робота митної служби, спрямована на спрощення митних процедур, зменшення часу митного оформлення та постійний відкритий діалог з бізнесом з метою стимулювання діяльності легальних імпортерів і залучення інвестицій.

7. 2012 рік митниця закінчила з динамічним надходженням податків до державного бюджету – 115 млрд. грн. По відношенню до 2011 року відбулося

зростання більше ніж на 30 млрд. грн. Державна митна служба за січень перерахувала до держбюджету 8,3 млрд. грн., що на 700 млн. грн. більше від очікуваного. Рейтинг Державної митної служби України помітно зріс не тільки в нашій країні, але й за кордоном. Це відбулось за рахунок плідної праці кожного працівника Державної митної служби України.

8. У 2012 році було заведено 412 справ про порушення митних правил на суму 37 млн. 835 тис. грн. Це менше на 13% ніж торік, коли було заведено 474 справи на суму 31 млн. 523 тис. грн. Хоча кількість адміністративних справ у порівнянні до 2011 року дещо знизилась необхідно відзначити ріст їх якості.

9. Бюджетні показники, встановлені Держмитслужбі на 2012 рік (107,2 млрд. грн.) виконані на 107%, митницею забезпечено 36,5% дохідної частини бюджету. У 2011 році цей показник склав 35%, при цьому, з 10,6 млрд. грн. перевиконання доходної частини Державного бюджету 7,6 млрд. забезпечено саме митною службою. До загального фонду державного бюджету перераховано 103,2 млрд. грн., індикативний показник виконано на 106 %, додатково надійшло 5,9 млрд. грн. До спеціального фонду державного бюджету перераховано 11,6 млрд. грн., індикативний показник виконано на 117,3 %, до бюджету понад план надійшло 1,7 млрд. грн.

10. Пріоритетними напрямками подальшого розвитку процесу адміністрування митних платежів є розробка системи контролю оцінки митної вартості товарів, їх правильної класифікації та визначення країни походження товарів. Також важливе значення має правильна класифікація товарів під час митного оформлення, що призводить до повного нарахування митних платежів та убезпечує від неприємностей, що виникають при виявленні недостовірного декларування товарів і пов'язаних із складанням протоколу про порушення митних правил, стягненням суми недоплачених платежів й штрафу.

11. При митному оформленні повинні подаватися документи визначені виключно законами, а не нормативно-правовими актами будь-яких відомств. При цьому такі документи повинні видаватися тільки в електронному вигляді. Разом з тим, передбачено, що до митного оформлення будуть подаватись лише

три документи: митна декларація, декларація митної вартості, документ, що підтверджує вартість товарів. Усі інші документи будуть зазначатися у вантажній митній декларації, але необхідності їх обов'язкового подання у 100% випадків виключається.

12. Запровадження системи управління ризиками також дозволяє скоротити час митного оформлення товарів, підвищити ефективність митного контролю та уникнути безпідставних втручань митників в експортно-імпорتنі операції підприємців. Це та ситуація, коли комп'ютер фактично визначатиме необхідність проведення митного огляду, детального аналізу вантажу чи відсутність такої необхідності. Тобто, значно зменшується людський фактор і митник вже не може приймати суб'єктивне рішення на власний розсуд. Це – перехід від тотального до концентрованого та акцентованого контролю.

13. Важливо закласти внутрішні механізми саморозвитку і налаштування кадрового забезпечення митної служби відповідно до суспільних запитів. Звичайно, необхідне обґрунтування критеріїв соціальної ефективності кадрового забезпечення митної служби. Важливо будь-які правові акти й організаційні дії у сфері кадрового забезпечення державної митної служби розглядати і вимірювати з погляду на те, яку вони приносять користь державі й суспільству, як впливають на доцільність і активність діяльності службовців.

14. Державна митна служба України розпочала рішуче впроваджувати інформаційні технології в повсякденну роботу митниці, з метою створення простого і безпаперового середовища для митниці і суб'єктів ЗЕД, прискорення митних процедур, досягнення належного рівня інформаційної взаємодії між органами влади і підприємствами, а це є ще одним важливим кроком у напрямку наближення до міжнародних стандартів роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України (Основний Закон). – К., 1996. Кримінальний кодекс України. — К., 2001.
2. Митний кодекс України від 11.07.2002 9-УІ // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – N 38-39 (27.09.2002).
3. Закон України від 31.12.2009 „Про ліцензування певних видів господарської діяльності”.
4. Закон України „Про митний тариф України” від 05.04.92 р. № 2371 (зі змінами від 01.01.2013р. №5476-17).
5. Закон України „Про зовнішньоекономічну діяльності” від 16.04.91 р. № 959 - XII // ВБР. – 1991. – № 29. – С. 377
6. Указ Президента України „Про опублікування актів законодавства України в інформаційному бюлетені „Офіційний вісник України” від 13.12.1996 р. № 1207.
7. Указ Президента України „Про заходи щодо вдосконалення нормотворчої діяльності органів виконавчої влади” від 09.02.1999 р. № 145/99 // Офіц. вісник України. – 1999. – № 2. – Ст. 189.
8. Указ Президента України „Про Державну митну службу України”, від 29.04.96, № 1145/96.
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.09.2008 р. „Про схвалення концепції створення багатофункціонального комплексу системи „Електронна митниця”.
10. Протокол про вступ України до Світової організації торгівлі від 05.02.2008р.
11. Декрет Кабінету Міністрів України від 10.05.93 р. № 46-93 „Про стандартизацію і сертифікацію” (із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 11.06.97 р. № 333/97-ВР).
12. Наказ ДМСУ від 13.05.09 р. №89/445 „Про затвердження Ліцензійних умов провадження посередницької діяльності митних брокерів”.

13. Наказ ДМСУ „Про затвердження порядку прийняття іспиту у представників митних брокерів” від 08.08.09р. № 767.
14. Наказ ДМСУ від 30.11.09р. №1142 „Про затвердження Порядку контролю за додержанням ліцензіатами Ліцензійних умов провадження посередницької діяльності митних брокерів”.
15. Наказ ДМСУ від 18.02.06р. № 137 „Про затвердження Правил застосування спрощеного порядку здійснення митницею контролю предметів, що переміщуються громадянами, які прямують авіаційним транспортом”.
16. Наказ ДМСУ від 28.05.10р. №548 „Про оптимізацію структури митних органів”.
17. Наказ ДМСУ від 18.02.10р. №130 „Про створення митного поста та внесення змін до деяких наказів Держмитслужби”.
18. Наказ МФУ від 30.05.2012 р. № 651 „Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документу”.
19. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления: [курс лекцій] / Г. Атаманчук – М. : Омега-Л. – 2004. – 584 с.
20. Бачило Й.Л. Функции органов управления (правовые проблемы оформления и реализации) / Й. Бачило. – М. : Юридическая література. – 2003. – 200 с.
21. Безкоровайна І.В. Проблеми застосування митно-правових норм митними органами України / І.Безкоровайна // Митна справа. – №4. – 2011. – С. 81 – 83.
22. Бондаренко С. Митна політика та її зв'язок з економічним становищем в Україні / С. Бондаренко // Вісник Академії митної служби України. – 2010.– № 2.– С. 39 – 45.
23. Будаков А.Ю. Деякі питання регулювання діяльності митних брокерів / А. Будаков, О. Довгих // Митна справа. – 2011. – № 6. – С. 23 – 26.
24. Ващенко В.В. Митно-тарифне регулювання ЗЕД / В. Ващенко // Фінанси України. – 2012. – № 3. – С. 40 – 46.

25. Владимиров К.Н. Митне регулювання: навч. посібник / К. Владимиров, В. Бардачова. – [2-е вид.] – Херсон: Олді-плюс, 2002. – 336 с.
26. Гаврилова Л. Пеня за нарушение сроков расчетов в сфере ВЗД как административно-хозяйственная санкция / Л. Гаврилова // Юридичний радник. – 2011. – № 1. – С. 30 – 32.
27. Гречаний Д.М. Умови застосування митного режиму тимчасового ввезення (вивезення) / Д. Гречаний // Митна справа. – №5 (65). – 2010. – С.31 – 36.
28. ДМС встановлено факт незаконного перевезення лікарських засобів [Електрон, ресурс]. – Режим доступу, <http://customs.gov.ua>
29. Держмитслужба: інформаційна кампанія проти митниці є спробою приховати реальні причини здорожчання ліків //Щотижневик “Аптека”.- 2012. – Ns 792 (21). – С. 15.
30. Держмитслужба виявила факт порушення митних правил при експорті препаратів [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/121298>
31. Дрюмін Ю. Перспективи розвитку законодавства, пов'язаною з повноваженням митних органів у сфері оперативно-розшукової діяльності / Ю. Дрюмін // Право України. – 2011. – №7. – С. 23 – 45.
32. Дубініна А.А. Митна справа: підручник /А.Дубініна, С.Сорокіна, О. Зельніченко. – К.– 2010. – 320 с.
33. Жорін ФЛ., Звягіна І.Н. Правові засади митної справи України: навч. посіб./ Ф. Жорін, І. Звягіна. – [за заг. ред, Ф. Жоріна]. – К. : Магістр.– 2005.– 384 с.
34. Загальна характеристика зовнішньої торгівлі України у 2012 р. (підсумки та перспективи розвитку) // Митна справа. – 2013. – № 3. – С. 3 – 6.
35. Захарченко В.И. Менеджмент во внешнеэкономической деятельности: учебное пособие / В. Захарченко. – Х. : ООО „Одиссей”. – 2003. – 384 с.
36. Карамбович І. Митна політика: методологічні засади дослідження / І. Карамбович // Вісник АМСУ. – 2012. – С. 23 – 27.
37. Ківалов С.В. Митна політики України: підручник / С. Ківалов, Б. Кормич. – Одеса: Юридична література, 2001. – 256 с.

38. Київські митники виявили спробу шахраїв завищити вартість ліків на суму понад 4 млн грн [Електрон. ресурс]. – Режим доступу:
<http://customskiev.gov.ua>
39. Ківалов С.В. Сучасна система та структура митних органів України / С. Ківалов // Митна справа. – № 5. – 2010. – С. 3 – 6.
40. Коваль Н.О. Підготовка фахівців для митних органів – спільне завдання / Н.Коваль // Митна справа. – 2011. – № 5. – С.23 – 26.
41. Котюк В.О. Теорія права: Курс лекцій: навч. посібник / В.Котюк. – К.: Вентурі, 1996. – С. 145 – 146.
42. Макогон А.П. Митна справа: навчальний посібник / А. Макогон, А. Яценко. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 224с.
43. Мамутов В.К. Правове забезпечення соціальних та державних інтересів у зовнішньоекономічній господарській діяльності та попередження правопорушень у цій сфері / В. Мамутов, В. Хахулін, С. Філімонов, О. Загнітко, О. Ковалевські // Питання боротьби зі злочинністю. – Вип. 3. – Х.: Право. – 2007. – С. 35 – 61.
44. Мартинюк В.П. Чинники впливу на прогнозовані обсяги надходжень до Державного бюджету від митних платежів / В. Мартинюк // Фінанси України. – №1. – 2012. – С. 29 – 37.
45. Миролюбова Т. Удосконалення зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах ринкової економіки / Т. Миролюбова. – Х. – 2005. – 158с.
46. Митники виявили незаконне ввезення майже 53 тис. шт. пігулок та 2,5 тис. ампул лікарських засобів [Електрон. ресурс]. - Режим доступу:
<http://www.youtbue.com/watch?v=JAklxMweftA>
47. Митний контроль та митне оформлення: Навч. посіб./ ред.. м.м.каленський, П.В.Пашко; Держ.митн.служба України. – К.: Знання, 2002. – 284с.
48. Міжнародні експрес-відправлення: актуальні питання здійснення митних процедур // Митниця. – №12 (73). – 2011. – С.24 – 25.
49. Науменко В.П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні / В. Науменко, П. Пашко, В. Руссков. – К.: Знання. – 2004. – 56с.

50. Общая теория права и государства: учебник. – [3-е изд. перераб. и доп.] – М.: Юрист. – 2002. – 517с.
51. Організація судових та правоохоронних органів: навчальний посібник / [за ред. І. Марочкіна, Н.Сібільової, О.Толочко]. – Харків: Право, 2000. – 272 с.
52. Основи митної справи: навч. посібник / [за ред. П.В. Пашка]. – [2-е ви., перероб. і доп.]. – К: Т-в „Знання”, КОО. – 2002. – 318с.
53. Основи митної справи: навчальний посібник. – Харків, 200. – 234с.
54. Пашко П.В. Митна політика та митна безпека України / П.Пашко // Фінанси України. – № 31. – 2010. – С.74 – 85.
55. Пашко П.В. Щодо організації правоохоронної діяльності митного органу в боротьбі з контрабандою та порушеннями митних прав / П. Пашко, О. Батушан, В. Літвінов // Матеріали науково-методичної конференції. Дніпропетровськ: АМСУ. – 2011. – С. 38 – 45.
56. Пашко П.В. Проблеми функціонування безконтактної технології митного оформлення ВМД у Східній регіональній митниці / П. Пашко, О. Філоненко // Вісник Академії митної служби України. – 2011. – № 4. – С. 3 – 13.
57. Підсумки роботи митних органів України у 2011 році: Інформаційно-аналітичний збірник. – К.: ДМСУ, 2012. – 76с.
58. Підсумки роботи митних органів України у 2012 році: Інформаційно-аналітичний збірник. – К.: ДМСУ, 2013. – 78с.
59. Пережняк Б.А. Підготовка фахівців для митних органів / Б. Пережняк // Митна справа. –2010. – № 1. – С. 12 – 16.
60. Правоохранительные органы: Учебник для вузов и факультетов: [под ред. КФ. Гуценко]. – М. : Зеркало. – 2000. – 400 с.
61. Працівники митниці вилучили незаконне переміщення ліків на суму 1,5 млн грн [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <http://www.fin.ong.ua/news/912705>
62. Приймаченко Д.В. Правоохоронна діяльність митних органів: ознаки й поняття / Д. Приймаченко // Митна справа. – № 2. – 2011. – С. 14 – 19.

63. Приймаченко Д.В. Принципи адміністративної діяльності митних органів України / Д. Приймаченко // Митна справа. – № 7. – 2010. – С. 21 – 24.
64. Прусе В.М. Удосконалення правового регулювання повноважень митних органів України / В. Прус // Митна справа. – № 1. – 2012. – С. 16 – 20.
65. Соловков Ю.П. В інтересах економічної безпеки держави /Ю. Соловков // Урядовий кур'єр. – 2011. – № 3. – С. 23 – 27.
66. Соловков Ю.П. Митники перерахували до бюджету три мільярди гривень / Ю. Соловков // Юрид. справа в Україні. – 2012. – 25 січ. – С. 24 – 28.
67. Сорочик Ю.Ю. Протидія організованим злочинності: проблемні питання діяльності митних органів / Ю. Сорочик // Митна справа. – № 5 (65). – 2011. – С.83 – 86.
68. Спрощення митних процедур – перспективи для держави та бізнесу // Митниця. – № 1 (86). – 2012. – С.2 – 5.
69. Офіційний сайт ДМСУ.
70. Статистичні показники діяльності митної служби за 2012р. // Урядовий кур'єр. – № 39, 2 березня, 2013р. – С.16 – 17.
71. Судебные и правоохранительные органы Украины: учебник / [под ред. проф. А.М. Бандурки]. – Харьков: Ун-т внутр. дел, 2005. – 350 с.
72. Терещенко С.С. Основи митного законодавства України: навч. посібник для студ. вищ. та серед, навч закладів / С. Терещенко. – К.: АТ "Август". – 2001. – 245с.
73. Тертичка В. Державна політика аналіз та здійснення в Україні / В.Тертичка. – К. : Вид-во Соломії Павличко „Основи”, 2005. – С. 82 –83.
74. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / [А. Філіпенко, В. Будкін та ін.]. – К.: Либідь, 2002. – 470 с.
75. Фандалюк О.В. Правозастосувальні акти-дії в механізмі здійснення функцій органами внутрішніх справ / О.Фандалюк. – Харків: Ун-т внутр. справ, 2000. – С. 120 – 125.

76. Федотова І.О. Актуальні аспекти правового забезпечення обліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в митних органах України / І.О. Федотова // Митна справа. – 2012. – № 1. – С.49 – 56.
77. Філатов В.В. Напрямки сучасної митної політики України / В. Філатов // Митна справа. – 2011. – № 3. – С. 34 – 41.
78. Хавроник М. Дисциплінарні правопорушення і дисциплінарна відповідальність / М. Хаврон. – К., 2003. – 37с.
79. Халипов С.В. Таможенное право: ученик / С.В.Халипов. – М.: Юрайт, 2007. – 442с.
80. Хоменко Н.А. Мотивація запобігання контрабанді / Н.Хоменко // Вісник академії митної служби України. – 2010. – №1. – С.12-18.
81. Хорошак Н.В. Питання правової природи санкцій, що застосовуються до суб'єктів господарської діяльності / Н. Хорошак / Правова держава, випуск 16. – К: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 2005. – С. 359 – 366.
82. Черномаз О.І. Протидія державних органів фінансовій та економічній злочинності, контрабанді: використання зарубіжного досвід / О. Черномаз // Митна справа. – 2010. – № 3. – С. 22 – 28.
83. Чуприна О.О. Прикордонне співробітництво регіонів: сучасні тенденції розвитку / О.Чуприна // Вісник економічної науки України. – №1. – 2012. – С.34-41.
84. Шеремет П.М. Теоретично-методологічні основи дослідження правового регулювання митної діяльності в Україні / П. Шеремет.– Львів. – 2004. – 45с.